

EESTI MAAÜLIKOOL
Majandus- ja sotsiaalinstituut

Rait Põldsamm

**EESTI PUIDU JA PUITTOODETE EKSPORDI
KONKURENTSIVÕIME 2007-2017**

**EXPORT COMPETITIVENESS OF ESTONIAN WOOD AND
WOOD PRODUCTS IN 2007-2017**

Magistritöö
Ökonoomika ja ettevõtluse õppekava

Juhendaja: Raul Omel

Tartu 2019

RESÜMEE

Eesti Maaülikool Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Magistritöö lühikokkuvõte	
Autor: Rait Põldsamm		Õppekava: Ökonoomika ja ettevõtlus	
Pealkiri: Eesti puidu ja puittoodete ekspordi konkurentsivõime 2007-2017			
Lehekülgi: 72	Jooniseid: 25	Tabeleid: 4	Lisasid: 2
Osakond / Õppetool: Majandus- ja sotsiaalinstituut ETIS-e teadusvaldkond ja CERC S-i kood: S186 Rahvusvaheline kaubandus Juhendaja: Raul Omel Kaitsmiskoht ja -aasta: Eesti Maaülikool, 2019			
<p>Eesti kui väikese avatud majandusega riigi üks peamisi sissetuleku allikaid on rahvusvaheline kaubandus. Seda mõjutavad nii riigi sisesed kui ka välised tegurid, kus ettevõtted peavad kasumi teenimise nimel vaeva nägema. Puit ja puittoodete sektor on Eesti riigi jaoks üks olulisemaid ekspordiartikleid ja kaubavahetuse bilansi tasakaalustajaid. Käesolevas tööd analüüsitakse puit ja puittoodete sektori ekspordi konkurentsivõimet aastatel 2007-2017. Põhilised andmeallikas on Eesti Statistikaamet ja Maailmapanga WITS (<i>World Integrated Trade Solution</i>) andmebaasid. Kasutatud andmeid analüüsitakse ilmutatud suhtelise eelise ja kaubavahetuse intensiivsuse indekse järgi. Ilmutatud suhtelise eelise indeks näitab, kas mingisugusel riigil on konkreetse toote osas konkurentsi eelist või mitte, kasutades nii ekspordi kui ka impordi näitajaid. Kaubavahetuse intensiivsuse indeksi järgi näitab konkreetset ühe riigi kaubandust teise riigi suuna intensiivsust, mis näitab nii riikide omavahelist sõltuvust kui ka häid suhteid. Saadud tulemuste järgi on Eesti riik puit ja puittoodete valdkonnas edukas eksportija, kuid tihti just väärindamata puidu osas. Kaubavahetuse intensiivsus on puit ja puittoodete valdkonnas kohati suurem kui on kogu Eesti eksport, kuid seda samuti vähesel määral väärindatud toodete osas. Sellegi poolest on näha ekspordimahtude ja väärindatud toodete konkurentsivõime tõusu.</p>			
Märksõnad: puit ja puittooted, eksport, suhteline eelis, intensiivsusedeks			

ABSTRACT

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51014		Abstract of Master’s Thesis	
Author: Rait Põldsamm		Curriculum: Economics and Entrepreneurship	
Title: Export competitiveness of Estonian wood and wood product in 2007-2017			
Pages: 72	Figures: 25	Tables: 4	Appendixes: 2
Department: The institute of Economics and Social Sciences			
Field of research and (CERC S) code: S186 International commerce			
Supervisors: Raul Omel			
Place and date: Estonian University of Life Sciences, 2019			
<p>International trade is one of the main sources of income for Estonia as a small open economy. This is influenced by both internal and external factors where companies have to work hard to make a profit. The wood and wood products sector are one of the most important export articles for the Estonian state and balances of the trade balance. The present paper analyzes the competitiveness of exports of wood and wood products in 2007-2017. The main data source is Statistics Estonia and the World Bank's Integrated Trade Solution databases. The data used are analyzed by revealed comparative advantage and the trade intensity index. The revealed comparative advantage index’s results show whether a country has a competitive advantage for particular product, using both export and import indicators. According to the trade intensity index, the intensity of trade from one country to another country, which shows both the interdependence and good relations of the states. According to the results, the Estonian state is a successful exporter of wood and wood products, but often in the case of untreated wood. The intensity of trade in wood and wood products is sometimes higher than that of Estonia as a whole, but also in the case of low-value products. However, there is an increase in the competitiveness of export volumes and value-added products for the future ahead.</p>			
Keywords: wood and wood products, export, revealed comparative advantage, trade intensity index			

Sisukord

SISSEJUHATUS	5
1. RIIGI EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME TEOREETILISED ALUSED	8
1.1 Konkurentsivõime olemus ja defineerimine.....	8
1.2. Ekspordi konkurentsivõime hindamise meetodid	14
1.3 Puit ja puittoodete sektor Eestis	17
2. KONKURENTSIVÕIME HINDAMISE TULEMUSED JA ARUTELU	29
2.1. Meetod ja andmed	29
2.2. Ülevaade puit ja puittoodetega kauplemisest	31
2.3 Puidu ja puittoodete ilmutatud suhtelise eelise tulemused	35
2.2 Kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemused	43
2.3 Diskussioon	55
KOKKUVÕTE	58
VIIDATUD KIRJANDUS	61
SUMMARY	64
LISAD	67
LISA 1. Ilmutatud suhtelise eelise tulemused riigiti ja kauba grupiti aastatel 2007-2017	68
LISA 2. Kaubavahetuse intensiivsuse Eestist valitud riiki koguekspordi ja kaubaartiklite tulemused 2007-2012. aastal	69
LIHTLITSENTS.....	72

SISSEJUHATUS

Rahvusvaheline kaubandus on Eesti Vabariigi riigi jaoks äärmiselt oluline. Väike avatud majandusega riik, nagu on Eesti Vabariik, ei suuda oma elanike vajadusi täies ulatuses rahuldada ning seetõttu imporditakse palju erinevaid tooteid. Toodete importimisel viiakse raha Eestist välja. Samal ajal, kui mingit ressursi ei suudeta koduturul ära kasutada, siis on seda mõistlik välja eksportida, et tuua raha sisse. Läbi ekspordi ja impordi toimub raha liikumine Eestisse ja Eestist välja. Riigi seisukohalt on väga oluline toetada ja arendada ekspordi, et ettevõtetel oleks lihtsam välisturgudele siseneda. Mida rohkem riik ekspordib, seda suurema panuse annab ta koduriiki läbi investeeringute ja tööjõuhõive. Siinkohal on oluline analüüsida Eesti ekspordi konkurentsivõimet, et saada aimu Eesti ja oma suurimate konkurentide positsioonist eksporditurul.

Mets ei ole pelgalt tavaline taastuv loodusvara, mille ainus väärtus on ümarpalk. See on koduks paljudele erinevatele looma- ja putukaliikidele ning samuti pakub esteetilist väärtust ka inimestele. Eesti Statistikaameti andmetel oli 51,4% Eesti maismaast 2017.aastal kaetud metsadega, kuid sellegi poolest on oluline, et neid majandataks heaperemehelikult. Maailmapanga andmetel oli 2015.aastal maailmas keskmine metsa osakaal riigiti maismaa kohta 31% (The World Bank, 2019). Eesti metsa osakaal on keskmisest märksa kõrgem, mis tähendab suuremat tähtsust Eesti majandusele. Kui toimub metsasaaduste müük, siis on oluline, et toodetel oleks võimalikult kõrge lisandväärtus ning ettevõtted panustaksid enam valdkonda, kus neil on eelisseisund teiste ees.

Eesti puit ja puittoodete eksport on üks olulisematest kategooriates Eesti ekspordis. See moodustas 2018. aastal 11% kogu ekspordist. Lähenedes detailsemalt sellele valdkonnale on võimalik analüüsida konkreetset Eesti konkurentsivõimet puit ja puittoodete sektoris ning võrrelda konkurentidega, et aru saada, kas Eestil on kellegi ees konkurentsieelis või mitte. Analüüsi tehakse kitsamate tootegruppidega, et näha dünaamikat puit ja puittoodete sektoris Eestis.

Antud magistritöö eesmärk on hinnata Eesti puit ja puittoodete ekspordi konkurentsivõimet ning selle trende 2007-2017. aastal. Seoses sellega leitakse ka vastava perioodi impordinäitajad ning analüüsitakse sarnastel alustel kujunenud trende. Samuti arvutatakse

lisaks Eestile ka teiste konkureerivate riikide konkurentsivõimet iseloomustavad indekseid ning tehakse järeldused ka nende riikide tulemusest.

Eesti riigi puidu ja puittoodete ekspordi konkurentsivõimet võrreldakse eelkõige Läti ja Leeduga, sest need riigid on Eestile geograafiliselt lähedal ja suurema tõenäosusega on neil sarnased ekspordisihtriigid. Lisaks nendele riikidele on kaasatud uurimusse järgmised riigid: Soome, Rootsi, Saksamaa, Taani ja Suurbritannia. Need riigid valiti seetõttu, et Eesti riik eksportis sinna 2017.aastal puit ja puittooteid 59% (VK2). Valikust jäid välja Euroopa Liidust väljaspool asuvad riigid, et õigusruum ja poliitiline olukord oleksid võimalikult sarnased.

Puit ja puittoodete kaubagrupid valiti välja viis Eesti kõige suurema ekspordimahuga kaubaartiklit, mille konkurentsivõimet analüüsitakse. Need viis kaubaartiklit sisaldavad nii küttepuitu, töötlemata palke kui ka katusesindleid. Viis olulisemat kaubaartiklit moodustavad Eesti puidu ja puittoodete ekspordist 2017. aastal 77% (VK200).

Konkurentsivõime hindamise meetodeid on mitmeid, siis antud magistritöös kasutatakse selle jaoks laialt levinud ilmutatud suhtelise eelise meetodit. See meetod suudab arvestada nii riigi eksporti kui ka importi ning annab mahtude suuruse osakaaludest olenemata võrreldavad indeksid. Nende tulemuste põhjal võrreldakse Eesti, Läti, Leedu ja teiste Euroopa Liidu riikide ekspordi konkurentsivõimet. Lisaks ilmutatud suhtelise eelise meetodile kasutatakse kaubavahetuse intensiivsuse indeksit, kus vaadeldakse, milliste riikide vahel toimub intensiivsem kauplemine, mis näitab riigi konkurentsivõimet.

Uurimiseesmärgi täitmiseks on püstitatud järgmised uurimisküsimused

- Missugune on Eesti puit ja puittoodete ilmutatud suhtelise eelise indeks viie olulisema kaubaartikli osas?
- Milline on Eesti puit ja puittoodete kaubavahetuse intensiivsuse indeks viie olulisema kaubaartikli osas?
- Missugune on Eesti riigi ekspordi konkurentsivõime võrreldes teiste valitud riikide ekspordi konkurentsivõimega?
- Millised on Eesti riigi ekspordi konkurentsivõime trendid perioodil 2007-2017

Magistritöö koosneb kahest osast, esimene on teoreetiline ja teine empiiriline. Teoreetilises osas antakse ülevaade Eesti metsandusest ja puit ja puittoodete sektorist, missugused on

piirangud metsandusel ja missugused on metsanduse võimalused. Samuti käsitletakse konkurentsi üldist kontseptsiooni, konkurentsieelise osasid ja selle erinevaid tasandeid. Teoreetilise osa lõpust leiab põhjalikuma analüüsi meetodite selgitusele. Teoreetiline osa koostati Eesti riigi poolt tellitud uuringute, analüüsi metoodika loojate raamatute ja Eesti Maaülikooli Raamatukogu andmebaaside artiklitest.

Empiirilises osas on Maailmapanga *World Integrated Trade Solution* (WITS) rakenduse kaudu Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kaubandusandmete ja autori arvutuste põhjal statistiline võrdlev analüüs Eesti ja teiste riikide konkurentsivõime hindamiseks. Esialgu leitakse ilmutatud suhtelise eelise meetodil saadud võrreldavad indeksid ning seejärel kaubavahetuse intensiivsuse indeks. Saadud tulemusi eristatakse riigiti, kus selgitatakse välja põhilised trendid ning seejärel võrreldakse neid koos kõigi teiste riikidega, mis tekitab võrreldavuse. Võrreldakse kaubagrupi põhiselt seitsme riigi konkurentsivõimet ning võrreldakse üksteise tulemust.

1. RIIGI EKSPORDI KONKURENTSIVÕIME TEOREETILISED ALUSED

1.1 Konkurentsivõime olemus ja defineerimine

Riigi esmane ülesanne on tagada ühiskonna funktsioneerimine ja arengu materiaalne baas. Seega tuleb käsitleda riigi majandust kui ühtset terviklikku süsteemi. Riigi majandus jaguneb omakorda sisemajanduseks ja välismajanduseks. Sisemajandus koosneb erinevatest majanduslikest osadest, aga ei ületa vaatlusaluse riigi piire. Välismajanduse puhul ületavad majanduslikud operatsioonid riigi piire (Reiljan & Roolaht, 2000, lk 17).

Riigi jaoks ei ole oluline, kas heaolu tekib sise- või välismajanduslikest asjaoludest. Seega pole riigi jaoks niivõrd oluline üks piirkond või ettevõtte, sest majandustegevuse käigus põimuvad tegevused väga tihedalt kokku. Sise- ja välismajandus saab eristada lähtudes kahest aspektist, milleks on mikro- ja makroökonoomiline (Reiljan & Roolaht, 2000, lk 18).

Konkurents eksisteerib nii inimeste, ettevõtjate kui ka riikide tasemel. Inimesed konkureerivad näiteks istekoha üle bussis ja ettevõtjad ostjate pärast. Turumajandus on kaasaegne majandus, kus konkureerivad müüjad omavahel ostjate pärast ning ostjad konkureerivad omavahel, et saada endale kõige paremat pakkumist (Omel, 2002, lk 152). Konkurentsi kirjeldatakse erineval moel, näiteks Pilat (1996, lk 109) kirjeldas seda kui efektiivsust, mis sunnib ettevõtjaid olema rohkem innovaativsemad ja parendama oma tehnoloogiat. Rahvusvahelistel turgudel ei konkureeri omavahel tegelikult riigid, vaid konkureerivad ettevõtted. Riigi rolli mõistmiseks on vaja aru saada kuidas ettevõtted loovad ja säilitavad enda konkurentsieelist (Porter, 1990, lk 33).

Ettevõtted, kes arendavad oma tegevust ainult ühe riigi piires ei pääse globaalsest konkurentsist. Need ettevõtted puutuvad ühel või teisel moel rahvusvaheliste ettevõtetega näiteks läbi imporditud toodete või tütarfiliaalide. Globaalsele konkurentsile aitavad kaasa jaekaubandusketid, televisiooni reklaam, krediitkaartide kasutamine, tollipiirangute vähenemine, kapitalikulude ühtlustumine ja maailma terviklikumaks muutumise teel (Reiljan & Roolaht, 2000, lk 130).

Konkurents tööstusharu tasandil jaguneb sarnaselt riigi tasemel konkurentsiga: sise- ja välismajanduslikult. Tööstusharud ei konkureeri otseselt omavahel, konkureerivad ettevõtted tööstusharu sees. Sisemajanduslikult konkureerib tööstusharu teiste tööstusharudega ressursside ja turuosa pärast. Selle mõõtmisel on olulisel kohal toote või teenuse kvaliteet, tootlikkus, hind ja muud sarnast. Teisel juhul konkureerib tööstusharu välisriikides teiste samasuguste tööstusharudega. Selle edukust mõõdetakse näiteks ilmutatud suhtelise eelise indeksiga (Lättemägi & Laur, 2004, lk 12).

Majandusharu konkurents kujuneb välja riigi valitsuse ja ettevõtjate koosmõjul. Kui riigi poliitika ei suuda luua piisavalt sobivat keskkonda, siis langeb selle majandusharu konkurentsivõime. Riigi ülesanne ei ole subsideerida majandusharu, kui tootjad ei ole võimelised seda enda kasuks ära kasutama. Sellest saab järeldada, et isegi kui riik teeb kõik endast oleneva, siis näiteks oskuste puudumise tõttu ei pruugi see tagada edu. Samuti sõltub majandusharu edukus ajaloost, geograafilisest asukohast ja paljudest muudest raskesti mõjutavatest teguritest (Eamets, et al., 2008, lk 9).

Konkurents ettevõtte tasandil võib teisendada ka tööstusharu tasemele (Lättemägi & Laur, 2004, lk 12). Mikrokeskkonnas on konkurentideks teised ettevõtjad, mille raames proovitakse saada suuremat kasumit või turuosa. Konkureeritakse omavahel toodete ja teenustega (Eamets, et al., 2008, lk 9). Mikrokeskkonna moodustab viis rühma, kus on konkurendid, kliendid, tarnijad, regulaatorid ja strateegilised liitlased. Konkurendid üldjuhul pakuvad sarnaseid kaupu, mille eesmärk on võita üksteiselt kliente. Neid on võimalik mõjutada mitmete erinevate teguritega, mis soodustavad kliendi jaoks ostmist, näiteks maksetähtaja pikendamine. Samal ajal mängib olulist rolli tarnija, kes vahendab huvi pakkuvaid tooteid teatud hinna eest. Mida suurema osa näiteks tarnija vahendamise eest küsib, seda kõrgem omahind ettevõtjale sellel tootel on. Kõigele eelnevale on loodud raamistik, kus tegutsevad regulaatorid. Regulaatoreid on kahte tüüpi, üks on valitsus ja teine on sõltumatu organisatsioon. Valitsuse poolel määratakse erinevaid õigusakte ja regulatsioone, mis sunnib ettevõtjat tegutsema teisel moel kui mujal riikides. Sõltumatu organisatsioon on näiteks erinevad töötajate liidud, kes soovivad paremaid, kuid ettevõtjatele kulukamaid tingimusi. (Alas, 2001, lk 34) või antud kontekstis *Forest Stewardship Council*.

Makroökonomilisest aspektist lähtudes on riigi ülesanne kujundada vastavalt oma huvidele ja võimalustele parim keskkond maailmamajanduses lähtudes oma kodanike, ettevõtete ja majapidamiste vajadustest. Riigi edu ei ole rahvaarv, pindala ja toorainega varustatud, vaid hoopis kui paindlik on majandussüsteem, inimkapitaliga varustus ja kui avatud on

maailmaturg selle riigi kaupadele ja teenustele. (Reiljan & Roolaht, 2000, lk 18;45) Makrokeskkond koosneb viiest komponendist: rahvusvahelistest, majanduslikest, sotsiaalkultuurilistest, poliitilistest ja õigusaktidest ja tehnoloogilistest. Kõigi nende viie komponendiga peab riik arvestama, kus on oluline mõju globaaltrendidel, inflatsioonil, demograafilistel näitajatel, maksukeskkonnal ja milline on tehnoloogia tase. Kõik tegurid peavad üksteist toetama, et parandada konkurentsivõimet. Näitena saab käsitleda näiteks Suurbritannia soovi lahkuda Euroopa Liidust ja näiteks keskkonna kaitse aktiviseerumine (Alas, 2001, lk 32-34). Konkurentsi seisukohalt konkureerib riik immobiilsete ehk kohalike tootmisteguritega. Need on näiteks teadus, haridus, tervishoid ja üldisemalt kõik teenused, mida riik pakub. Nendega konkureeritakse, et ligi tõmmata mobiilseid tootmistegureid, milleks on tööjõud ja kapital (Eamets, et al., 2008, lk 8-9).

Ettevõtjate vaheline konkurents mõjutab oluliselt hindade kujunemist turul. Turu uurimisel on oluline kuidas jaotuvad ettevõtted majandusharu siseselt ehk milline on turustruktuur. Ettevõtjate vahel esineva konkurentsi määrab turustruktuur. Seda iseloomustab neli tunnust: müüjate arv turul, müüjate pakutava hülise omapära, uute müüjate võimalused turule sisenemiseks ja nende võime mõjutada hindu. Majandusharu siseselt saab olla palju väikeseid ettevõtjaid, aga samal ajal võib olla ainult üks ettevõtja. Kui ettevõtjaid ja ostjaid on palju, siis ükski ettevõtte ei saa eriti mõjutada turuhinda ehk turustruktuuri järgi on tegemist täieliku konkurentsiga. Kui pakkujaid on üks, siis tegu on monopolistliku konkurentsiga. Täielik ja monopolistlik konkurents on äärmused mille vahele jääb veel teisi konkurentsivorme. Turustruktuuri puhul tuleb vaadelda, kui palju suudab ettevõtja mõjutada turgu ning otsustada hindade kujundamisel konkurentide arvestamata (Omel, 2002, lk 152-153).

Majanduslikust vaatenurgast lähtudes on kõige efektiivsem just täieliku konkurentsiga turg. Selline konkurentsivorm tagab kõige parema vastuse majanduse põhiküsimusele: mida toota, kuidas toota ja kellele toota. Täielikku konkurentsi esineb teoreetilise tähendusena praktikas harva. Valdavalt esineb mittetäielik konkurents, kus turul on vähesed domineerivad ettevõtted, kes suudavad turgu mõjutada. Sellest mõjutatuna on väheneb tähelepanu teadus- ja arendustööle ehk tegemist on mittetäielikust konkurentsist tekkiva tururikkega. (Sealsamas, lk 162).

Tänapäeva maailmas on kaubandusel järjest suurem roll, mis toob esile riigi majandusliku arenguna selle riigi konkurentsivõime. Konkurentsivõimet võib käsitleda kui ettevõtte

suutlikkust eksportida ja konkureerida oma tootega välisturgudel (Varblane & Ukrainski, 2004, lk 12). Konkurentsivõimet mõjutavad mõned tegurid, näiteks sotsiaalmajanduslikud, poliitilised ja turutõrked. Kõiki neid tegureid arvestades näitab konkurentsivõimet ettevõtte suutlikkus kohaneda selle majanduskeskkonnaga, konkureerida müügiturgudel ja kõige selle juures teenida kasumit (Eamets, et al., 2008, lk 8). Riik võib mõjutada ettevõtete vahelist konkurentsi, mis võib nii soodustada kui ka vähendada konkurentsivõimet. Turu suunamiseks kasutavad enamikud riigid maailmas konkurentsi reguleerivaid seaduseid. Nende eesmärk on vähendada näiteks turujõu kasutamist nõrgemate konkurentide suhtes. Samuti mõjutatakse tootjate vahelisi kokkuleppeid, ettevõtete ühinemisi ja ülevõtmisi, aga lisaks võib riik sekkuda piirhindade ja tootmismahude rakendamisega. Üldjuhul on need seadused koostatud selliselt, et välistada monopolide tekkimist. Monopoolse ettevõtte tekkimisega on riigil õigus anda korraldus ettevõtte jaotamiseks mitmeks väiksemaks ettevõtteks, et kaoks monopol. Samas võib valitsus, monopoolse ettevõtte olemasolul, aga otsustada, et hakkab rohkem kontrollima selle tegevust. Riigi poolne kontroll võib väljenduda selliselt, kus näiteks ettevõttele on vaja mingi toote või teenuse hinna muutmiseks taotleda riigilt eraldi luba. Sarnaselt eelnevale ei tohi näiteks ettevõtte lõpetada olemasolevat tegevust (Omel, 2002, lk 162-163).

Riik saab mõjutada konkurentsi kehtestades tollimakse, kvoote, subsiidiume, enamussoodustusklausleid, dumpingut, sisse- ja väljaveo lube ning deviiside tsentraalse jaotamise võtteid. Riik saab kehtestada tollimaksu, mida tuleb ettevõttele tasuda kaupade sisse- ja väljaveo puhul. Tollimaksu sisseveo puhul rakendatakse üldjuhul kodumaiste tootjate kaitseks siseturul, et mõjutada hindu, mis aitab hoida töökohti ja ettevõtte sissetulekuid. Sisseveo tollide rakendamine parandab kodumaiste ettevõtete konkurentsivõimet ning samal ajal vähendab välisettevõtete konkurentsivõimet. Samal ajal saab riik kehtestada ka väljaveo piiranguid, mis loob taaskord eelise kodumaistele ettevõtetele. Riigi huvi, lisaks kodumaiste ettevõtete toetamisele, on ka ekspordilt saadav majanduslik tulu. Tollimakse rakendatakse välismaistele ettevõtetele, sest see ei ole poliitilistel põhjustel hea rakendada kodumaistele ettevõtetele (Reiljan & Roolah, 2000, lk 30-31).

Lisaks tollide kehtestamisele, kasutavad riigid kvoote. See on kindla kauba sisse- või väljaveo mahuline piirang, mida võib teatud ajaperioodil riiki sisse tuua või välja viia. Kvoodi mõju konkurentsile on märksa suurem võrreldes tolliga, sest see seab konkreetselt mahulisi piiranguid kaupadele. Kvootide tõhusus sõltub sellest kuidas seda rakendatakse.

Kvoote saab müüa avalikel enampakkumistel konkreetsete kriteeriumite alusel ehk ettevõtte peab maksma riigile mingi kindla summa, et ta saaks mingit toodet selles mahus sellesse riiki eksportida. Kvoote võib jagada kvoodi ostjate vahel välja nende ettevõtte turuosasid arvestades. Kvoote on võimalik jagada ka lähtudes riigiametnike huvidest, kes jagavad välja kvoote enda isikliku hinnangu alusel, kuid selline jagamine tekitab korruptsiooniriski. (Sealsamas, lk 31-32).

Maksude ja mahupiirangute rakendamisele saab riik kasutada ettevõtte mõjutamiseks subsiidiume. See on riigi finantstoetus ettevõttele, aga seda võib esineda ka varjatud vormis, kus vabastatakse ettevõtte maksudest. Nende rakendamise eesmärk on näiteks eksportivale ettevõtjale konkurentsivõime parandamine, sest ettevõtte kulud vähenevad, mis omakorda toob kaasa madalama hinna. See omakorda tagab töökohtade säilimise kodumaisel riigil ning aitab suurendada ettevõtetel ekspordi mahte läbi parema turule sisenemise võime. Üldjuhul rakendatakse subsiidiume regionaalsete, sotsiaalsete või poliitiliste eesmärkide täitmiseks. Subsiidiume rakendades võib juhtuda olukord, kus tekib dumping. See tähendab, et kaupu müüakse välisturgudel alla omahinna või kodumaise hinna. Tavaliselt tuleneb see sellest, et riiklike subsiidiumite tulemusel saab ettevõtte välisturgudel langetada hinda koduturust madalamale ja samal ajal säilitada või suurendada kasumit (Reiljan & Roolaht, 2000, lk 32-33).

Enamussoodustusklausel tähendab sisuliselt kaubanduslepingut riikide vahel. Täpsemalt tähendab see riigi majanduspoliitikas ühiste põhimõtete ja meetmete laiendamist organisatsiooni liikmetele. Leping sätestab, et riigid ei pea igaüks omavahel sõlmima kaubanduslepinguid, kui nad just seda teha ei taha, vaid piisab ühisesse liitu kuulumisest. Praegu, on selleks näiteks Maailma Kaubandusorganisatsioon (WTO – *World Trade Organization*) (Sealsamas, lk 33).

Konkurents toimub kahel üldistataval tasemel, mikro- ja makrotasandil, kus mikrotasandil konkureerivad üksteisega ettevõtted ja makrotasandil riigid (Eamets, et al., 2008, lk 8). Konkurentsivõime on erinev lähtudes vaataja nurgast, mistõttu jaotatakse see kolme erinevasse sihtgruppi arvestades nende mastaape. Nendeks on riigi, tööstusharu ja ettevõtte tasand (McFetridge, 1995, lk 3). Kuid on ka teisi autoreid, kelle hinnangul on konkurentsivõimeline see ettevõtte, kes suudab enda jaoks soodsas suunas mõjutada ümbritsevat keskkonda (Porter, 1990, lk 34).

Ettevõtte seisukohast on konkurentsieelisteks ressursid, võimed ja oskused. Sarnastes tingimustes tegutsevatel ettevõtetel ei ole samasugused tulemused. See tähendab, et ühel ettevõttel on teise ees mingisugune konkurentsieelis. See võib avalduda näiteks paremas kvaliteedis, optimaalses säästlikkuses, tõhusates uuendustes ja klientide vajaduste järgi kiires reageerimises. Kvaliteeti parandades saab luua endale hea maine ja samal ajal säästa praagist tekkinud kulu. Uuendustega on võimalik ettevõttel tuua turule midagi unikaalset või parendada ettevõtte protsesse, mis alandab omahinda. Ettevõtte seisukohalt on tema tuluallikas klient, seega reageerimine klientide vajadustele on esmatähtis. Kiirem reageerimine, lühemad ooteajad ja hea teenindus ägab suure kliendi rahulolu (Alas, 2001, lk 46-49).

Ettevõtted saavad tagada oma edu nähes nõudlust ette või tuues midagi täiesti uut turule, mis on sisuliselt innovatsioon. Uusi lahendusi töötatakse tihti välja ja palju sõltub sellest, kui atraktiivselt neid lahendusi esitletakse. Innovatsiooni on käsitletud laiemas mõistes, mis väljendub nii toodetes kui ka ettevõtte sisemistes protsessides. Rahvusvahelistel turgudel, et püsida konkurents, on oluline olla innovaatiline nii oma koduriigis kui ka välismaal. Samal ajal võib koduriigi tingimustest tulenenud lahendused olla takistavad rahvusvahelisel tasandil (Porter, 1990, lk 45).

Porteri väidab, et on viis konkurentsijõudu igas tööstusharus, hoolimata kas see on riigisisene või väline. Esimene nendest viiest on oht uute turule sisenejate ees. Uued turule sisenejad proovivad saada enda jaoks turuosa, mis tuleb kellegi arvelt. Seoses sellega võib tekkida madalama hinna surve ja see mõjutab ettevõtte marginaale. Teine on oht sarnaste toodete või teenuste ees, sest need mõjutavad toote hinnastamist. Kolmandaks on tarnijate kauplemisvõime, sest tarnijate huvi on saada endale võimalikult suur kasumimarginaal. Neljandaks on ostjate kauplemisvõime ehk ostjad soovivad madalamaid hindu, mis tähendab müüjale madalamat marginaali. Viies ehk viimane konkurentsijõud on olemasolevate ettevõtete vahel olev konkurents. Mida suurem on konkurents, seda enam peavad ettevõtted investeerima näiteks turundusse, mis kokkuvõttes vähendab samuti toote pealt saadavat marginaali. Nende viie mõju erineb tööstusharuti, kuid mõjutab otseselt selle haru pikaajalist tööstusharu kasumlikkust. Konkurentsi viie jõu kombinatsioonina saavad ettevõtted kujundada oma müüdava kauba või teenuse hinda, milliseid kulusid nad peavad kandma ja investeerimise mahtu, et konkureerida selles tööstusharus (Porter, 1990, lk 35).

1.2. Ekspordi konkurentsivõime hindamise meetodid

Ekspordi konkurentsivõimet saab hinnata mitmel erineval viisil. Autori hinnangul on oluline kasutada selles valdkonnas laiemalt levinud ning tunnustatud meetodeid. Üks nendest on ilmutatud suhteline eelis, mida on täiendatud erinevate autorite poolt, et see arvestaks võimalikult palju erinevaid tegureid. Seega on ilmutatud suhtelise eelise seotud mitu erinevat valemit, mis kajastavad nii eksporti kui importi. Kuna riikide vahelised ekspordimahud võivad erineda kümnekordselt on indeksi täiustamisel lähtutud selliselt, et saadud tulemused oleksid võrreldavad mahtude erinevusest hoolimata. Lisaks sellele on arvesse võetud ka teine ekspordi konkurentsivõime hindamise meetod, mis on kaubavahetuse intensiivsuse indeks. See ei mõõda otseselt toote eksportimise edukust, kuid pigem hindab selle turuosa. Autori hinnangul täiustavad need kaks konkurentsivõime hindamise meetodid üksteist ja aitavad paremini selgitada tulemusi.

Erinevate meetodite kasutamine ja tulemuste võrdlemine annab olulise informatsiooni konkreetsete toodete osas Eestis.

Majandusteadus koosneb sisuliselt erinevatest mudelitest, mis proovivad selgitada majanduses toimuvat. Sellega seoses on palju erinevaid teooriaid, mis osaliselt toetavad üksteist ja samal ajal on vastuolus teistega (Balassa, 1989, lk 3). Siinkohal on oluline välja tuua erinevaid teoreetilisi mudeleid ning nende saadud tulemusi võrrelda.

Uurimistöös käsitletakse Eesti ekspordi konkurentsivõimet puidu ja puittoodete viie kaubaartikli põhjal. Konkurentsivõime mõõtmiseks kasutatakse ilmutatud suhtelise eelise meetodit, mis on laialt levinud konkurentsivõime mõõtmises (Parobek, et al., 2016, lk 127). Ilmutatud suhteline eelis näitab suhtelist eelist või selle puudumist valitud riigis mingi konkreetse valdkonna kohta põhinedes kaubanduse andmetele (Online ..., 2013, lk 9). Magistritöös käsitletakse riikide ekspordi ja impordi mahte, mis on omakorda võrreldud erinevate riikide vahel. Kõikide ilmutatud suhtelise eelise valemite põhjal vaadeldakse tulemust ühte moodi. Kui saadud tulemus on suurem kui väärtus 1, siis saab öelda selle valemi põhjal, et see riik on selles valdkonnas spetsialiseerunud ehk tal on suhteline eelis teiste ees. Juhul, kui tulemus on -1, siis saab järeldada, et see riik pole selles valdkonnas spetsialiseerunud ja võrreldes teiste riikidega on seal mahajäämus. Seega on tulemused skaalal 1 kuni -1 (Laursen, 2015, lk 101). Ilmutatud suhtelise eelise valem on järgmine:

$$RXA = \left(\frac{\frac{X_{ij}}{X_{wj}}}{\frac{X_i}{X_w}} \right)$$

RCA_{ij} - ilmutatud suhtelise eelise meetodi indeks, j tähendab i riigi toodet,

X_{ij} - toote j eksport riigi i poolt,

X_{wj} – toote j eksport terves maailmas,

X_i - kogu riigi i eksport ja,

X_w - kogu maailma riikide eksport

Valemis on välja toodud küll kogu maailma riikide eksport, aga see ei tähenda, et eelkõige tuleb käsitleda terve maailma riikide valitud valdkonna eksporti. Piisab ka väljavalitud riikide ekspordist (Ekmen-Özçelik & Güzin, 2014, lk 23).

Kui saadud ilmutatud suhtelise eelise indeksi väärtus jääb vahemikku 0-1, siis see näitab, et sellel riigil puudub suhteline eelis eksporditava toote osas. Indeksi väärtus, mis on suurem kui 1, näitab suhtelist eelist selles valdkonnas (Online Trade Outcomes Indicators – User's Manual, 2013). Kuna see valem konkreetset kajastab ainult eksporti, siis indeksi vahemik on teine.

Lisaks ekspordi suhtelisele eelisele kasutatakse ka teisi suhtelise eelise indekseid. Nendeks on suhtelise kaubanduse eelis RTA (*Relative Trade Advantage*), suhteline ekspordi eelis RXA (*Relative Export Advatange*), ilmutatud konkurentsivõime RC (*Revealed Competitivenes*) ja suhteline impordi eelis RMA (*Revealed Import Advnatage*). Need loodi sellepärast, et Vollrath ja Vo arvasid, et ainult ilmutatud suhtelise eelise ekspordist ei piisa ja vaja on ka käsitleda sellega koos ka impordi suhtelist eelist (Vollrath & Vo, 1988, lk 2-3).

Suhteline impordi eelis:

$$RMA_{ij} = \left(\frac{\frac{M_{ij}}{M_{wj}}}{\frac{M_i}{M_w}} \right)$$

M_{ij} - toote j import riigi i poolt

M_{ij} - toote j import maailma riikide poolt, ,

M_i - kogu riigi i import ja,

M_w - kogu maailma riikide import,

suhteline kaubanduse eelis:

$$RTA = RXA - RMA,$$

Suhteline kaubanduse eelis näitab, kas konkreetsel riigil on eelis pigem ekspordil või impordil.

ilmutatud konkurentsivõime:

$$RC = \ln RXA - \ln RMA,$$

(Utkulu & Seymen, 2004, lk 10)

Nende indeksite puhul pidasid Vollrath ja Vo kõige olulisemaks viimast ehk ilmutatud konkurentsivõime näitajat (RC). Selle valemi puhul kasutatakse nii suhtelise impordi kui ka ekspordi eeliste indeksit (Vollrath & Vo, 1988, lk 3). Autori hinnangul on konkurentsivõime hindamisel oluline kaasata võimalikult palju erinevaid tegureid, et saada võimalikult tegeliku majandusliku olukorrale sarnane mudel. Sellegi poolest tuleb vaadata ilmutatud suhtelise eelise erinevaid edasiarendusi ja neid võrrelda, sest saadud tulemused võivad üksteisest erineda meetoodika tõttu.

Lisaks ilmutatud suhtelise eelisele ja selle lisa variantidele analüüsitakse puit ja puittoodete konkurentsivõimet kaubavahetuse intensiivsuse indeksiga. Erinevate meetodite kasutamisel saab autor teha kvaliteetsemaid järeldusi saadud tulemustest.

Kaubavahetuse intensiivsuse indeks tekkis seetõttu, et pärast II maailmasõda hakkasid arenenud riigid tihedalt kaubavahetust pidama, aga samal ajal vähem arenenud riikidega kaubeldi järjest vähem ja jäid sellest kaubavahetusest välja. See näitas, et kaubavahetus toimus nii-öelda horisontaalselt arenenud tööstusharude vahel, kus vahetati töödeldud kaupu omavahel. Vertikaalne kaubavahetus töötlemata ja töödeldud kaupade vahel vähenes veelgi. Selle jaoks oli vaja leida mingisugust näitajat, mis aitaks antud olukorda paremini kirjeldada (Kojima, 1964, lk 16).

Kaubavahetuse intensiivsuse indeks loodi sellepärast, et tooted olid väga spetsiifiliselt kategoriseeritud ja see muutis üldistava analüüsimise keerulisemaks. Selle jaoks üldistati valikut, et oleks parem võrrelda (Sealsamas, lk 18).

Kaubavahetuse intensiivsuse indeks on sarnane ilmutatud suhtelisele eelisele, kuid fookus on suunatud mujale. Kui ilmutatud suhteline eelis keskendub konkreetse toote või teenusele, siis kaubavahetuse intensiivsuse indeks võrdleb turuosa ja selle suurust võrreldes maailma tasemega (Online..., 2013, lk 17). Seega kaubavahetuse intensiivsuse indeks näitab, kas mingite riikide vahel on seos ja kui tugev see seos on. Mida tugevam on riikide vaheline seos, seda rohkem nad omavahel tooteid müüvad (Chen & Li, 2014, lk 327). Kaubavahetuse intensiivsuse indeksi valem on järgmine:

$$100 * \left[\frac{X_{ijk}}{X_{ik}} / \frac{X_{wjk}}{X_{wk}} \right]$$

X_{ijk} – toote k väärtus i riigi poolt eksporditud j riiki

X_{ik} – toote k väärtus i riigis

X_{wjk} – toote k väärtus suunatud j riiki maailma poolt

X_{wk} – toote k väärtus maailmas

X tähendab toote k ekspordi väärtust i riigi poolt suunatud j riiki ning w tähendab kogu maailma ekspordi väärtust. Sisuliselt tähendab see seda, et võrreldakse kui palju müüakse mingit kaupa ühest riigist teise, samal ajal mis väärtusega on see toode selles riigis ning mis väärtusega ülejäänud maailm müüb j riiki ja mis väärtus sellel tootel ülejäänud maailmas on (Online... 2013, lk 17).

Kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemus üle 100 näitab, et selles riigis on suurem kaubavahetuse intensiivsus kui terves maailmas või valitud riikide hulgas. Tulemus, mis on alla 100 näitab, et kaubavahetus ei ole keskmisest intensiivsem (Sealsamas, lk 17).

1.3 Puit ja puittoodete sektor Eestis

Riigid jaotuvad majanduslikus mõttes nii avatud kui ka suletud majandusteks. Suletud majanduses ei tooda midagi majanduspiiridest väljast poolt sisse ega viida midagi välja. See tähendab, et kõik, mida toodetakse tarbitakse kohapeal ühel või teisel moel ära. Avatud majandusega riigis saavad kaubad ja teenused vabalt üle piiride liikuda ilma ühegi takistusega. Üldjuhul jäävad riigid sellise klassifikatsiooniga natuke ühele poole või teisele, aga päris äärmust on maailmas vähe. Kaubad ja teenused, mida viiakse ehk muudakse riigist

välja nimetatakse ekspordiks ja välismaalt riiki ostetud kaubad ja teenused nimetatakse impordiks. Kaubandusbilansiga saab näidata nii konkreetse toote kui ka riigi eksportimise ja importimise tasakaalu. Selle saamiseks lahutatakse ekspordist import ja kui tulemus on negatiivne, siis imporditakse rohkem ja kui positiivne, siis on tulemus vastupidine (Arrak, et al., 2002, lk 339-340).

Riigi üks oluline ülesanne on luua ja arendada ekspordi poliitikat. Eksport on oluline osa riigi sisemajanduse koguproduktist (SKP), seega on oluline suunata kaupade ja teenuste pakkumine välisturgudele (Eesti eksportööride..., 2015, lk 18).

Ernst & Young Baltic AS on teinud veebiküsitluse, kus uuriti Eesti ettevõtjatelt ekspordi sihtriikide kohta. Küsitluses osalejad tõid välja, et põhilised sihtriigid on valdavalt Eesti naaberriigid, sest nii suudetakse ka tagada madalam transpordikulu geograafilisest eelisest (Ernst & Young Baltic AS, 2015, lk 31). Küsitlustulemust toetab ka Statistikaameti andmed ekspordimahtude osas, kus üle kõigi kaubagruppide kõige enam eksporditi Soome, Rootsi, Läti, Saksamaale, Venemaale, Leetu, Norra, Taani ja järjest geograafiliselt kaugemal olevad riigid. Eelmainitud riigid ei ole aastast aastasse samas järjekorras, kuid märkimisväärsed muudatusi pole toimunud (VK2, 2019).

Lisaks geograafilisele lähedusele on ettevõtjate hinnangul väga oluline kultuuriline sarnasus ja isiklikud kontaktid. Tänu viimasele on uutele sihtturgudele lihtsam siseneda ning selle raames esineb vähem takistusi. Takistuseks võib olla näiteks klientide leidmine. Isiklike kontaktide leidmist toetavad nii erialaorganisatsioonid kui ka erinevad konverentsid. Samuti on oluline sihtturu valikul sihtriigi ostujõud ja turu suurus (Eesti eksportööride..., 2015, lk 18).

Üks olulisemaid taastuvaid loodusvarasid on Eestis mets, millel on mitmekülgne mõju keskkonnale. Metsa tüüp on kujunenud vastavalt kliimatingimustele, mullatekkeprotsessidest ja inimtegevuse tagajärjel. Eesti maismaad on ajaloo jooksul mõjutanud erinevad looduslikud tingimused ja vastavalt olukorrale oli mingil ajal väga palju männid, aga kliima muutudes levis rohkem lehtpuid. Viimasel ajal on metsade seisukorda enim mõjutanud inimtegevus. Näiteks 16. sajandil alustasid tööd esimesed saeveskid ja 18. sajandi lõpuks kattis mets Eesti maismaad 28,5% ulatuses. (Laas, Uri, & Valgepea, 2011, lk 11-13).

Aja möödudes on metsavarude osakaal tõusnud ja langenud, kuid 20. sajandi teisel poolel kasvas jõudsalt metsa, tänu millele on metsa osakaal maismaas varasemast suurem.

Juurdekasv oli tingitud II maailmasõja järgsest keerulisest perioodist, kus töökäte puuduse ja Nõukogude liidu poliitika ei toetanud seda. Isegi, kui üldine põllumajanduspoliitika suund muutus, siis metsastunud alasid ei tehtud ümber põldudeks. Lisaks eelmainitud põhjusele sooviti 1960.-1980. aastatel tõsta metsade tootlikkust, mis tähendas soode ja soostunud metsaalade kuivendustöid. Kuivendustöödega tõsteti metsade tootlikkust ja lisaks sellele istutati palju metsa (Sealsamas, lk 13-14).

Eesti on metsaga varustatuselt elaniku kohta neljandal kohal Euroopas 2004. aastal, mistõttu on puit ja puittoodete ekspordi osakaal nii suur. Sellega seoses on ka rohkem ettevõtteid elaniku kohta, kes selles valdkonnas tegutseb. Euroopas on ainult kolm riiki, kus on metsaga varustatuselt rohkem elaniku kohta, nendeks on Rootsi, Soome ja Venemaa (Tiits, 2007, lk 24).

Metsamajanduses on metsal rohkem funktsioone kui puidu saamine sellest, mistõttu konkureerivad erinevad huvigrupid metsa üle. Metsal on kolm funktsiooni: sotsiaalne, majanduslik ja ökoloogiline. Esimene neist sisaldab tööhõivet seoses metsa haldamisega, haridus-teadusliku, kultuurilisust, tervise edendamist ja vabaõhu sporti. Majanduslik eesmärk metsal on puiduressursside kasutamine, nendelt saadud toorme töötlemine, puudeväliste väärtuste kasutamisel ja ka metsa baasil osutatavad näiteks riigi kaitsevõime tagamiseks. Ökoloogiline funktsioon sisaldab biomitmekesisuse säilitamist, kaitse looduskatastroofide eest, keskkonnamakrokomponentide kaitse, süsinikdioksiidi sidumine, kliimatiliste tegurite negatiivse mõju reguleerimine ja kaitse inimtegevuse negatiivse mõju eest. Selle raames jaotati metsad erinevate kolme kategooriasse, mis kirjeldavad täpsemalt metsa funktsiooni ehk eesmärki (Laas, Uri, & Valgepea, 2011, lk 76).

Euroopa Liidul on loodud metsandusstrateegia ja metsanduse tegevuskava, millega Eesti riiklik arengukava peab olema kooskõlas. Euroopa Liidu metsanduse tegevuskava lähtub sellest, et multifunktsionaalne metsandus toob kasu majandusele, keskkonnale, ühiskonnale ja ka kultuurile. Eesti metsanduse arengukava 2010-2020 järgi on metsasektori jätkusuutlikkuse alus tootlikus ja elujõulisus. Need loovad sektorile eeldused, et nii metsast kui ka puidust luuakse kvaliteetseid tooteid ja teenuseid. Seetõttu toetab riik erinevate meetmetega metsandussektorit, et parandada sel ajahetkel olnud olukorda. Selle jaoks loodi erinevad segmendid, mida toetatakse, millel on mõõdetavad tulemused ja tähtajad. Nendeks teemadeks on sektoriüleline koostöö, erametsanduse edendamine, metsatööstussektori efektiivsus, haridus ja väljaõpe, teadus- ja arendustegevus, metsasektori identiteet ja maine.

Toetuste raames loodi metsandusnõukogu, kes hakkab sektoriülest koostööd koordineerima, metsanduses analüüse koostama ja ettepanekuid tegema. Selle loomise eesmärk on arengukava järgi see, et metsaomanikel tihti peale puuduvad teadmised kuidas metsa majandada (Eesti metsanduse arengukava, 2010, lk 23-27).

Valdkonna edendamiseks on Eesti metsanduse arengukavas mitmeid erinevaid lahendusi välja toodud. Näiteks kui metsaomanikud turustaksid koordineeritult koos, riik toetab kompetentsikeskuse rajamist, läbi mille toetatakse uute metsade rajamist ja uuendamist. Samuti kompenseeritakse erametsaomanikele Natura 2000 looduskaitse piirangute tõttu jäänud tulu. Riik soovib koordineerida puidu turustamist läbi ühistute ja et ühistutel tekiks võimalus ka personaalselt nõustada metsaomanikke. Toetavate meetmetena toetatakse metsaomanikke toimiva kuivendus- ja teedevõrgu korrashoidu. Lisaks toetatakse (Sealsamas, lk 27-29).

Eesti metsanduse arengukava koostamise eesmärk aastateks 2010-2020 on järgmised:

- Energeetikas ja puidutööstuses kasutatakse puitu ainult juurdekasvu ulatuses.
- Metsauuendustöid tehakse vähemalt poolel uuendusraie aladest säilitamiseks metsa tootlikkust.
- Range kaitse alla on võetud vähemalt 10% metsamaa pindalast, et säilitada ohustatud ja Eestile omaste liikide arvukus

Samuti pärineb arengukava koostamise vajadus metsaseadusest ja säästva arengu seadusest. Lisaks on eraldi välja toodud, et Eestis on pikaajaliselt jätkusuutlik raiuda 12-15 miljonit tihumeetrit aastas (Eesti metsanduse arengukava, 2010, lk 3-5).

Eesti metsanduse püstitatud arengukava eesmärgid on osaliselt täidetud 2016. aastaks. Range kaitse alla on võetud metsadest 12% ning esinduslikkuse eesmärgil on kokkulepped tehtud. Lisaks on suurenenud metsade pindala 2010. aastast 2016. aastaks 2,22 miljoni hektari pealt 2,34 miljoni hektarini. Aruande kohaselt on kõige enam tehtud riigile kuuluvates metsades investeeringuid ning eraomanikud ei tunne selle vastu huvi. Lisaks on oluliselt vähendatud erinevaid piiranguid ja nõudeid väiksemate metsade ja raiete puhul. Samuti on metsauuendamise toetusega maapinna ettevalmistamisega, istutamisega ja hooldamisega toetatud vastavalt 2010-2016. aastal 13103, 8490, 10877 hektarit maad (Eesti metsanduse arengukava aastani 2020 täitmise aruanne 2011-2016, 2017, lk 2-6).

Kuigi riik proovib leida erinevaid võimalusi valdkonna parandamiseks on näiteks ühe uurimuse käigus läbiviidud intervjuus puitmajatööstuse kümne järgneva aasta suurimaks

väljakutseks palgasurvet ja kvalifitseeritud tööjõu püüdmist. Kõrgem palgatase mõjutab toodete hindu ning tootjate hinnangul vähendab nende konkurentsivõimet. Lahendusena pakutakse, et riigi edasine suund peaks olema maksukoormuse vähendamine (Veske, 2019, lk 62-63).

Puit ja puittoodete kaubaartiklis 44 on 21 erinevat puittoodet (Kombineeritud nomenklatuur 2018). Need tootekategooriad on väga erineva mahuga ja parema võrdluse jaoks on välja valitud viis kõige suurema ekspordi mahuga eurodes. Väljavalitud kaubaartiklite ekspordimaht ületas Eesti riigi ekspordis, puidu ja puittoodete valdkonnas kaubaartikli kohta, üle 100 miljoni euro. Neid tooteid eksporditakse nii Euroopa Liidu liikmesriikidesse kui ka Euroopa Liidust väljaspool asuvatesse riikidesse (VK2).

Puitu ostetakse, müüakse ja see on lahutamatu osa metsa keerulisest ökosüsteemist. Metsandusega tegelejad peavad nägema lisaks puu tüvedele kõike muud ümbritsevat. Metsa käsitlemine tervikuna tagab selle pikaajalisuse (Aitsam, 2012, lk 5-6). Loodushoidlikumad inimesed on otsinud erinevaid võimalusi, kuidas sundida metsamajandusega tegelevaid ettevõtteid säästvalt majandama. Selle jaoks on võimalik ettevõtjatel vabatahtlikult kasutusele võtta standard, mis tõendab säästvalt majandatud metsa. Sertifitseeritud puidu mittekasutamine raskendab puidu müüki, kui ostjad on huvitatud metsade säästva majandamise eest. Seeläbi paraneb metsade kvaliteet, sest protsesse tuleb hindama sõltumatu hindaja.

Üks levinumaid sertifitseerimisskeemide on loodud organisatsioon 1993. aastal *Forest Stewardship Council* (FSC) ehk Metsahoolekogu. See loodi esialgu vihmametsade keskkonnasäästlikuks majandamiseks, kuid see muutus kiiresti rahvusvaheliseks standardiks, mida hakati laialdaselt kasutama. Seda toetavad ka rahvusvahelised keskkonna organisatsioonid (Laas, Uri, & Valgepea, 2011, lk 332). Organisatsioon tekkis, sest arengumaades toimuva kehva ja korrumpeerunud juhtimise tulemusena ei majandatud metsasid jätkusuutlikult ja et see kontrolli alla saada oli vaja leida midagi laialdasemat kui riik (Cashore, Auld, & Newsom, 2004, lk 4).

FSC standard on reeglite ja käitumisjuhiste kogum, mis arvestab keskkonnale sobilikke, sotsiaalselt kasulikke ja majanduslikult elujõulise metsa majandamist. Keskkonnasäästlikult majandatud mets tagab metsa bioloogilise mitmekesisuse ja järelkasvu. Sotsiaalselt kasulik metsamajandus toetab nii kohalikke inimesi kui ka ühiskonda tervikuna, et metsast saadav kasu oleks võimalikult pikaajaline. Majanduslikult elujõuline metsamajandus näitab, et

metsamajandus on struktuurselt hästi juhitud, et see tegevus oleks piisavalt kasumlik (Forest Stewardship Council, 2015, lk 6).

FSC on loonud turul põhineva süsteemi, millel on kindlad nõuded, mis tagavad metsatoodete heaperemeheliku käitlemise. Sellega on loodud FSC sertifikaat, millega tunnevad ettevõtted vastutustundliku ettevõtte ära. Kõik organisatsioonid saavad taotleda seda sertifikaati endale kui nad vastavad kindlatele nõuetele (Forest Stewardship Council, 2015, lk 7-9). FSC tarneahelas peavad kõik tooted olema sertifitseeritud. Sellega näitavad ettevõtted enda klientidele, milliseid väärtuseid nad kannavad. Samuti on võimalik leida endale väliseid partnereid kasutades FSC sertifitseeritud ettevõtteid (Rametsteiner, et al., 1998, lk 6).

Standardile seatud kriteeriumid võimaldavad hinnata, kas ühte põhimõtet on rikutud või mitte. Need põhimõtted ehk sisuliselt kriteeriumid hõlmavad kõiki ettevõtte juhtimistasandi protsesse. Kümme põhilist kriteeriumit on:

1. Seaduste järgimine	6. Keskkonnaväärtused ja mõjud
2. Töötajate õigused ja töötingimused	7. Juhtimise planeerimine
3. Põliselanike õigused	8. Järelevalve ja hindamine
4. Organisatsiooni avalikud suhted	9. Säästlik mõtteviis
5. Metsast saadav kasu	10. Juhtimistegevuse rakendamine

Lisaks riigi poliitikale tuleb vastata ka kolmandate osapoolte erinevatele nõuetele, et olla edukas rahvusvahelises konkurents (Forest Stewardship Council, 2015, lk 10-19). Näiteks Ühendkuningriigid võtsid standardi varakult kasutusele. Nad sõltusid suuresti 2004. aastal Brasiilia, Indoneesia ja Malaisia metsatoodangule, kus oli metsade seisundi halvenemine tõsine mure. Ühendkuningriigi jae müüjad hakkasid rahva suuremale nõudmisele nõudma oma partneritelt paremaid tingimusi, mis kandus edasi kohalikele tootjatele. See tähendab, et eksporditava riigi sihtturg mõjutas tootjaid mujal kasutusele võtma FSC standarditele vastavaid tooteid, vastasel juhul leitakse uued partnerid (Cashore, Auld, & Newsom, 2004, lk 128-129).

Teine väga levinud sertifitseerimisskeem on Pan-Euroopa Metsasertifitseerimise Raamtingimused (*Pan-European Forest Certification Framework – PEFC*). Need on aluseks rahvuslike metsasertifitseerimise standardite väljaarendamisel. PEFC erineb FSC

selliselt, et PEFC akrediteerivad rahvuslikud akrediteerimise organisatsioonid. Sarnaselt FSCga kinnitab PEFC sertifitseerimine, et metsa majandatakse ökoloogiliselt, sotsiaalselt ja majanduslikult tasakaalukalt. Lisaks neile standartidele on veel palju erinevaid standardeid, mis on vähem levinud (Laas, Uri, & Valgepea, 2011, lk 332-333).

Autori hinnangul on metsaga tegelemine ühiskondlikult vastutusrikas, sest metsa ei käsitleta ainult loodusvarana. Samuti tuleb metsa eest hoolitseda heaperemehelikult ja seda järjepidevalt juurde istutada, et säiliks pidev juurdekasv. Kuna puit ei kasva kiiresti, siis on sellele oluline saada kõrge lisandväärtus kui müüa seda riigist väljaspoole, et saada maksimaalselt kõrge tulu. Puiduga kauplemisel peab vastama erinevatele standartidele, et olla sobiv partner teistes riikides asuvatele ettevõtetele, mis ühelt poolt loob võimalusi, aga teiselt poolt tekitab bürokraatiat.

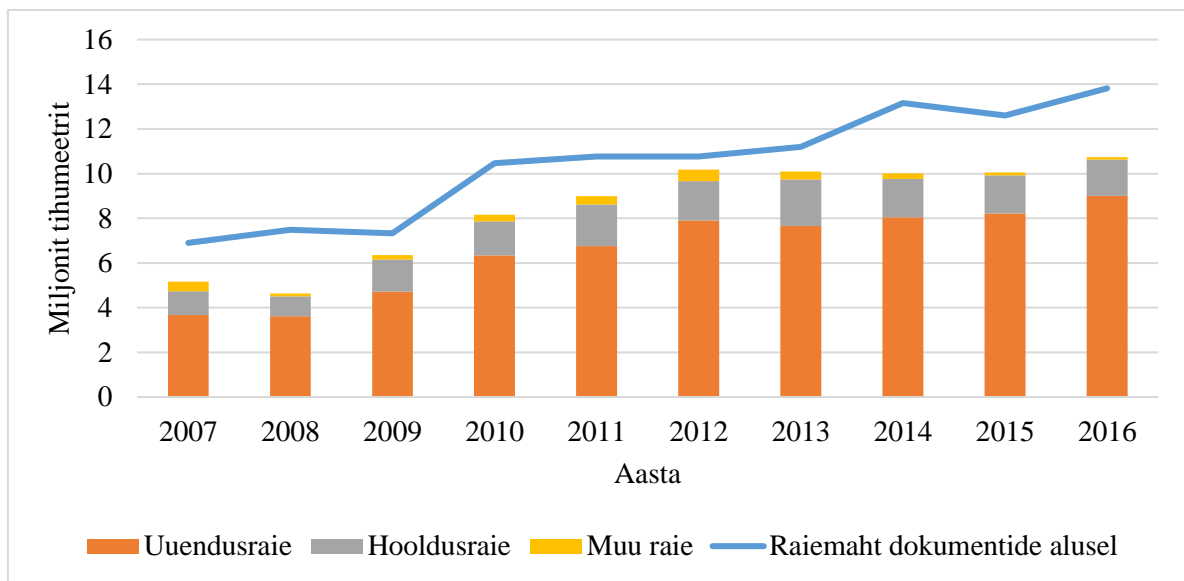
Üle poole Eesti maismaast moodustub mets, täpsemalt 51,4% ehk 2,33 miljonit hektarit metsa. Kõige levinumad puistud ehk metsa maa on männikud, mis moodustavad kogu metsa pindalast 32,1%, sellele järgnevad kaasikud (30,1%), kuusikud (17,5%) ja hall-lepikud (9%). Eesti puidutagavara on 486 miljonit tihumeetrit, 2017. aastal raiuti ära 11 miljonit tihumeetrit (Ülevaade Eesti sotsiaal- ja majanduselus toimunust, 2018, lk 41-42). Metsavaru hindamisel kasutatakse Euroopas levinud statistilist metsainventuuri (SMI). SMI on valimuuring, mille alusel saab objektiivselt jälgida metsas toimuvat (Metsavaru meetoodika, 2018). Tabelist 1 on näha, et metsamaa pindala on kasvanud terve vaadeldava perioodi jooksul. Eesti territooriumi metsasus jõudis 2013. aastal täpselt 50% ja sellest järgneval aastal ületas metsa osakaal üle 50% Eesti maismaast. Sarnaselt metsamaa üldpindala kasvuga on kasvanud nii puistute pindala kui ka sellest saadav üldvaru. Lisaks sellele, on puistute keskmine hektarivaru ka kasvanud, mis näitab, et ühe hektari pealt saab rohkem puitu kui võrrelda varasemate aastatega.

Tabel 1. Eesti metsavaru riikliku metsainventeerimise (SMI) hinnangul aastatel 2011-2017 (KK51)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Metsamaa pindala, tuhat ha	2234	2248,9	2267,7	2294,6	2309,5	2312,9	2330,6
Puistute pindala, tuhat ha	2089,5	2101	2115,1	2135,3	2146	2142,5	2157,4
Puistute üldvaru, miljonit m ³	458,1	466,1	475,305	480,2	483,7	484,6	486
Puistute keskmine hektarivaru, m ³ /ha	219,3	221,8	224,7	224,9	225,4	226,2	225,3
Territooriumi metsasus, %	49,3	49,6	50	50,6	50,9	51	51,4

Metsades teostatakse uuendus- ja hooldusraided. Nende kahe raie liigi vahel on oluline erinevus. Hooldusraide eesmärk ei ole saada tervet metsaosa kätte, vaid teostada hooldust. Hooldusraided liigutvad kolmeks: valgustusraided, harvendusraided ja sanitaarraided. Valgustusraide eesmärgiks on liigilise koosseisu reguleerimine lähtudes kasvukohatüübist. Harvendusraiete eesmärk on sarnane valgustusraidega, kus reguleeritakse liigilist koosseisu, aga lisaks kõrvaldatakse surnud, surevad ja mittesobilikud puud. Seeläbi loodetakse saada elujõulise puidu paremat juurdekasvu. Uuendusraie ehk lageraie on kõige levinum viis metsast puidu saamiseks. Keskmine raielank on 1,5 hektarit suur ja see ei mõjuta vaenulikult bioloogilist mitmekesisust (Aitsam, 2012, lk 119-123).

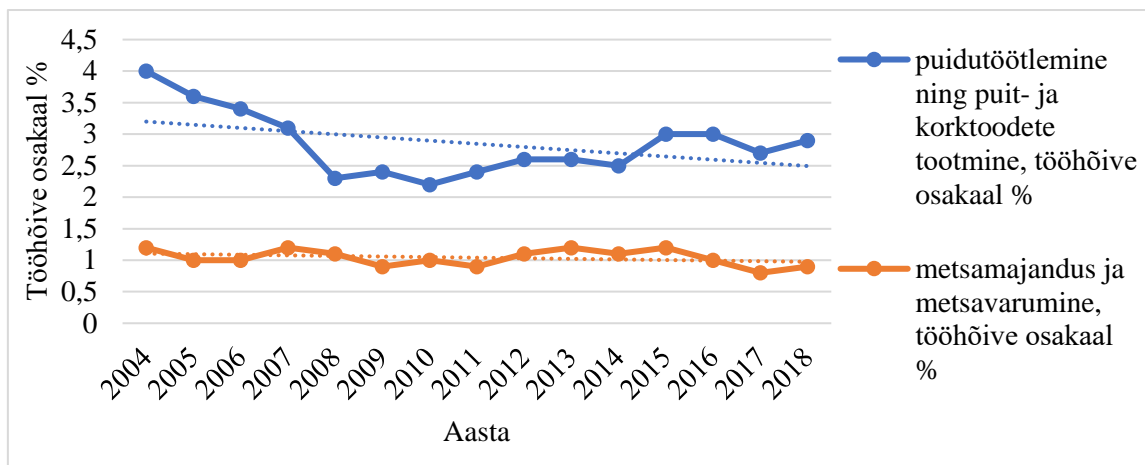
Joonisel 1 on näha, et koguraie on 2007. aastast kasvanud, kus kasv on vähenenud jõudes 10. miljoni tihumeetrini aastas. Samal ajal kui uuendusraide maht on mitmekordistunud, siis hooldusraide maht pole kasvanud samasuguses tempos. Seda selgitab ka olukord, kus palju metsa on istutatud samal ajaperioodil ehk nad küpsevad samal ajal. Võrreldes tabelit 1 ja joonist 1, siis Eesti riigi puistute varu kasvab raiete kasvust hoolimata. Metsanduse arengukava 2010-2020 järgi on eesmärk pikaajaliselt jätkusuutlik kasutada 12-15 miljonit tihumeetrit metsamaterjali aastas (Eesti metsanduse arengukava, 2010, lk 5). Joonisel 1 on näha, et sellises mahus ei ole veel suudetud raiuda. Raie teostamiseks on võetud vastavas mahus dokumente, aga kõiki töid ei suudeta teostada antud ajal. Eesti statistikaameti andmebaasis ei ole veel välja toodud metsainventeerimise (SMI) hinnangul 2017. aasta andmeid magistritöö tegemise ajal.

Joonis 1. Eesti metsaraie riikliku metsainventeerimise (SMI) hinnangul aastatel 2007-2016 (MM03; MM04)

Eestis on 29 erinevat metsaühistut, mis aitavad organiseerida oma piirkonnas ühiste huvidega metsaomanikke. Need ühistud aitavad erinevaid toetusi taotleda metsaga majandamiseks, näiteks harvendusraiete tegemiseks, metsataimede soetamist ja istutamist. Samuti tegeletakse aktiivselt metsaomanike nõustamisega ja pakutakse neile muid teenuseid (SA Erametsakeskus, 2019). Sellest saab järeldada, et Eesti metsanduses on olemas tugisüsteemid, mis aitavad uusi metsaomanikke nende töös.

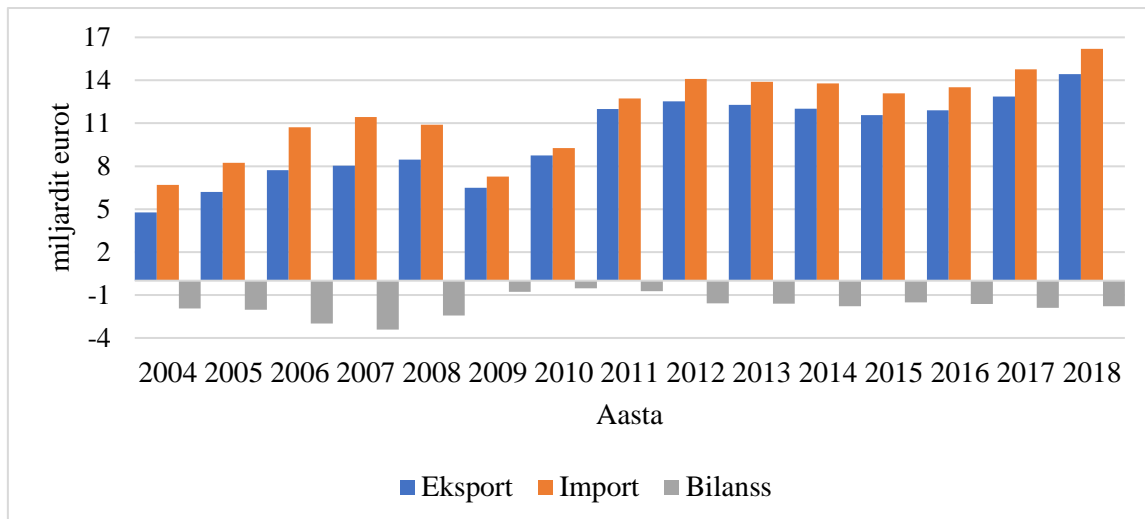
Puit ja puittoodete sektor koosneb valdavalt metsandusest, metsavarumisest, puidu töötlemisest, puit ja korktoodete töötlemisest. See sektor on Eesti riigi ekspordi osatähtsuse järgi väga oluline, aga selles sektoris töötab samal ajal väike osa inimesi. Joonisel 2 on näha, et mõlemas valdkonnas kokku on tööhõive osakaal madalam kui 4% 2018. aastal. Puidutöötlemise ja puittoodete ja korktoodete tootmise trend on vaadeldaval perioodil negatiivne, kuigi vahepeal on toimunud paar tõusu. Metsamajanduse ja metsavarumise tööhõive trend on stabiilsem, kuid sellegipoolest on langev. Üleüldiselt on selles valdkonnas madal tööhõive olnud. Toetudes Eesti Statistikaameti TT0200 hõivatute andmebaasile, siis puidu töötlemises oli 2004. aastal 24,4 tuhat inimest ja 2018. aastal 19,5 tuhat inimest selles valdkonnas tööl. Kõige rohkem on selles valdkonnas vaadeldud perioodil olnud 2004. aastal ja madalaim 2010. aastal, kui töötajaid oli 12,6 tuhat. Metsamajanduse ja metsavarumise valdkonnas oli 2004. aastal töötajaid 7,4 tuhat ja 2018. aastaks 5,8 tuhat inimest. Kõige rohkem töötajaid oli vaadeldud perioodil 2007. aastal 8 tuhat töötajat ja madalaim 5,3 tuhat töötajat. Trend on selgelt langev.

Joonis 2. Eesti tööhõive osakaalud aastatel 2004-2018 (TT0200; TT02001, 2019)

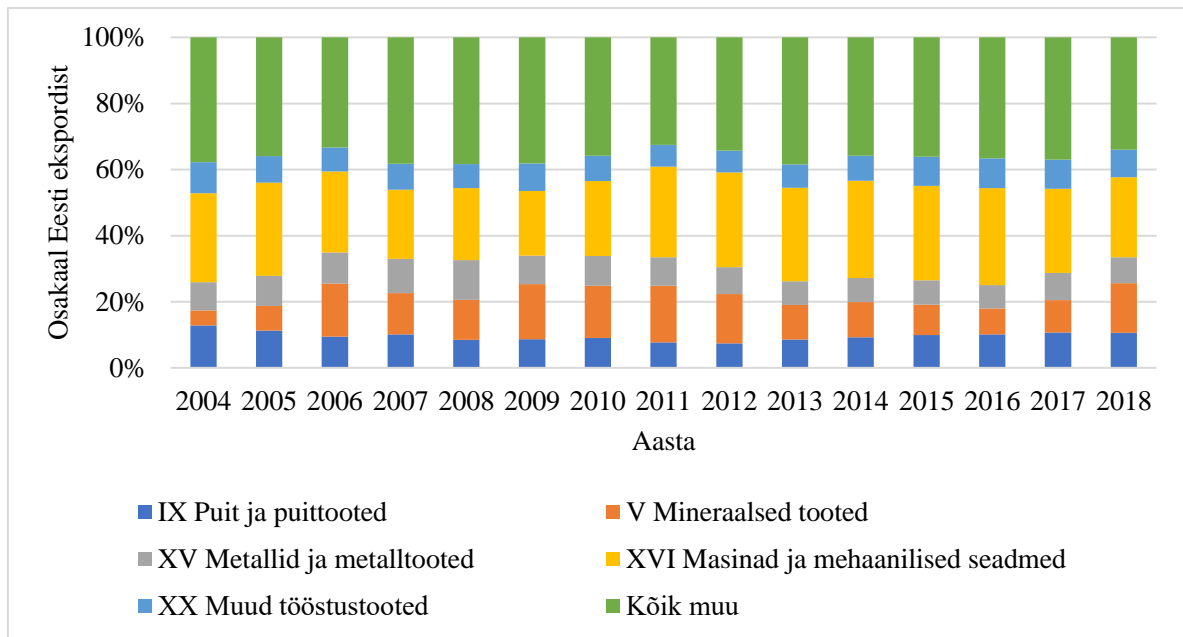
Eesti ekspordimaht kasvas 2018 aastal 12% võrreldes sellele eelnenud aastaga. 2018 aastal oli ekspordimaht 14,402 miljardit eurot ehk võrreldes 2017. aastaga kasvas 1,53 miljardi euro võrra. Samal ajal kasvas aeglasema tempoga import 10% ehk 1,46 miljardi euro võrra. 2018 aastal oli impordi maht 16,216 miljardit eurot ehk võrreldes 2017. aastaga kasvas 1,46 miljardi euro võrra. Ekspordi ja impordi bilansi vahe on vähenenud 1,88 miljardi euro pealt 1,81 miljardi peale. Bilansi kõige suurem ülejääk olu puit ja puittoodete kaubagrupil (Eelmisel aastal..., 2019).

Joonisel 3 on välja toodud Eesti riigi eksport ja import 2004-2018 vahemikus ning sellele ka lisatud bilanss. Võrreldes 2004. aastaga on Eesti eksport rohkem kui kahekordistunud väärtuseliselt mahus. Sarnaselt ekspordiga on rohkem kui kahekordistunud ka kaupade ja teenuste import. Vaadeldaval perioodil on kõige suurem ekspordi maht 14,43 miljardit eurot 2018. aastal ja samal aastal on ka Eesti ajaloo kõrgeim impordimaht, milleks on 16,2 miljardit eurot. Kogu vaadeldaval perioodil on Eesti riik alati rohkem importinud kui eksportinud, mistõttu on väliskaubanduse bilanss negatiivne. Kõige suurem ekspordi ja impordi vahel oli 2007. aastal, kui import ületas ekspordi mahtu 3,4 miljardi euro võrra. Eesti riigi eksport tõusis 77% 2004-2008. vahemikus, kuid langes võrreldes 2008. aastaga 2009. aastaks 25% ehk 1,98 miljardi euro võrra. Pärast kiiret tõusu ja järsku langust tõusis 2009. aastast eksport 93% 2012. aastaks. Sellest ajast on toimunud väiksem langus 2014. aastani ja pärast seda on mahud väärtuseliselt tõusnud. Eesti riigi ekspordi tõusude ja langustega liikus sarnaselt ka impordimahud. Ekspordi languste perioodidel on ekspordi ja impordi bilanss vähenenud ja ekspordi tõusudel on see suurenenud.

Joonis 3. Eesti eksport, import ja bilanss aastatel 2004-2018, miljardit eurot (VK2, 2019).

Joonisel 4. on välja toodud 21. kaubagrupid viis kõige suurema Eesti kogueksporti osakaaluga kaubagrupid. Eesti kaupade ekspordis osatähtsusest esimene kaubagrupp 2018. aastal oli masinad ja mehaanilised seadmed, sellele järgnes mineraalsed tooted ning kolmas on puit ja puittooted. Masinate ja seadmete ekspordi keskmine osakaal vaadeldavatel perioodil Eesti koguekspordist on 26%. Mineraalsetel toodetel on sama näitaja 12%. Puit ja puittooted moodustavad vaadeldavatel perioodil kogu Eesti kaupade ekspordist ligi 10%. Eesti kogu ekspordimahu muutuseid arvestades on osakaalud säilitanud oma esialgse struktuuri. Kõige enam eksporditi elektriseadmeid, mis moodustas 16% ehk 2,28 miljardit kogu Eesti 2018. aasta ekspordist. Sellele järgnes mineraalsed tooted, mis moodustas 15% ehk 2,163 miljardit eurot. Puit ja puittooteid eksporditi 2018. aastal 1,53 miljardi euro eest, mis moodustab koguekspordist ligi 11%. Kõige suurem osakaal oli 2004. aastal, kuid puit ja puittoodete osakaal Eesti riigi ekspordist oli 13% ja kõige madalam oli 2012. aastal, kui see oli 7%. Puit ja puittoodete kaubagrupi osakaal Eesti ekspordist on tõusnud 2012. aastast kuni 2017. aastani, kus 2018. aastal oli võrreldes 2017. aastaga ainult 0,1% väiksem osakaal. Mineraalsete toodete osakaal on vaadeldava perioodi algusest tõusnud kolmekordseks, mille kõige suurem osakaal ekspordist oli 2011. aastal. Viie kõige suurema ekspordiosakaaluga kaubagrupi moodustavad Eesti koguekspordist kogu vaadeldaval perioodil üle 60%. Kõige suurema osa ekspordist moodustasid need kaubagrupid 2011. aastal, kui osakaal oli 67%. Vaadeldava perioodi keskmine Eesti koguekspordist on 64% ehk ülejäänud 15. kaubagrupi eksport keskmiselt moodustab 36% kogu ekspordist.

Joonis 4. Eesti viie põhilise kaubagrupi ekspordi osakaal 2004-2018. aastal (VK2, 2019)

Puit ja puittoodete sektoris on igal aastal raieimahud kasvanud nagu on näha joonisel 1, siis samal ajal on vähenenud tööhõive osakaal joonisel 2. See näitab, et ettevõtted on suutnud oma tegemistes muutuda efektiivsemaks, tehes rohkem tööd ära väiksema hulgaga inimestega. Puidu töötlemise ja metsavarumise hõivatute osakaal oli 2018. aastal 3,8%, aga samal aastal oli puit ja puittoodete kaubagrupi osakaal Eesti kogu ekspordis 11% ehk märksa väiksema osakaaluga inimeste väljund on palju suurema osakaaluga Eesti ekspordis.

2. KONKURENTSIVÕIME HINDAMISE TULEMUSED JA ARUTELU

2.1. Meetod ja andmed

Autor koondas käesoleva magistritöö jaoks andmed Eesti Statistikaametist ja Maailmapanga WITS (*World Integrated Trade Solution*) andmebaasist. Eesti Statistikaameti andmeid kasutati Eestit kirjeldavate andmete kogumiseks, näiteks tööhõive metsanduses ja metsade pindala osakaal Eesti maismaa pinnast. WITS andmebaasi kasutati ilmutatud suhtelise eelise indekse ja kaubavahetuse intensiivsuse indeksi arvutamiseks vajalike andmete saamiseks. Eesti Statistikaameti andmebaasi kasutati sellepärast, et see kajastab Eesti riiki puudutavat informatsiooni, mitte ei kajasta teiste riikide andmebaase. Kasutati ainult ühte andmebaasi, et vältida andmebaaside vahel tekkivaid meetoodilisi erinevusi. WITS andmebaasis on kaubandus defineeritud päritoluriigi järgi ehk kui Läti ekspordib Eestisse, siis andmebaas ei kasuta Eesti importi Lätist vaid Läti ekspordi Eestisse. Olenevalt riigist võib vahel tulemus üksteisest erineda.

Magistritöös vaadeldav ajaperiood on 2007-2017, mis on 11 eraldiseisvat aastat ja annab piisava ajavahemiku, et näha selles valdkonnas kujunenud trende. Andmed pärinevad 2007. aastal loodud harmoniseeritud süsteemi järgi ehk sellest aja perioodist alates on sama loogika alusel kogutud andmeid, et neid saaks paremini üksteisega võrrelda. Eesti Statistikaameti andmebaasist on võimalik saada Eesti andmeid ka 2018. aasta kohta. Uurimuse ühtlustamiseks on kogu töös läbivalt kasutatud andmeid 2007- 2017. Vaasta samal ajaperioodil.

Käesoleva magistritöö eesmärk on analüüsida Eesti puit ja puittoodete konkurentsivõimet. Analüüsi jaoks valiti välja Eesti seitse kõige suurema puit ja puittoodete väärtuselise mahuga ekspordi sihtriiki. Välja jäeti riigid, mis ei kuulu Euroopa Liitu ehk antud uurimuses vaadeldi konkurentsi ainult Euroopa Liidu riikide seas. Seega valimisse jäid Eesti, Läti, Leedu, Soome, Rootsi, Taani, Saksamaa, Suurbritannia. Need riigid kokku moodustavad Eesti puit ja puittoodete koguekspordist 66% 2012. aastal ja see on langenud 7% kogu puidu ja puittoodete ekspordi mahust 2017. aastaks. (VK2, autori arvutused). Leedu ei ole kümne

põhilise puidu ja puittoodete ekspordi sihtriikide seas, aga lisati valimisse, et võrrelda Leedu ekspordinäitajaid Eestiga.

Ilmutatud suhtelise eelise jaoks arvutati nii RXA, RMA kui ka RC väärtused välja. RXA ja RMA kasutati ainult Eestist välja ja sisse veetavate kaubagruppide võrdluseks aga ka lisaks RC riikidevaheliseks võrdluseks. Riike võrreldakse ilmutatud suhtelise eelise indeksiga (RC), sest see sisaldab nii ekspordi kui ka impordi mahte. Saadud RC tulemused on näha LISA 1 tabelis. Empiirilises osas on tulemused aegreal joonisena välja toodud, et paremini visualiseerida nii toodete kui ka riikide konkurentsieelist vaadeldud perioodil. Arvutuse käigus kasutati väljavalitud riigi ja kogu maailma andmeid, et riike oleks lihtsam võrrelda üksteisega. Taani jäeti suure negatiivse RC tulemusega RC arvutustest välja.

Sarnaselt ilmutatud suhtelisele eelisele kasutati WITS andmebaasi kaubavahetuse intensiivsuse leidmiseks. Kaubavahetuse intensiivsuse indeksi erinevus tuleb sellest, et ei saa võrrelda konkreetse riigi ekspordi kogu maailmaga, vaid tuleb võrrelda konkreetse sihtriigiga.

Eesti Statistikaameti kaubaartiklite kombineeritud nomenklatuuri järgi eristatakse 21. erinevat kaubagruppi, millel võib olla üks kuni mitukümend ala kaubartiklit. Puit ja puittooted on üks kaubagrupp 21. kaubagrupi jaotamise loogikast. Puit ja puittooted koosnevad 44. kaubaartiklist, millest autor valis välja viis Eesti 2017. aasta suurima ekspordimahuga kaubaartiklid:

- HS4401 küttepuit palkidena, halgudena, okstena, haokubudena;
- HS4403 töötlemata puit, kooritud või koorimata, kantimata või kanditud;
- HS4407 pikikiudu saetud või lõhestatud ja spoonhööveldatud või -kooritud puit;
- HS4409 puit pidevprofiiliga;
- HS4418 puidust tiseri- ja puusepatooted (puidust kärgpaneelid, katusesindlid...),

Need viis kaubaartiklit moodustasid 2017. aastal Eesti kogu puidu ja puittoodete ekspordist 77% (VK200, autori arvutused). Nende toodete koodide taga olevad toodete klassifikatsioon annab aimu põhiliselt kaubeldavatest toodetest. Täpsemalt koosneb HS 4401 okas- ja lehtpuidust küttepuit palkidena, halgudena, okstena; puitlaastud ja pilpad; puidugraanulid ehk puitpelletid, saepuru ja puidujäätmed. HS 4403 kaubagrupp sisuliselt koosneb ainult töötlemata puidust. Kaubagrupid on eraldi liigitatud puu liikide järgi. HS 4407 ja HS 4409 kaubagrupp on sarnaselt üles ehitatud nagu HS 4403, kus on iga tüübi kohta jagunemine puu liigist lähtudes. HS 4418 koosneb puidust aknatest, uuest, postidest, taladest; puitraketis betoneerimistöodeks ja puidust koostepõrandaplaatidest (Kombineeritud... 2017).

2.2. Ülevaade puit ja puittoodetega kauplemisest

Raamatus „Kaupmeeste riik“ (2007) on küsitletud erinevaid ettevõtjaid, kes otsisid juba 2007.a. võimalusi puidu ekspordiks Aasiasse. Seda peeti oluliseks, et hajutada riske traditsioonilisematest partneritest ehk Saksamaast ja põhjamaadest. Aasia sihtturg on atraktiivne sellepärast, et seal on hinnad kõrgemad võrreldes traditsioonilisemate partneritega. Lisaks Aasia riikidele on Eesti eksport hakanud naaberriikidest järjest kaugemale jõudma, sest suurenenud on ekspordi kasv Hispaaniasse ja Prantsusmaale (VK2). Need turud on atraktiivsed nii nende suuruse kui ka mereläheduse tõttu, sest veetransport on suurte mahtude transportimiseks tunduvalt soodsam võrreldes maanteetranspordiga. Samuti laieneb puit ja puittoodete ekspordi kasv geograafiliselt Eestist kaugematesse riikidesse. Tabelis 2 on näha, et 10. olulisema ekspordi sihtriigi seas ei ole Aasia riike, aga tabelis 3, mis näitab Eesti puit ja puittoodete eksporti, on Hiina kaheksandal kohal.

Tabel 2. Eesti riigi kümme põhilist kogu ekspordi sihtturu ekspordi ja impordi mahte miljonites eurodes aastatel 2012-2017 (VK2)

Riik	Kaubanduse suund	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1. Soome	Eksport	1817,8	1982,4	1791,2	1817,5	1909,8	2075,8
	Import	2105,7	2088,6	2093,8	1901,1	1763,2	2076,1
2. Rootsi	Eksport	1997,6	2060,1	2160,6	2177,7	2135,1	1734,0
	Import	1440,8	1179,4	1198,3	1110,0	1123,8	1282,0
3. Läti	Eksport	1103,4	1272,2	1299,5	1204,2	1096,1	1175,7
	Import	1272,7	1301,4	1167,2	1110,5	1127,9	1251,0
4. Saksamaa	Eksport	562,5	563,4	582,1	606,0	694,2	935,4
	Import	1438,9	1464,4	1582,4	1429,1	1497,6	1596,7
5. Venemaa	Eksport	1511,5	1411,5	1186,5	771,6	773,3	926,5
	Import	1003,7	787,2	852,3	785,5	747,6	930,6
6. Leedu	Eksport	657,6	716,4	637,5	677,8	713,3	756,7
	Import	1159,6	1224,1	1152,3	1248,7	1271,9	1380,7
7. Norra	Eksport	419,7	447,4	468,9	479,7	482,2	511,0
	Import	182,5	100,2	104,9	100,9	94,8	92,4
8. Holland	Eksport	306,3	281,7	326,6	379,5	328,6	473,5
	Import	527,5	701,9	776,6	717,1	850,5	876,1
9. Ameerika Ühendriigid	Eksport	584,0	358,1	451,6	362,2	315,7	373,4
	Import	116,9	138,2	151,5	176,6	193,1	147,9
10. Taani	Eksport	297,4	283,2	317,4	333,6	377,9	361,8
	Import	221,3	244,5	220,9	224,7	258,8	297,4

Eesti peamised ekspordi suunad 2017.aastal jäävad põhiliselt Euroopa Liitu ning geograafiliselt lähedal asuvatesse riikidesse. Riigid, mis ei kuulu Euroopa Liitu, kuid sellegi poolest moodustavad olulise osa Eesti ekspordist, on Ameerika Ühendriigid, Venemaa ja Norra. Raamatus „Kaupmeeste riik“ (2007) on kirjeldatud Eesti põhiliste kaubanduspartneritena põhjamaid ja Saksamaad, mis on ka jätkuvalt aktuaalne 2017. aastal. Väärtuseliselt kõige rohkem ekspordis Eesti Rootsi 2014. aastal, kuid alates 2018. aastast on ekspordi mahud vähenenud kolme aastaga peaaegu 20%. Kõige rohkem importis väärtuseliselt Eesti Soomest 2014. aastal. Kümnest põhilisest ekspordi sihtriigist ületas Eesti 2017.a. import eksporti kuues riigis. Samal aastal, esmakordselt vaadeldud perioodil, impordib Eesti Venemaalt rohkem tooteid kui sinna ekspordib. Vaadeldaval perioodil on samuti näha, et Eesti eksport Lähti ületas importi 2014. ja 2015. aastal, kuid ülejäänud aastatel on Eesti rohkem sealt importinud.

Samuti on näha tabelis 2, et Soome, Saksamaa, Leedu, Norra, Hollandi ja Taani ekspordi mahu trend on kasvav vaadeldaval perioodil. Vaadeldavate riikide seast on ekspordimahud langenud võrreldes 2012. aastaga Venemaa, Ameerika Ühendriikide ja Rootsiga, kus langus oli vastavalt 39%, 36% ja 13%. Impordi mahud on kasvavas trendis pooltel riikidel ehk Saksamaa, Leedu, Holland, Ameerika Ühendriikidel ja Taanis. Kõige märkimisväärselt on langenud impordimahud Norrast, kus langus võrreldes 2012. aastaga on 49%. Järjest rohkem on Eesti importima hakanud Hollandist, Ameerika Ühendriikidest ja Taanist, kus kasv oli vastavalt 66%, 34% ja 26%.

Puit ja puittoodete Eesti sektori peamised ekspordisihtriigid 2018. aastal olid osaliselt kattuvad koguekspordi sihtriikidega. Tabelis 3 on välja toodud puit ja puittoodete kümme peamist ekspordisihtriiki 2012-2017. aastal. Kõige enam eksporditi selles sektoris Rootsi, mille maht on 266 miljonit eurot. Hiina eksporditi 2018.aastal 44,7 miljoni euro eest puit ja puittooteid. Lisaks Hiinale toimus eksport geograafiliselt kaugel asuvatesse riikidesse, mis olid peamise 20 sihtriigi seas ning nendeks on: Austraalia (43 miljonit eurot), Jaapan (40,8 miljonit eurot), Ameerika Ühendriigid (33,5 miljonit eurot) ja Korea Vabariik (25,3 miljonit eurot). Kümme peamist ekspordisihtriiki moodustavad puit ja puittoodete sektorist 76% (VK2, 2019).

Tabelis 3 on näha, et Eesti puit ja puittoodete kümnest peamisest ekspordi sihtriigist impordib puit ja puittooteid sisse kõige rohkem Läti. Võrreldes tabeleid 2 ja 3, siis on puit ja puittoodete sektori ekspordi ja impordi bilanss selgelt ekspordi poole kaldu. Kuigi mingil määral imporditakse puit ja puittooteid on tihtipeale impordi ja ekspordi mahu vahe mitme

kordne. Kõige rohkem eksporditi 2017.aastal väärtuseliselt puit ja puittooteid Eestist Rootsi. 2017.aastal imporditi ka kõige enam puit ja puittooteid Soomest Eestisse. Vaadeldaval perioodil eksportis Eesti ainult 2015. aastal Läti rohkem puit ja puittooteid kui importis. Sarnane trend oli ka kogu ekspordil. Ainukene langeva ekspordi mahu ja trendiga riik Eestist on Soome, kus ekspordi maht on langenud 11% võrreldes 2012. aastaga. Samal ajal on üldine ekspordi maht Soome kasvanud, mida näitab ka tabel 2. Kõige suurem ekspordimahu kasv on Eestist olnud Hiinasse, kus kasv on olnud alates 2012. aastast 2017. aastani 840%. Eesti on hakanud importima kümnest enda ekspordisihtriigist järjest rohkem puit ja puittooteid. Kõige suurema trendiga impordib Eesti Poolast, kus kasv on olnud 181% protsenti võrreldes 2012. ja 2017. aastat. Sarnane suur impordimahu kasv on toimunud Soomest, Norrast, Suurbritanniast, Taanist ja Hollandist, kus impordimahud kasvasid vastavalt 165%, 115%. Kuigi kasvuprotsendid on suured, siis mahud võrreldes ekspordimahtudega on märksa väiksemad, kui välja arvata Soome.

Tabel 3. Eesti kümme peamist puit ja puittoodete (HS44) ekspordi sihtriigi ekspordi ja impordi mahud miljonites eurodes aastatel 2012-2017 (VK2, autori koostatud)

Riik	Kaubanduse suund	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1. Rootsi	Eksport	167,89	196,70	195,48	181,66	204,15	215,25
	Import	16,75	17,90	15,54	14,46	15,38	16,73
2. Taani	Eksport	78,68	83,59	105,34	124,76	125,11	149,79
	Import	2,46	3,20	3,92	3,82	4,18	4,67
3. Soome	Eksport	167,20	177,36	161,23	141,96	147,89	149,17
	Import	38,51	49,04	65,91	77,37	77,10	101,86
4. Saksamaa	Eksport	83,72	98,88	97,93	95,35	93,43	114,36
	Import	12,16	15,57	14,71	13,00	12,70	15,93
5. Norra	Eksport	76,23	80,26	86,38	83,72	91,78	91,37
	Import	2,40	2,08	3,10	3,76	4,20	5,17
6. Suurbritannia	Eksport	51,20	50,95	62,25	92,41	85,49	87,99
	Import	1,88	3,38	1,54	1,80	2,83	3,72
7. Läti	Eksport	39,14	58,36	76,09	84,28	79,58	78,84
	Import	80,26	89,57	85,48	78,83	82,19	93,47
8. Hiina	Eksport	6,50	14,89	23,51	21,03	32,22	61,12
	Import	2,02	2,09	2,09	2,52	2,92	2,84
9. Holland	Eksport	20,59	21,69	24,62	33,42	48,56	43,79
	Import	1,69	2,60	1,81	1,97	2,63	3,10
10. Poola	Eksport	19,83	22,28	25,39	25,77	27,29	37,31
	Import	9,40	9,63	12,96	15,84	21,94	26,40

Tabelis 4 on toodud Eesti puit ja puittoodete viie olulisema kaubaartikli ekspordi ja impordi mahud 2012-2017. aastal. Kõige enam eksporditi 2017. aastal pikikiudu saetud või lõhestatud ehk HS4407. Sama kaubaartiklit imporditi ka 2017.aastal kõige enam Eestisse. Kõik kaubaartiklid, välja arvatud HS4403, on tõusva ekspordimahu trendiga. Nende kaubaartiklite impordi trendide puhul on kasvamas HS4418, HS4409 ja HS4407. Nende impordi mahtude kasv võrreldes 2012. ja 2017. aastat on vastavalt 95%, 51% ja 67%. HS44 ehk puit ja puittoodete kaubagrupp on vaadeldud perioodil kasvatanud nii ekspordi kui ka impordi 50% võrra, aga ekspordi maht ületab 2017.aastal impordi mahu kahe korra. Kõik kaubaartiklid on võrreldes 2012. aastaga kasvatanud ekspordi mahtu. Kõige enam on kasvanud HS4409 ehk puit pidevprofiiliga, mis kasvas 121%. Samuti on suurema kasvu kui HS44 kaubagrupp teinud HS4401 ehk küttepuit ja HS4407, vastavalt 110%. Impordi mahud seevastu on langenud kahel kaubagrupil, milleks on HS4401 ja HS4403. Nende langus vaadeldud perioodil on 43% ja 7%.

Tabel 4. Eesti puit ja puittoodete kaubaartiklite eksport ja import aastatel 2007-2017, miljonit eurot (VK200, autori koostatud)

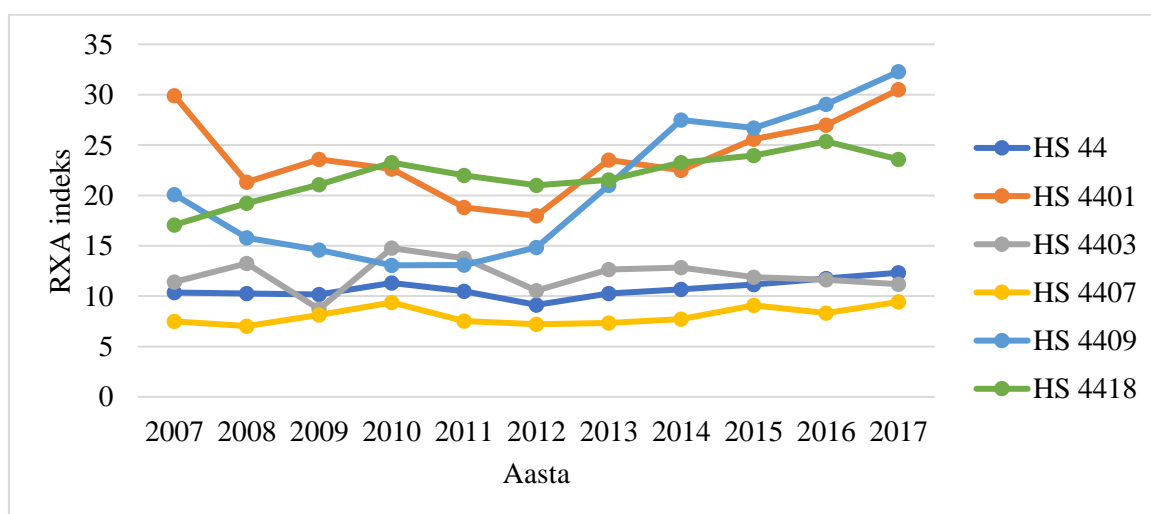
Kaubaartikkel	Kaubanduse suund	2012	2013	2014	2015	2016	2017
HS44	Eksport	921,327	1053,8	1106,18	1144,65	1209,06	1378,29
	Import	323,546	368,092	394,783	396,002	418,151	485,102
HS4401	Eksport	99,44	139,84	136,60	164,04	177,21	209,32
	Import	9,09	17,39	14,49	6,37	6,00	5,23
HS4403	Eksport	113,85	137,24	136,09	110,77	116,78	128,98
	Import	22,85	22,87	19,70	23,21	19,82	21,25
HS4407	Eksport	184,80	199,07	213,93	241,46	242,12	296,35
	Import	159,67	174,09	204,29	208,40	225,05	266,99
HS4409	Eksport	59,11	77,99	105,35	101,73	112,02	130,47
	Import	4,44	4,51	4,69	4,73	5,28	6,71
HS4418	Eksport	204,11	210,51	235,29	244,87	274,60	294,36
	Import	20,20	21,81	24,91	25,42	31,08	39,39

Eesti on valdavalt kasvatanud ekspordi mahtu nii kogu kaupade ekspordi kui ka puit ja puittoodete kaubagrupis. Kui Eesti kogu kaupade eksport on kasvanud keskmiselt kümne olulisema ekspordi sihtriigi seas umbes 11%, siis puit ja puittoodete ekspordi keskmine maht ekspordisihtriikide seas on kasvanud 138%. Puit ja puittoodete kõrget keskmist ekspordi mahtu mõjutab eelkõige Hiina, sest seal on olnud lühikese ajaperioodi jooksul kasv 840%. Viie põhilise kaubaartikli ekspordimaht on keskmiselt 2012-2017 perioodil kasvanud 66% (VK2; VK200, autori arvutused).

2.3 Puidu ja puittoodete ilmutatud suhtelise eelise tulemused

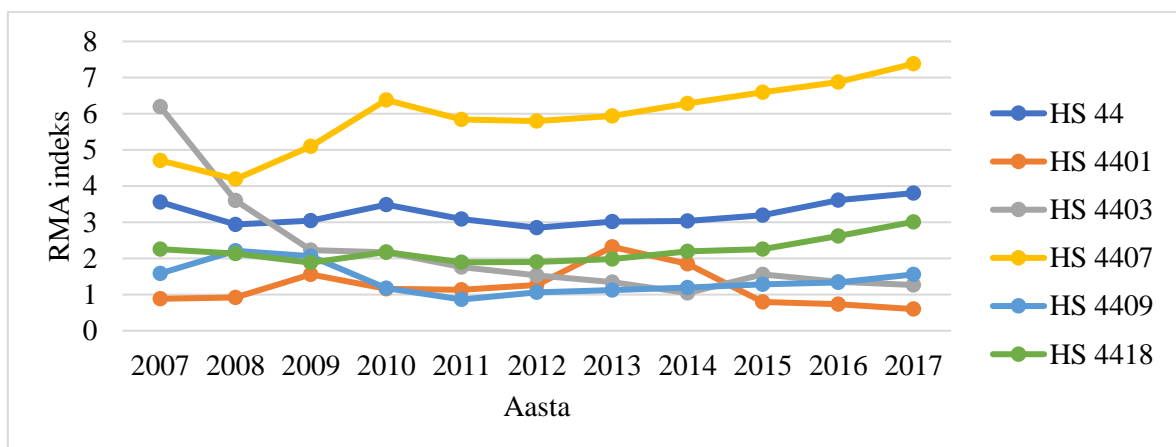
Järgnevalt on välja toodud ilmutatud suhtelise eelise indeksi tulemused. Esialgu on välja toodud RXA, RMA ja RC tulemused Eesti kaubaartiklite kohta. Seejärel on igat kaubaartiklit võrreldud teiste riikidega ilmutatud suhtelise eelise teooria järgi ning sellest tehtud vastavad järeldused. Ilmutatud suhtelise eelise andmed saadi WITS andmebaasist.

Joonisel 5 on näha, et puit ja puittoodete sektor HS 44 on suhtelise eelise järgi väga konkurentsivõimeline, kus ka viimastel aastatel on toimunud püsiv kasv. Väiksem langus on toimunud 2010-2012 aastatel, mis on seotud ülemaailmse majanduskriisiga. Pärast seda perioodi on üldine puit ja puittoodete sektor oma konkurentsivõimet järjepidevalt parandanud. Kõik kaubagrupid näitavad sarnaseid kõikumisi üldise sektoriga aga on tunduvalt volatiilsemad. Oluliselt konkurentsivõimelisemad ekspordi konkurentsinäitajate tulemused on kolmel kaubagrupil: HS4401, HS 4409 ja HS 4018 vastavalt küttepuit, puit pidevprofiiliga ja puidust tislari ja puusepatooted. Praeguse joonise järgi on näha, et eelis on suurem toodete eksportimisel kui kaupu on ühel või teisel moel töödeldud. Sellegi poolest on kõik kaubagrupid ilmutatud ekspordi eelist arvestades konkurentsivõimelised. Autori hinnangul peaksid ettevõtted rohkem panustama puidust tehtud toodete eksportimisele, sest sellel on kõrgem lisandväärtus. Samuti loob puidu töötlemise protsess töökohti, mis mõjutab positiivselt tööhõivet, oskustööliste juurdekasvu ja Eesti riigi majandust üldiselt. Varasemalt mainitud Vollrath ja Vo (1988) arvates pole Balassa indeks piisavalt laiapõhine, sest see kasutab ainult ekspordi andmeid ja seetõttu on nad loonud oma täiendatud variandi, kus arvestatakse ka impordi näitajaid.

Joonis 5. Puit ja puittoodete ja selle viie põhilise kaubaartikli RXA indeksi väärtused aastatel 2007-2017 (WITS andmebaas, autori koostatud)

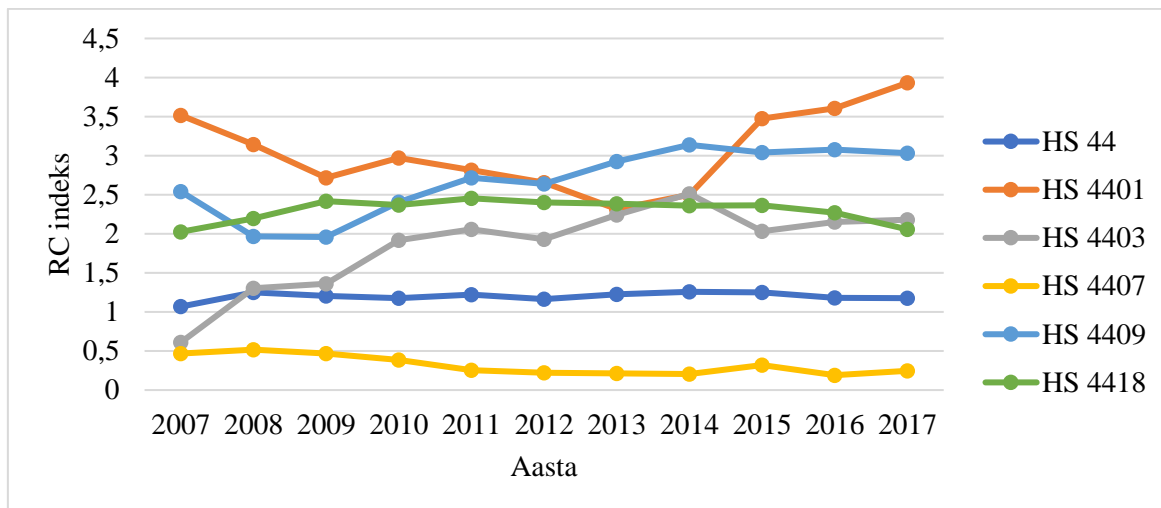
RMA näitab impordi eelist ehk kas antud riik peaks kaaluma selle tootegrupi importimist. Seda kasutatakse üldjuhul ainult ilmutatud suhtelise eelise leidmise ühe osa jaoks. Joonisel 6 on näha, et üldiselt Eesti puit ja puittoodete sektori suhteline impordi eelis tõuseb. See tähendab seda, et Eestil oleks kasumlik hakata neid tooteid importima. Kõikide valitud kaubagruppide lõikes on impordi suhteline eelis töödeldud puit ehk HS 4407, mis on kõige suurema suhtelise impordi eelisega, kuigi jääb alla suhtelisele ekspordi eelisele, mis tähendab seda, et tegelikult on mõistlik jätkuvalt eksportida. Töötlemata puit ehk HS 4403 on teinud suhtelise impordi eelise indeksi kohaselt vaadeldaval perioodil mitmekordse languse. Sellest saab järeldada, et lähitulevikus ei ole mõistlik seda toodet importida. Joonise 5 ja 6 põhjal saab järeldada ilmutatud suhtelise eelise tulemid. Kui suhteline ekspordieelis on kasvav ja indeksi väärtus on suurem kui suhtelise impordi omal, siis saab öelda, et ilmutatud suhteline eelis on positiivne ja välja valitud riigil tuleks seda importida.

Joonis 6. Puit ja puittoodete ja selle viie põhilise kaubaartikli RMA indeksi väärtused aastatel 2007-2017 (WITS andmebaas, autori koostatud)

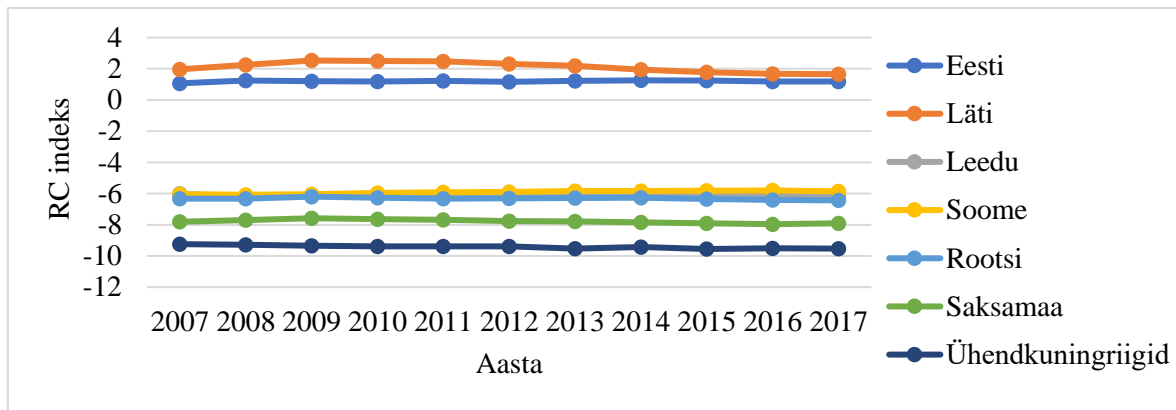
RC indeks koosneb RXA ja RMA vahest ehk kas riik tegelikult peaks seda toodet importima või eksportima. RC indeksi puhul on tulemus sarnane RXA väärtusega, kuid indeksi väärtus on mitmeid kordi madalam. Sellegi poolest on joonisel 7 välja toodud RC indeksi järgi kõik kaubagrupid ja Eesti puit ja puittoodete sektor konkurentsivõimeline. Puit ja puittoodete sektor on olnud kogu vaatlusalusel perioodil konkurentsivõimeline ja selle trend on positiivne. Kõige konkurentsivõimelisem eksporditav, puit ja puittoodete sektori vaadeldavas kaubagrupis, on HS 4401 ehk küttepuit. Sellele järgneb HS4409 ehk puit pidevprofiiliga, mis on alates 2008. aastast RC indeksi järgi olnud järjest konkurentsivõimelisem. Sellele järgneb töötlemata puit, mis on 2007. aastast

mitmekordistanud konkurentsivõime näitajat. HS 4418 ehk puidust tislari ja puusepa toodete konkurentsivõime on langenud vähesel määral alates 2011 aastast. RXA indeksi järgi oli 2011. aastal HS 4418 ehk puidust tislari ja puusepa toodete konkurentsivõime kiiresti kasvavas trendis. Kõige madalama konkurentsivõimega on vähesel määral töödeldud puit.

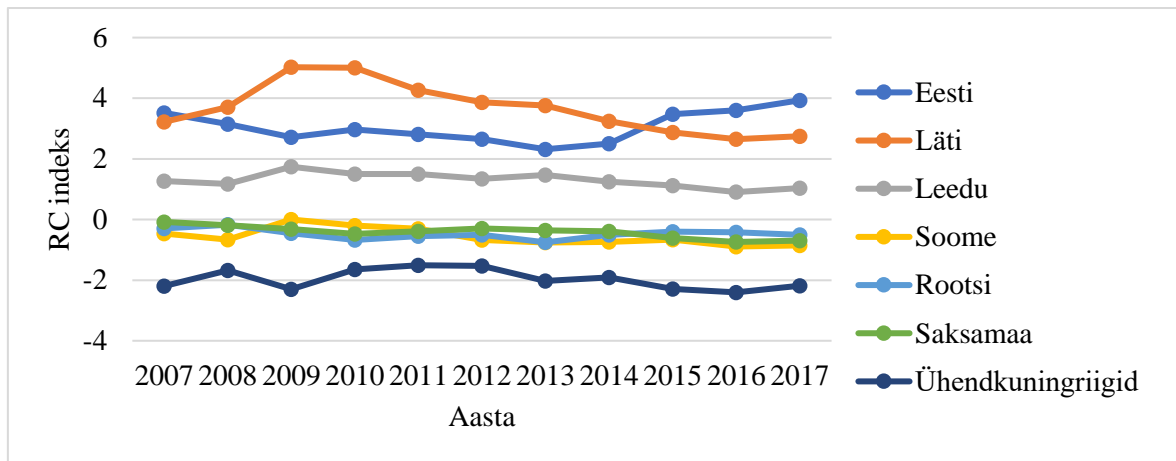
Joonis 7. Puit ja puittoodete ja selle viie põhilise kaubaartikli RC indeksi väärtused aastatel 2007-2017 (WITS andmebaas, autori koostatud).

Joonisel 8 on näha, et välja valitud riikide seas on konkurentsivõimelised ilmutatud suhtelise eelise järgi kaks riiki: Eesti ja Läti. Arvestades, et riigid valiti välja selle järgi, kui palju Eesti nendesse eksportis, siis on loogiline, et kui need riigid ostavad mingit kaupa palju sisse, siis nad ei pruugi olla eriti konkurentsivõimelised nende eksportimisel. Kõikide riikide kõikumine on vaadeldaval perioodil pigem stabiilne ning suuri muutuseid ei ole. Eesti konkurentsivõime on natuke paranenud vaadeldava perioodi algusest ning trend selles on positiivne. Läti puit ja puittoodete sektor on ilmutatud suhtelise eelise järgi kaotamas konkurentsivõimet ning trend on langev. Leedu puit ja puittoodete sektor on oma konkurentsivõimelt sarnasel tasemel Soome ja Rootsiga aga üldiselt on kogu vaadeldava perioodi järgi konkurentsivõimetu. Nende riikide konkurentsivõime on kogu vaadeldava perioodi püsinud samal tasemel ning trend on olnud pisut negatiivne. Soome, sarnaselt Leedule, on ilmutatud suhtelise eelise teooria järgi konkurentsivõimetu puit ja puittoodete sektoris aga trend näitab paranemist. Rootsi puit ja puittoodete sektori konkurentsivõime on sarnane Soomele ja Leedule, kuid on nendest riikidest indeksi järgi kehvemas seisus. Saksamaa koos Ühendkuningriikidega ei ole konkurentsivõimelised ja on kogu vaadeldava perioodi sellisel tasemel olnud.

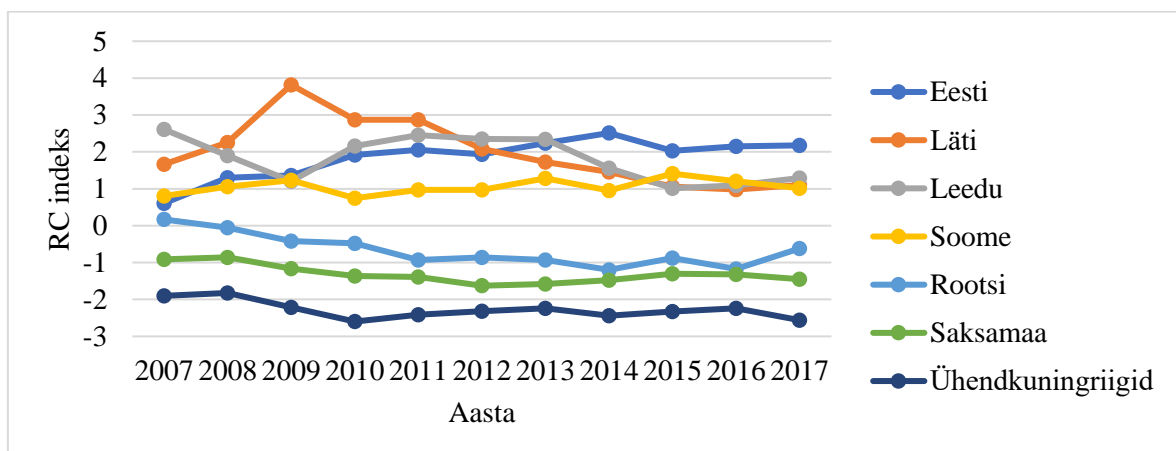
Joonis 8. Puit ja puittoodete (HS 44) RC indeksi väärtused aastatel 2007-2017 riigiti (WITS andmebaas, autori koostatud).

Joonisel 9 on küttepuidu ekspordi konkurentsivõimes ilmutatud suhtelise eelise järgi kolm riiki – Eesti, Läti ja Leedu. Eesti ekspordi konkurentsivõime HS 4401 kaubagrupis on kasvanud ja indeksi järgi edestanud 2015. aastal Lätit. Eesti RC indeksi tulemus on paranenud alates 2013. aastast, kasvades koguni 70%. Viimase vaadeldava aasta lõpuks on Eesti RC indeksi järgi kõige konkurentsivõimelisema ja positiivsema trendiga. Leedu konkurentsivõime HS 4401 kaubaartikliga on vaadeldaval perioodil vähenenud, kuid sellegi poolest on ilmutatud suhtelise eelise teooria järgi konkurentsivõimeline. Läti konkurentsivõime langes HS 4401 kaubagrupis alates 2009. aastast. Konkurentsi paranemine toimus alates 2017. aastal, mil see oli parem ainult sellele eelnenud aastast. Läti ekspordi konkurentsivõime langes 2009-2016 aastatel 47% RC indeksit arvestades. Soomel, Rootsil ja Saksamaal on RC indeks üksteisega sarnane ehk nad pole vaadeldaval perioodil olnud konkurentsivõimelised selles valdkonnas. Ühendkuningriigid on stabiilselt olnud väga väikse konkurentsivõimega HS 4401 kaubagrupi osas.

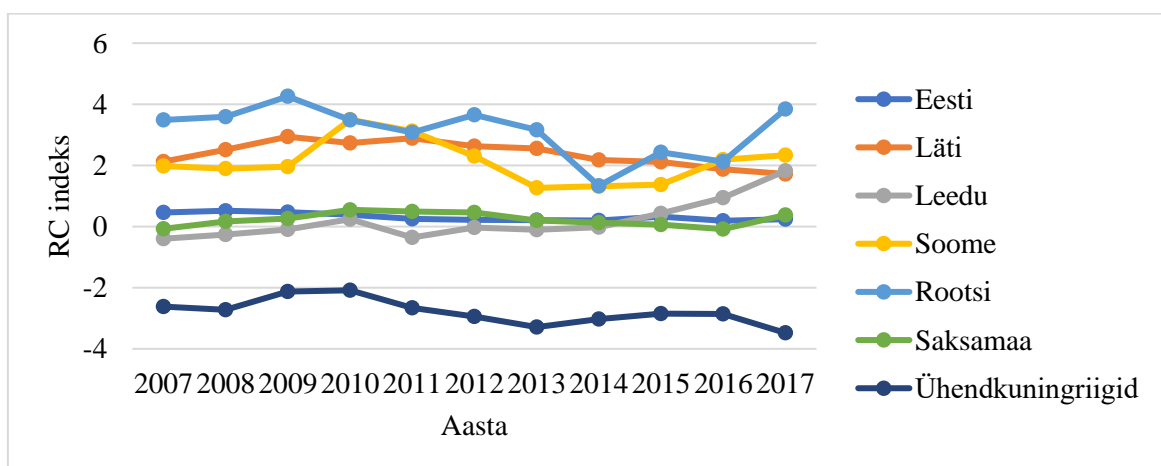
Joonis 9. HS4401 küttepuit palkidena, halgudena, okstena ja haokubudena RC indeksi väärtused aastatel 2007-2017 riigiti (WITS andmebaas, autori koostatud).

Joonisel 10 on ekspordis konkurentsivõimelised HS 4403 ehk töötlemata puidu kaubagrupis ilmutatud suhtelise eelise indeksi järgi Eesti, Läti, Leedu ja Soome. Vaadeldava perioodi lõpus oli kõige konkurentsivõimelisem Eesti, perioodi alguses Leedu. Eesti edestas teisi riike konkurentsivõime poolest 2014. aastal kui kõigil teistel riikidel (v.a. Saksamaa) langes konkurentsivõime. Aastal 2009 oli kõige suurem indeksi väärtus Lätil. Ka Läti konkurentsivõime kasvas 2009. aastani kiiresti. Peale 2009. aastat on Läti konkurentsivõime olnud langeva trendijoonega. Leedu edestas konkurentsivõime poolest Lätit 2012. aastal. Leedul on vaadeldaval perioodil, sarnaselt Lätiga, langev trend konkurentsivõime seisukohalt. Rootsi oli 2007. aastal viimast aastat konkurentsivõimeline HS 4403 kaubagrupis. Vahepeal on indeksi väärtus paranenud, kuid trend on endiselt negatiivne. Saksamaa ja Ühendkuningriigid ei ole selles valdkonnas konkurentsivõimelised.

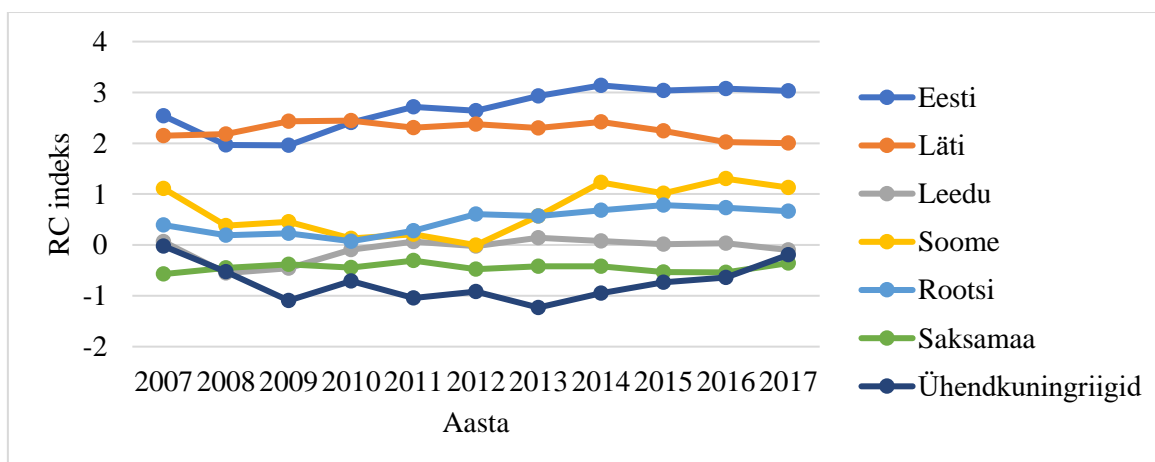
Joonis 10. HS4403 töötlemata puit, kooritud või koorimata, kantimata või kanditud RC indeksi väärtused aastatel 2007-2017 riigiti (WITS andmebaas, autori koostatud).

Joonisel 11 on näha, et töödeldud puit ehk pikikiudu saetud või lõhestatud ja spoonhööveldatud või -kooritud puidu kaubagrupis on kõik riigid konkurentsivõimelised välja arvatud Ühendkuningriigid. Eesti trend on selles kaubagrupis negatiivne aga ilmutatud suhtelise eelise indeksi järgi on Eesti konkurentsivõimeline. Kui vaadata Eesti konkurentsivõimet võrreldes teiste autori poolt väljavalitud riikidega, siis on Eesti kõige vähem konkurentsivõimelisem, kui välja arvata Ühendkuningriigid. Eesti ei ole vaadeldaval perioodil olnud selles kaubagrupis eriti konkurentsivõimeline võrreldes teiste riikidega. Läti konkurentsivõime trend on samuti negatiivne, kuid on jätkuvalt selles kaubagrupis väga konkurentsivõimeline. Leedu omakorda on olnud selles kaubagrupis väga kõikuv ja alates 2013. aastast oma konkurentsivõimet tugevalt parandanud, edestades 2017. aastal Lätit. Leedu konkurentsivõime tulemus oli vaadeldava perioodi alguses negatiivne. Alates 2015. aastast on Läti suutnud pöörata selle positiivseks. Soome tulemused on vaadeldaval perioodil väga kõikuvad aga alati konkurentsivõimelised ning jäädes, autori poolt valitud riikide grupis, alla ainult Rootsi viimasel vaadeldaval aastal. Soome konkurentsivõime tegi suure languse pärast 2010. aastat, langes üle 60 protsendi 2013. aastaks, kuid on sellest ajast parandanud oma konkurentsivõimet. Rootsi on vaadeldaval perioodil kõige konkurentsivõimelisem, kuid seda riiki iseloomustab kiire konkurentsivõime langemine ja kasvamine. Saksamaa tulemused, töödeldud puidu kaubagrupis, on stabiilsed, edestades vaatlusaluse perioodi lõpus Eestit. Ühendkuningriigid ei ole kogu vaadeldaval perioodil selles kaubagrupis konkurentsivõimelised. Samuti on langev ka Ühendkuningriigi konkurentsivõime trend.

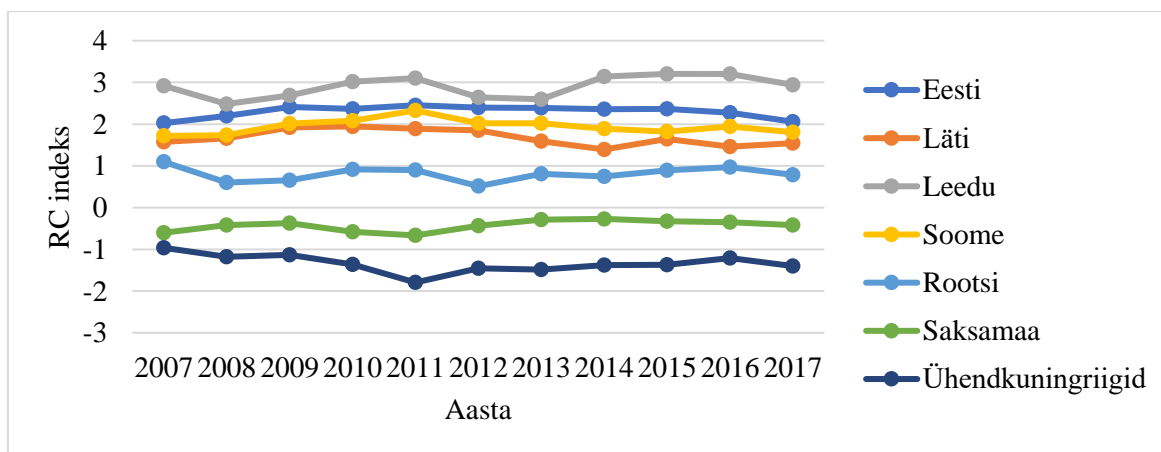
Joonis 11. HS4407 pikikiudu saetud või lõhestatud ja spoonhööveldatud või -kooritud puidu RC indeksi väärtused aastatel 2007-2017 riigiti 2017 (WITS andmebaas, autori koostatud).

Joonisel 12 on HS 4409 kaubagrupis konkurentsivõimelised riikide grupist Eesti, Läti, Soome ja Rootsi. Leedu oli vahepeal ilmutatud suhtelise eelise järgi konkurentsivõimeline, kuid mitte enam vaadeldava perioodi viimasel aastal. Kõige suurema konkurentsivõimega alates 2011. aastast on Eesti, edestades Lätit. Eesti konkurentsivõime on väikeste mõõndustega kasvanud alates 2009. aastast ning trendijoon näitab pidevat kasvu. Läti jääb selles kaubagrupis seitsme riigi võrdluses maha ainult Eestist. Üldiselt on Läti konkurentsivõimes olnud stabiilne. Leedu on kogu vaatlusaluse perioodi olnud väga lähedal ilmutatud suhtelise eelise väärtusele 0, nii positiivselt kui ka negatiivselt poolelt. Leedu on olnud vaadeldaval perioodil enamasti konkurentsivõimeline ning trend on samuti kasvav. Soome on HS 4409 kaubagrupis vaadeldava perioodi alguses olnud väga konkurentsivõimeline, kuid tugev langus aastate jooksul viis selleni, et kaotati konkurentsivõime. 2014.aastaks parandati oluliselt oma positsiooni mitmekordistades konkurentsivõimet ning tagades selle stabiilsuse aastateks. Soome jäi konkurentsivõimelt 2011 ja 2012. aastal Rootsile alla, kuna ilmutatud suhtelise eelise indeksi tulemus järjepidevalt langes. Soome konkurentsivõime on ajas kasvav. Rootsi on tervel vaadeldaval perioodil olnud konkurentsivõimeline ning trend on samuti kasvav. 2011. aastal oli Rootsi konkurentsivõimelisem kui Soome. Saksamaa on olnud stabiilselt konkurentsivõimetu ilmutatud suhtelise eelise indeksi järgi HS 4409 kaubagrupi osas. 2010. aastal edestas konkurentsivõime osas Saksamaad Leedu ja 2017. aastal ka Ühendkuningriigid. Saksamaa konkurentsivõime trend on kasvamas. Ühendkuningriigid ei ole kogu vaadeldaval perioodil olnud konkurentsivõimelised, kuid järjepidev kasv on toimunud alates 2013. aastast. Viimaste aastate pidevast kasvust hoolimata on vaadeldaval perioodil konkurentsivõime trend ikkagi langev.

Joonis 12. HS4409 puit pidevprofili RC indeksi väärtused aastatel 2007-2017 riigiti 2017 (WITS andmebaas, autori koostatud).

Joonisel 13 on puidust tisleri ja puusepatoodete ehk HS4418 kaubaartikli ilmutatud suhtelise eelise indeksi tulemused, kus viis riiki on konkurentsivõimelised. Nendeks riikideks on Eesti, Läti, Leedu, Soome ja Rootsi. Saksamaa ja Ühendkuningriigid ei ole selles valdkonnas konkurentsivõimelised. Eesti puidust tisleri ja puusepa toodete konkurentsivõime on vaadeldaval perioodil näidanud tõusvat trendi, kuid viimasel kahel vaatluse all oleval aastal on langenud. Kogu perioodi vältel on konkurentsivõime olnud stabiilne ja erilisi muutusi selles pole toimunud. Läti konkurentsivõime on, vaatlusalusel perioodil, olnud trendina langev. Sellegi poolest on Läti konkurentsivõime antud kaubagrupis ilmutatud suhtelise eelise indeksit arvestades hea. Puidust tisleri ja puusepa toodete (HS 4418) kaubagrupis on, autori poolt valitud riikide grupist, kogu vaatlusaluse perioodi jooksul kõige konkurentsivõimelisem Leedu. Selle aja jooksul on tõuse ja languseid, kuid trendijoon näitab positiivset kasvu. Soome on konkurentsivõime seisukohalt sarnasel tasemel Eesti ja Lätiga. Erinevalt Eestis on trend ainult vähesel määral langev. Rootsi on kogu vaadeldava perioodi jooksul olnud konkurentsivõimeline ning trend on kasvav. Saksamaa ja Ühendkuningriigid ei ole ilmutatud suhtelise eelise teooria järgi konkurentsivõimelised tervel vaadeldaval perioodil. Saksamaa konkurentsivõime trend on tõusev aga Ühendkuningriigi konkurentsivõime on languses.

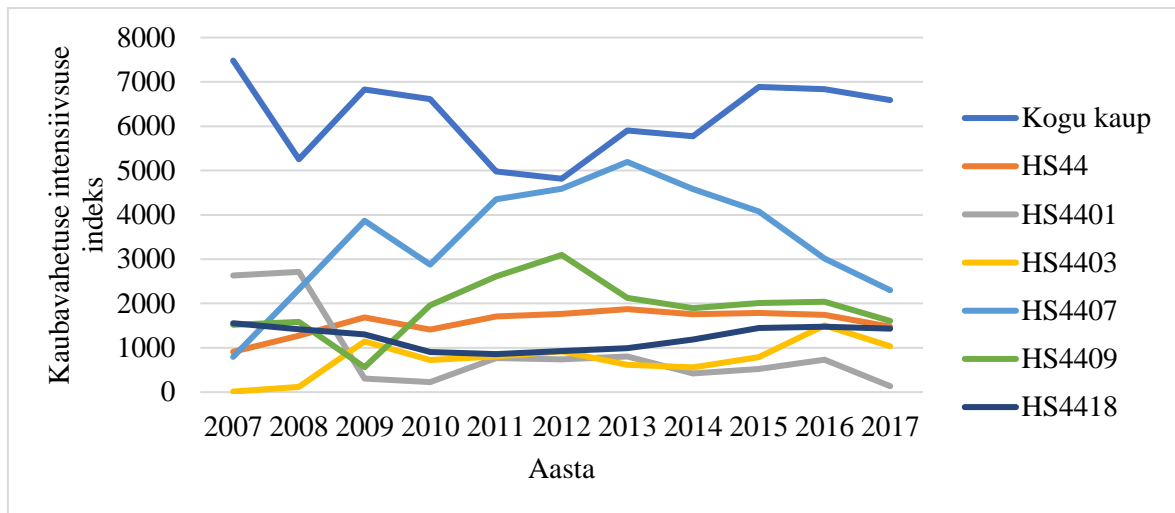

Joonis 13. HS4418 puidust tisleri- ja puusepatoodete RC indeksi väärtused aastatel 2007-2017 riigiti 2017 (WITS andmebaas, autori koostatud).

2.2 Kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemused

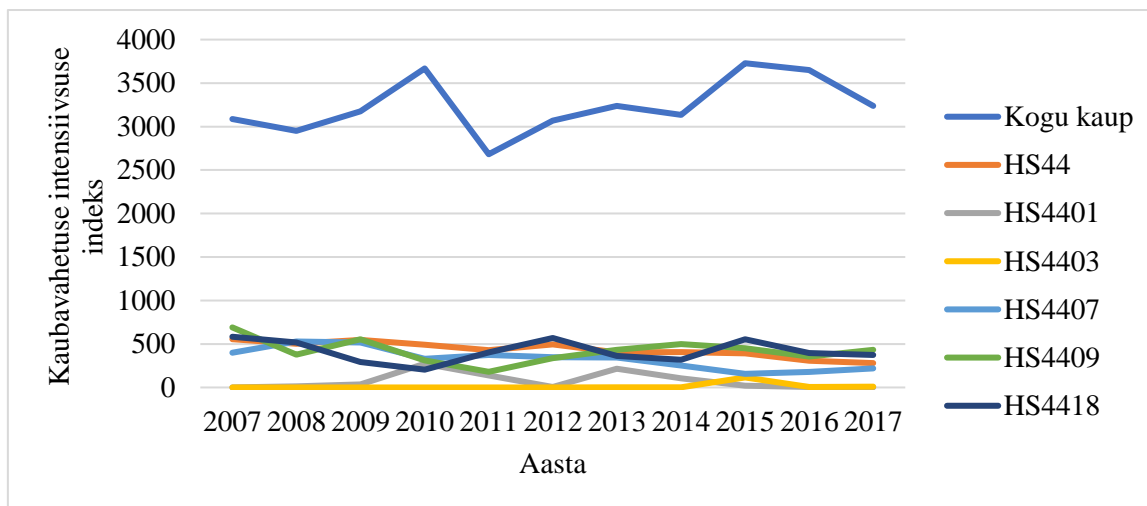
Eesti kaubavahetuse intensiivsus Lätiga on väga kõrge, sest Eesti ja Läti on naaberriigid, kes mõlemad asuvad Euroopa Liidus, kus toimub kaupade vaba liikumine. Kaubavahetuse intensiivsuse indeksi järgi on üle keskmise intensiivsus, siis kui indeksi tulemus on üle 100.

Joonisel 14 on näha, et indeksi tulemus on tuhandetes. Tulemus näitab, et kaubavahetuse intensiivsus on väga suur ning üldine trend on vaadeldaval perioodil kasvav. Kõige kõrgem kaubavahetuse intensiivsus oli 2007. aastal, pärast mida toimus langus 30%. Seejärel toimus intensiivsuse tõus 2008. aastalt 2009. aastale 30%. Seejärel langes kaubavahetuse intensiivsus uuesti 30% aastaks 2012. Peale 2012.aastat on toimunud kaubavahetuse intensiivsuse kasvamine, kus paaril aastal esines siiski väike langus. Puit ja puittoodete sektor ja ka kitsamad kaubaartiklid ei ületa üldist kaupade kaubavahetuse intensiivsust kogu vaadeldaval perioodil. Puit ja puittoodete sektor on kaubavahetuse intensiivsuse indeksi järgi väga intensiivne ja kasvava trendiga. Kõige intensiivsem oli 2013. aasta, kus intensiivsus jääb mitmekordselt üldisele kaubavahetuse intensiivsusele alla. Küttepuude ehk HS4401 kaubavahetuse intensiivsus on langenud 2007. aastast 2017. aastaks 95%, kuid on sellegi poolest üle keskmise intensiivsuse aga langeva trendiga. Kõige kõrgem intensiivsus oli 2008. aastal ja sellele järgnes ka suurim intensiivsuse langus ehk 88%. Töötlemata puidu ehk HS4403 kaubavahetuse intensiivsus on tõusva trendiga, mille kõige intensiivsem periood oli 2016. aasta. Vaadeldava perioodi alguses oli kaubavahetuse intensiivsuse indeks alla 100, kuid ülejäänud perioodil ületas sadat. Töödeldud puit ehk HS4407 kaubavahetuse intensiivsus on vaadeldaval perioodil kasvavas trendis, kuigi alates 2013. aastast on olnud languses. Kogu langus oli 2017. aastaks 56%. Kõige kaubavahetuse aktiivsem periood oli 2013. aasta, mil kaubavahetus kasvas alates 2007. aastast 5,5 korda. Puit pidevprofiiliga ehk HS4409 on kasvavas trendis sarnaselt teiste kaubaartiklitega. Kõige kõrgem intensiivsus oli 2012. aastal. Kõige suurem tõus oli 2009. aastast 2012. aastani, kus kasv oli 4,5 kordne. Puidust tisleri ja puusepa toodete ehk HS4418 kaubavahetuse intensiivsus on sarnaselt enamusele käsitletud kaubaartiklitele kasvavas trendis. Kõige kõrgem kaubavahetuse intensiivsus oli 2007. aastal. Intensiivsuse langus toimus 2011. aastani ehk 45%. Sellest ajast saati on kaubavahetuse intensiivsus kasvanud 2016. aastani 58%. Puit ja puittoodete kaubagrupi kaubavahetuse intensiivsemad kasvajad olid töödeldud puit (HS4407) ja puit pidevprofiiliga (HS4409).

Joonis 14. Eesti ekspordi kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemused Lähti aastatel 2007-2017 (WITS andmebaas, autori koostatud).

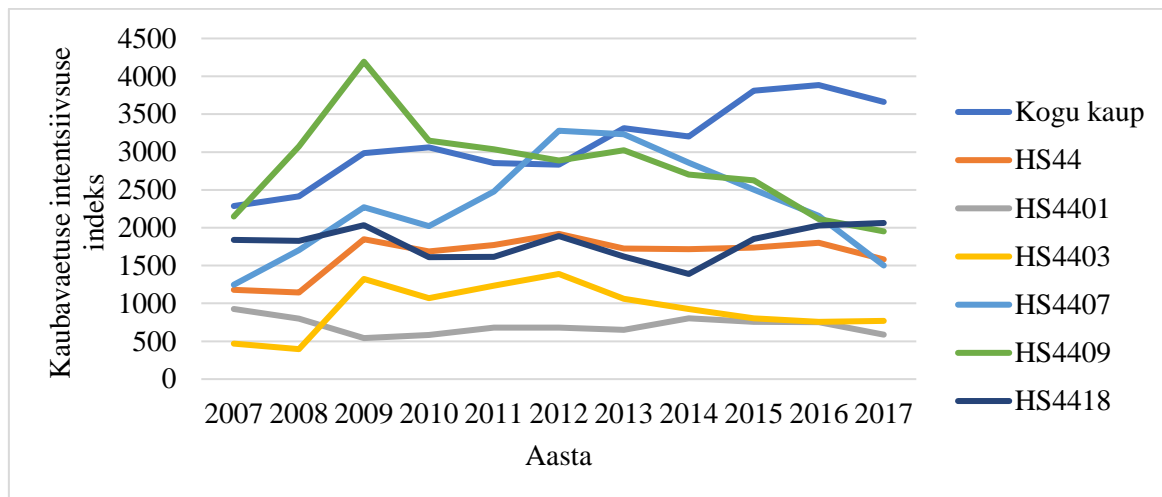
Joonisel 15 on näha, et Eesti kaubavahetuse intensiivsus Leedu suunal on väga intensiivne, kuid selgelt on näha, et kogu kaupade kaubavahetuse intensiivsus on märgatavalt suurem kui puit ja puittoodetel. Üldine kaubavahetuse trend on kasvav ning kõige intensiivsem oli 2015. aasta. 2008 aastast kuni 2010 aastani oli kaubavahetuse intensiivsuse kasv 25% ning kohe pärast 2010. aastat kukkus 27%. Seejärel on olnud suur kasv 2015. aastani, pärast mida on kahel järgneval aastal kaubavahetuse intensiivsus langenud. Puit ja puittoodete kaubagrupil ehk HS44 kaubavahetuse intensiivsuse trend on langev, kus kõige kõrgem intensiivsus oli 2007. aastal. Sellegi poolest oli kaubavahetuse aktiivsus üle keskmise kogu vaadeldava perioodi vältel. Küttepuidu (HS4401) ja töötlemata puidu (HS4403) kaubavahetus oli mõlemal väga madala intensiivsusega, kus mitmetel aastatel sisuliselt puudus kaubavahetus selles valdkonnas. Kuigi HS4401 oli mitmel aastal kaubavahetuse intensiivsuseindeksi järgi üle 100, siis trend on mõlemal kaubaartiklil langev. Töödeldud puit ehk HS4407 on langeva kaubavahetuse intensiivsuse indeksi trendiga, mille kõrgeim intensiivsus oli 2008. aastal. Sellegi poolest on kogu vaadeldaval perioodil trend olnud keskmisest kõrgema kaubavahetuse intensiivsusega. Puit pidevprofiiliga ehk HS4409 on kaubavahetuse intensiivsuse indeksi langeva trendiga, mille kõrgeim intensiivsus oli 2007. aastal. Sarnaselt teistele kaubaartiklitele on puidust tiseri ja puusepatoodete kaubavahetuse intensiivsus langevas trendis, mille kõige intensiivsem aasta oli 2007. Puit ja puittoodete kaubagrupi (HS44) suurem kaubandusintensiivsus oli just puit pidevprofiiliga ja puidust tiseri ja puusepa toodete kaubaartiklid.

Joonis 15. Eesti ekspordi kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemused Leetu aastatel 2007-2017 (WITS andmebaas, autori koostatud).

Joonisel 16 on näha, et Eesti ja Soome vahel on kaubavahetus väga intensiivne. Eesti riigi kaubandusintensiivsus Soomega on palju kõrgemal tasemel kui puit ja puittoodete sektoris. Võrreldes 2007. aastat 2017. aastaga on üldine kaubandusintensiivsus tõusnud üle 60% ja vaadeldava perioodi kõige intensiivsem aasta oli 2016. Puit ja puittoodete sektori kaubandusaktiivsus on samuti tõusva trendiga, kuid mitte nii suures mahus ja on kaks korda vähem intensiivsem kui üldine intensiivsus. Samal ajal, kui üldine kaubandusintensiivsus oli tõusu teel, siis puit ja puittoodete sektori kõige intensiivsem aeg oli 2012. 2017. aastal oli kõige madalama intensiivsusega HS4401 kaubagrupi trend, kuid sellegi poolest on see intensiivne. Kaubagrupp HS4403 intensiivsus tõusis oluliselt 2008. aastast 2009. aastani ning sarnaselt liikus indeks nii kaubagruppide kui ka üldise intensiivsuse osas. Sarnaselt puit ja puittoodete sektoriga oli vaadeldud ajavahemikul kaubagrupp HS4403 kõige intensiivsem periood 2012. aastal. HS 4407 ehk töödeldud puidu kaubavahetus intensiivsus kasvas 160% 2007. aastast 2012 aastani. Vaadeldud perioodi lõpuks langes selle intensiivsus peaaegu 2007. aasta tasemele. Sarnaselt teiste puidu kaubaartiklitega oli kõige intensiivsem 2012.aasta. Kõige suurema kaubavahetuse indeksi tulemuse saavutas puit pidevprofiiliga ehk HS4409 2009 aastal. Aastast 2007 kuni 2009 kasvas intensiivsus 95% ning pärast seda on selle intensiivsus langenud, selle kaubagrupi vaadeldud perioodi, madalaimale tasemele. HS 4418 ehk puidust tiseri ja puusepatoodete kaubandusintensiivsus on koos HS4403 natuke tõusnud. Sellegi poolest on HS4418 kaubagrupp ainuke kaubaartikkel, kus 2017. aasta on vaadeldud perioodi kõige kõrgema intensiivsusega. Üldiselt on vaadeldud kaubagruppide ja üldise kaubavahetusintensiivsuse näitajad langemas just valdavalt puit ja

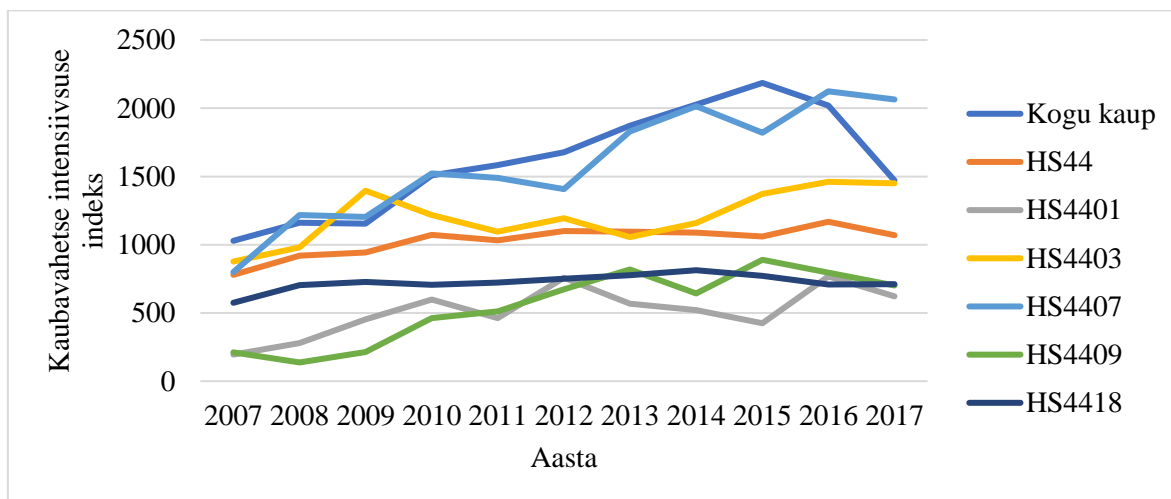
puittoodetes. Sellest saab järeldada, et eksportivad ettevõtted on muutmas oma ekspordi suunda kuskile mujale. Üldine kõrge kaubavahetusintensiivsus näitab seda, et jätkuvalt eksporditakse kaupu Soome.

Joonis 16. Eesti ekspordi kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemused Soome aastatel 2007-2017 (WITS andmebaas, autori koostatud).

Joonisel 17 on toodud Eesti suunalt Rootsi kaubavahetusintensiivsus, mis sarnaselt Soomele on intensiivne, kuid madalam kui Soome. Kui kõige kõrgem intensiivsus Rootsil on 2185, siis Soome indeks oli 4193, mis näitab peaaegu kahekordset erinevust. Vaadeldava perioodi algusest on üldine kaubavahetuse intensiivsuse indeks tõusnud 2015. aastani, kasvades 112%. Pärast seda on võrreldes 2015. aastaga toimunud langus 32%. Puit ja puittoodete kaubagrupp HS44 on kaubavahetusintensiivsuse seisukohalt tõusvas trendis, kus kõige intensiivsem periood oli 2016. aastal. HS4401 ehk küttepuit on tõusva intensiivsuse trendiga, millel oli kõige suurem intensiivsus 2016. aastal. Puit ja puittoodete sektori kaubavahetus intensiivsus on madalam kui keskmine kaubavahetuse intensiivsus Eesti ja Rootsi vahel. Vaadeldava perioodi alguses on HS4401 kaubavahetus kasvanud 2010. aastaks ning pärast seda järgnes aastaks 2011 väiksem langus. 2012. aasta intensiivsus ületas eelmiseid aastaid ning seejärel toimus kaubavahetuse intensiivsuse langus 2015. aastani. Kogu vaadeldava perioodi vältel on olnud küttepuidu eksport Eestist Rootsi keskmisest märksa intensiivsem. Töötlemata puidu ehk HS4403 kaubavahetuse intensiivsus oli kõige suurem vaadeldava perioodi lõpus. Vaadeldava perioodi algusest oli intensiivsuse tõus 59%, kuid langes kahel järgneval aastal. 2013. aastast on töötlemata puidu kaubavahetuse intensiivsus kasvanud. Töödeldud puit ehk HS4407 kaubavahetus on kõige intensiivsem ja kahel viimasel aastal on

see ületanud ka üldist kogu kaupade intensiivsust. Kõige intensiivsem periood jääb 2016. aastasse. HS4407 kaubavahetuse intensiivsuse indeks on 2107 aastaks kasvanud 166% ehk on tõusva trendiga. HS4409 ehk puit pidevprofiiliga on kasvus 2008. aastast 2013. aastani ning kõige intensiivsem kasvu periood oli 2015. aastal. HS4409 kaubavahetuse intensiivsuse indeks on tõusva trendiga. HS4418 kaubavahetuse intensiivsuse kõikumine on kõige väiksem võrreldes joonisel 17 olevate kaubagruppidega. Kõige intensiivsem oli 2014. aasta ja sarnaselt teistele kaubagruppidele on see tõusva trendiga. Kõik joonisel 17 olevad kaubagrupid on keskmiselt suurema aktiivsusega tooted, mida eksporditakse Rootsi. Samal ajal kui kõik puit ja puittoodete kaubagrupiga on tõusvas trendis on üldine kaubavahetuse intensiivsus langevas trendis.

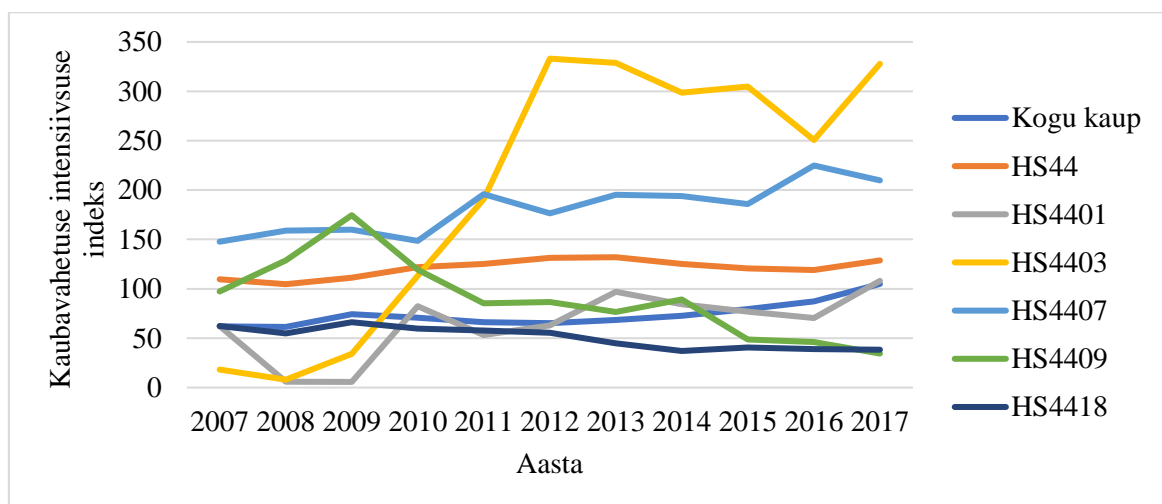

Joonis 17. Eesti ekspordi kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemused Rootsi aastatel 2007-2017 (WITS andmebaas, autori koostatud).

Joonisel 18 on kujutatud Eesti kaubavahetuse intensiivsus Saksamaaga, mis näitab, et kaubavahetus jääb alla keskmise intensiivsuse. Eesti kogu kaubavahetuse intensiivsus on olnud 2017.aastal Saksamaale üle keskmise intensiivne, mis on ka kõige intensiivsem aasta üldse. Üldine kaubavahetuse intensiivsuse trend on olnud kasvav. Kasv toimus 2008.-2009. aastani ja seejärel uuesti 2012. aastast vaadeldava perioodi lõpuni. Kuigi Eestist Saksamaale toimunud kaubavahetuse üldine aktiivsus ei ole olnud väga intensiivne, siis puit ja puittoodete sektori kaubavahetus on vaadeldaval perioodil olnud intensiivne. Kõige intensiivsem kaubavahetus oli 2013. aastal. Üldine trend on tõusev ning intensiivsuse kasv on toimunud 2008. aastast 2013. aastani. Alates 2016. aastast on uuesti hakanud intensiivsus tõusma. HS4401 ehk küttepuidu kaubavahetuse intensiivsus on olnud paaril aastal peaaegu

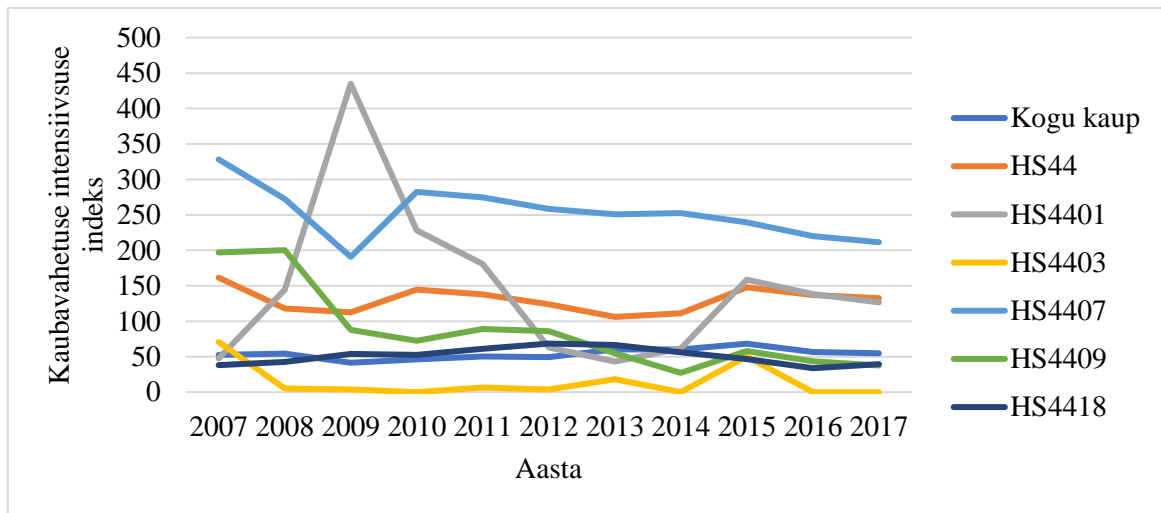
olematu. Vaadeldava perioodi lõpus tõusis see üle keskmiselt intensiivsemaks kaubavahetuse intensiivsuseindeksi järgi. Aastatel 2008-2009 oli intensiivsus madalaim küttepuidu kaubavahetuse osas, kuid tõusis 14,5 korda 2010. aastaks. Suurem langus oli pärast 2013. aastat, kui langus kestis 2016. aastani. Seejärel tõusis 2017. aastaks üle keskmise kaubavahetuse intensiivsuse indeksi järgi. Kõige suurema kaubavahetuse intensiivsusega on HS4403 ehk töötlemata puit. Alates 2008. aastast on selle intensiivsus tõusnud 2012. aastaks 41 korda, mis on kogu vaadeldava perioodi kõige kaubavahetuse intensiivsem aasta.

Aastast 2012 kuni 2016 on intensiivsus langenud 24% ning järgnevalt aastatel on toimunud suur tõus. HS4407 ehk töödeldud puit on sarnaselt töötlemata puidule olnud kogu vaadeldava perioodi kaubavahetuse intensiivne, kus kõige intensiivsem aasta oli 2016. Kaubavahetuse intensiivsuse indeksi trend on olnud kasvav, kus suuremad tõusud olid lühiajalised 2010-2011 ja 2015-2016, vastavalt 32% ja 21%. Puit pidevprofiili ehk HS4409 kõige kaubavahetuse intensiivsem aasta oli 2009. Sellest ajast saati on intensiivsus langenud 80%, ning on jäänud alla keskmise. HS4409 on aastatel 2008-2010 olnud keskmiselt intensiivsema kaubavahetusega. Puidust tiseri ja puusepa tooted on kogu vaadeldava perioodi olnud madala kaubavahetuse intensiivsusega ja on püsivalt langeva trendiga. Eesti puit ja puittoodete kaubavahetus Saksamaa suunal on intensiivsem kui kogu kaubaga kaubeldes. Kõige suurem intensiivsus toimub vähem väärindatud puidu osas.

Joonis 18. Eesti ekspordi kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemused Saksamaale aastatel 2007-2017 (WITS andmebaas, autori koostatud).

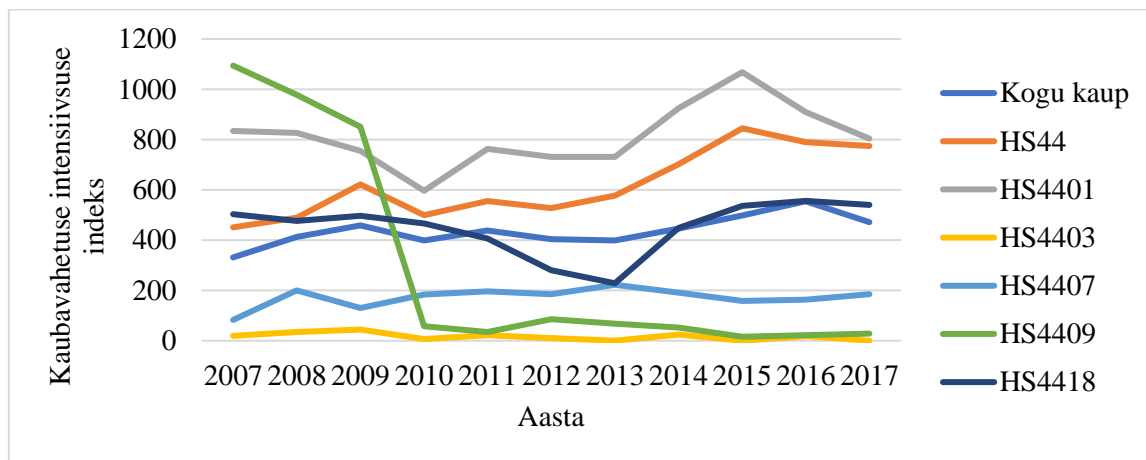
Joonisel 19 on kujutatud Eestist eksporditavate kaubavahetusintensiivsust Ühendkuningriikidesse. Üldine kaubavahetuse intensiivsuse indeks on olnud kogu vaadeldaval perioodil mitte väga intensiivne, kuid on tõusva trendiga, kus kõige intensiivsem aasta oli 2015. aastal. Puit ja puittooted ehk HS44 kaubagrupp on kaubavahetuse intensiivsuse indeksi järgi üle keskmise intensiivne, kuid on vaadeldaval perioodil langeva trendiga. Kõige intensiivsem aasta jääb vaadeldava perioodi algusesse ehk 2007. aastasse. Peale 2007. aastat on toimunud langus kuni 2009. aastani. Pikem kaubavahetuse intensiivsuse langus oli 2010-2013, pärast mida oli kaks aastat tõusu, millele järgnes omakorda langus. Küttepuit ehk HS4401 on valitud kaubaartiklite seast kõige kõrgema kaubavahetuse intensiivsusega. Kõige intensiivsem aasta oli 2009. Vaatamata mõningase intensiivsuse tõusule küttepuidu kaubavahetuses on tegelik intensiivsus langeva trendiga. Alates 2007. aastast tõusis selle intensiivsus 9 korda 2009. aastaks ning sellest ajast saati langes 90% 2013. aastaks. Seejärel tõusis üle keskmise kaubavahetuse intensiivsuse indeks 2015. aastaks ning on jäänud püsima vaadeldava perioodi lõpuni. Töötlemata puidu ehk HS 4403 kaubavahetuse intensiivsus on vaadeldaval perioodil peaaegu olematu, kus kõige intensiivsem aasta oli 2007. Töödeldud puit on vaadeldava perioodi lõpuks kõige suurema kaubavahetuse intensiivsusega, kuid trend on ikkagi langev. Kõige kõrgema töödeldud puidu kaubavahetuse aktiivsus oli 2007. aastal. Langevast trendist hoolimata on HS4407 kogu vaadeldud perioodi olnud keskmiselt aktiivsema kaubavahetusega ning on ainuke kaubaartikkel, mis on puit ja puittoodete (HS44) kaubavahetuse osas suurema intensiivsusega. Puit pidevprofiiliga ehk HS4409 kaubavahetus intensiivsus langes alla keskmise 2009. aastal ning on sellest ajast jätkuvalt langenud. Kõige suurem kaubavahetuse intensiivsus oli 2008. aastal ehk langus 2009. aastaks oli 56%. Puidust tisleri ja puusepa toodete kaubavahetus intensiivsus on olnud kogu vaadeldava perioodi alla keskmise aktiivne. Puit ja puittoodete sektor HS44 on olnud kogu vaadeldava perioodi kaubavahetuse intensiivsuse indeksi järgi keskmiselt rohkem intensiivne. Kaubaartiklite valimist oli küttepuit ja puit pidevprofiiliga intensiivsem.

Joonis 19. Eesti ekspordi kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemused Ühendkuningriikidesse aastatel 2007-2017 (WITS andmebaas, autori koostatud).

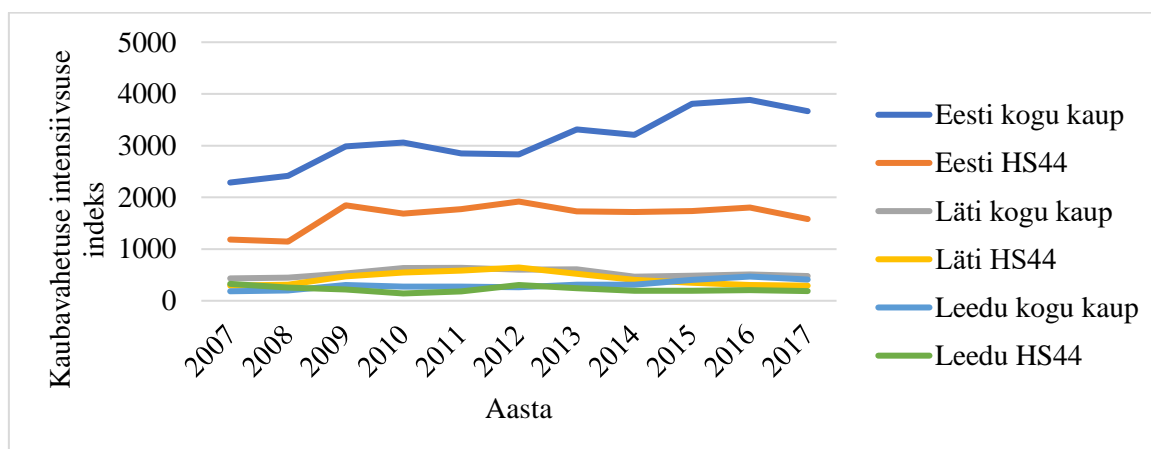
Joonisel 20 on Eesti erinevate kaubaartiklite, puit ja puittoodete ja kogu ekspordi kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemused. Üldine kogu kauba eksport on vaadeldaval perioodil kasvav, millest kõige intensiivsem aasta oli 2016. Puit ja puittoodete kaubagrupp on samuti kasvava trendiga, millest kõige intensiivsem aasta oli 2015. HS44 on kogu vaadeldava perioodi olnud intensiivsem kui üldine Eesti kogu kauba intensiivsuse indeksi tulemus. HS44 kaubagrupp on tõusnud 69% 2015. aastaks võrreldes 2010 aastaga. Kõige intensiivsema kasvuga kaubagrupp vaadeldava perioodi lõpuks on HS4401 ehk küttepuit. HS4401 kõige intensiivsem aasta oli sama, mis üldiselt puit ja puittoodete kaubagrupil ehk 2015. aasta. Pärast seda on kahel järgneval aastal olnud langus. Töötlemata puidu kaubagrupi intensiivsus on olnud madal ja paaril aastal puudub kaubavahetuse intensiivsus täielikult ehk seda kaupa ei ole eksporditud Eestist Taani. HS4407 on vaadeldud perioodil kasvava trendiga, kus kõige intensiivsem aasta oli 2013. Aastal 2007 oli HS4407 kaubaartikkel alla kaubavahetuse intensiivsuse keskmist indeksit. HS4409 ehk puit pidevprofiiliga on langeva trendiga kaubaartikkel, mis oli kõige intensiivseima kaubavahetuse indeksiga 2007. aastal. Aastast 2007 on aga HS4409 kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemus langenud 97% ehk selle kaubaartikliga enam ei toimu intensiivset kaubavahetust. Kaubavahetuse intensiivsus ei ole taastunud pärast suurt langust ning on jäänud väga madalale tasemele. Küttepuidust järgmine kõrge kaubavahetuse intensiivsusega kaubaartikkel on puidust tisleri ja puusepatooted ehk HS4418. See kaubaartikkel on tõusva trendiga, mille kõige suurem intensiivsus oli 2016. aastal. Aastatel 2009-2013 toimus suurem kaubavahetuse intensiivsuse langus, mil indeksi tulemus langes 54%. Alates 2013. aastast on kaubavahetuse intensiivsus

tõusnud 2016. aastani, mis oli ka kõige intensiivsem aasta. Viiest kaubaartiklist kolmel ehk HS4401, HS4407 ja HS4418 on Eestil Taani suunal kaubandus intensiivne.

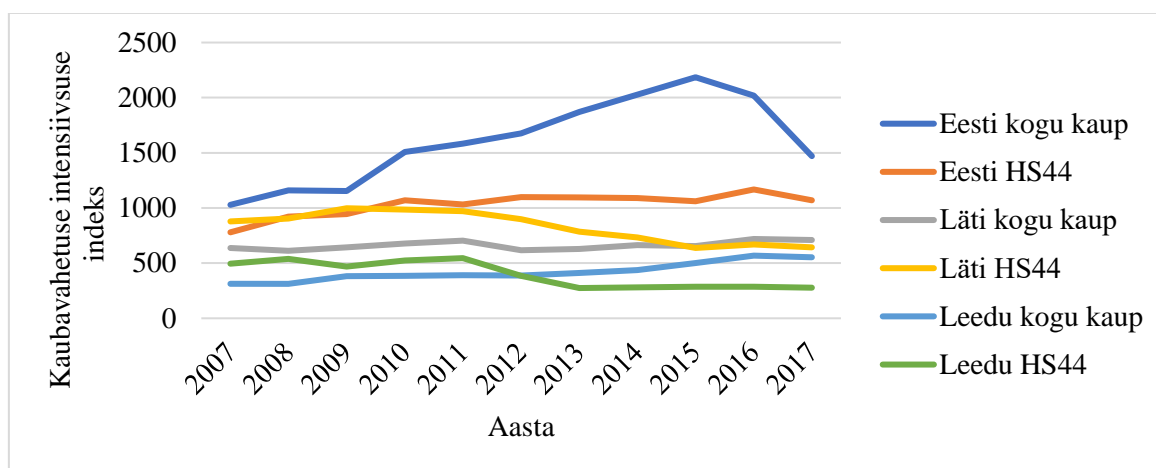
Joonis 20. Eesti ekspordi kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemused Taani aastatel 2007-2017 (WITS andmebaas, autori koostatud).

Lisaks Eesti kaubagruppide vahelisele võrdlusele on võrreldud ka Balti riikide kaubavahetuse intensiivsusi varem mainitud riikidesse, et näha, kuidas on turg jaotunud kolme riigi vahel, kes on geograafiliselt üksteisele lähedale. Joonisel 21 on näha, et kaubavahetuse intensiivsus on Eestist Soome nii kaupade kui ka puit ja puittoodete (HS44) puhul kõrgem kui Lätil ja Leedul. Tulemus oli ette aimatav, sest võrreldes Läti ja Leeduga on Soome Eestile lähemal. Sellegi poolest on Läti ja Leedu kaubavahetuse intensiivsus keskmisest kõrgem aga ei ole ikkagi võrreldavad Eesti kaubavahetuse intensiivsuse indeksiga. Kui võrrelda Läti kaubanduse intensiivsuse indeksit Leedu omaga, siis on nii kogu kaubanduse kui ka puit ja puittoodete intensiivsuse indeks Lätil suurem kui Leedul.

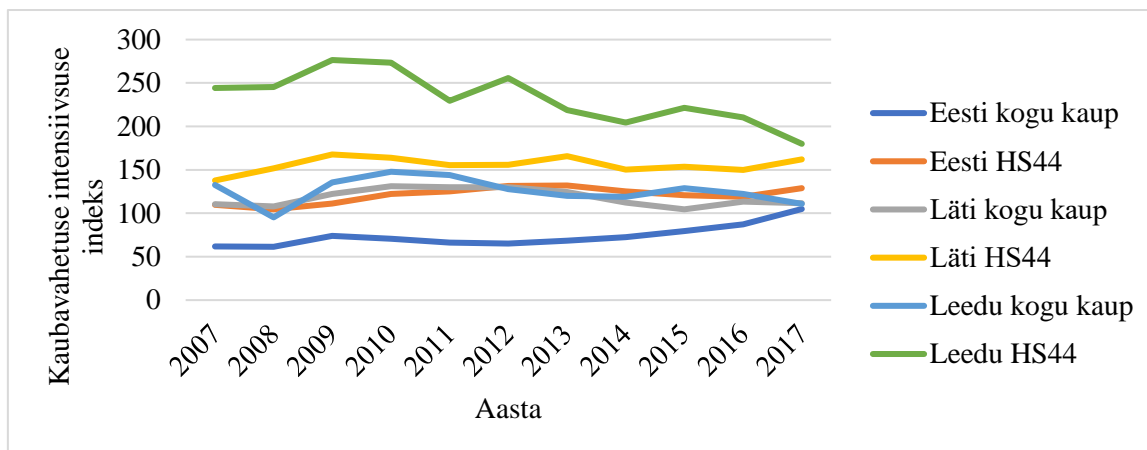
Joonis 21. Eesti, Läti ja Leedu eksporditavate kaupade intensiivsus Soome aastatel 2007-2017 (WITS andmebaas, autori koostatud).

Joonisel 22 on näha, et kaubavahetuse intensiivsus Rootsi suunal on samuti indeksi tulemuste järgi Eestil kõige suurem. Kui vaadeldava perioodi alguses oli Läti puit ja puittoodete kaubagrupi kaubavahetus intensiivsus suurem kui kogu kaubandusel, siis languse tagajärjel on kogu kaubandus intensiivsem kui puit ja puittoodete kaubagrupp. Leedu kasvava trendiga intensiivsuse indeksi tulemus möödus puit ja puittoodete kaubagrupist 2012. aastal. Sarnaselt Soomega on ka Rootsi suunalise kaubanduse puhul kaubavahetuse intensiivsuse indeks keskmisest kõrgem.

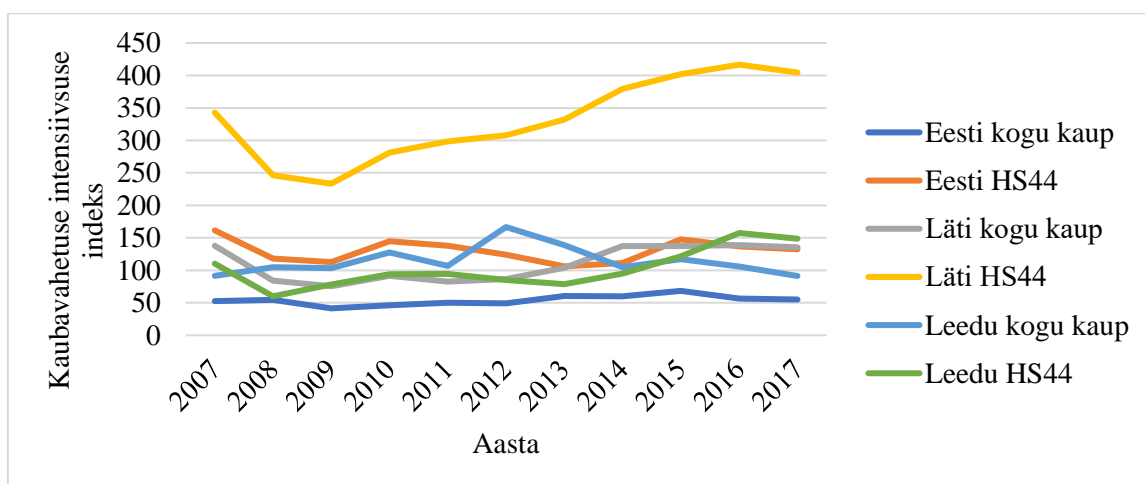
Joonis 22. Eesti, Läti ja Leedu eksporditavate kaupade intensiivsus Rootsi aastatel 2007-2017 (WITS andmebaas, autori koostatud).

Joonisel 23 on näha, et Leedu puit ja puittoodete kaubagrupp on kõige intensiivsem kaubavahetuse grupp, kuid trend on langev. Samal ajal on Läti indeksi tulemus madalam aga trend on tõusev. Seega võib arvata, et Läti võib tulevikus võtta suurima kaubavahetuse intensiivsema osa ära. Kõikidel Balti riikidel on ühine näitaja puit ja puittoodete kaubavahetusintensiivsuse indeksi paremad tulemused kui kogu kaubanduse intensiivsusel. Leedu puhul on lisaks puit ja puittoodete indeksile ka kogu riigi kaubandus langeva kaubavahetuse intensiivsusega Saksamaa suunal. Läti puhul on küll puit ja puittoodete kaubagrupp tõusva trendiga, kuid kogu kaubandus on pigem langeva trendiga. Balti riikidest on Eesti ainukesena kogu kaubanduse kaubavahetuse intensiivistamise indeksi poolest kasvava tulemusega.

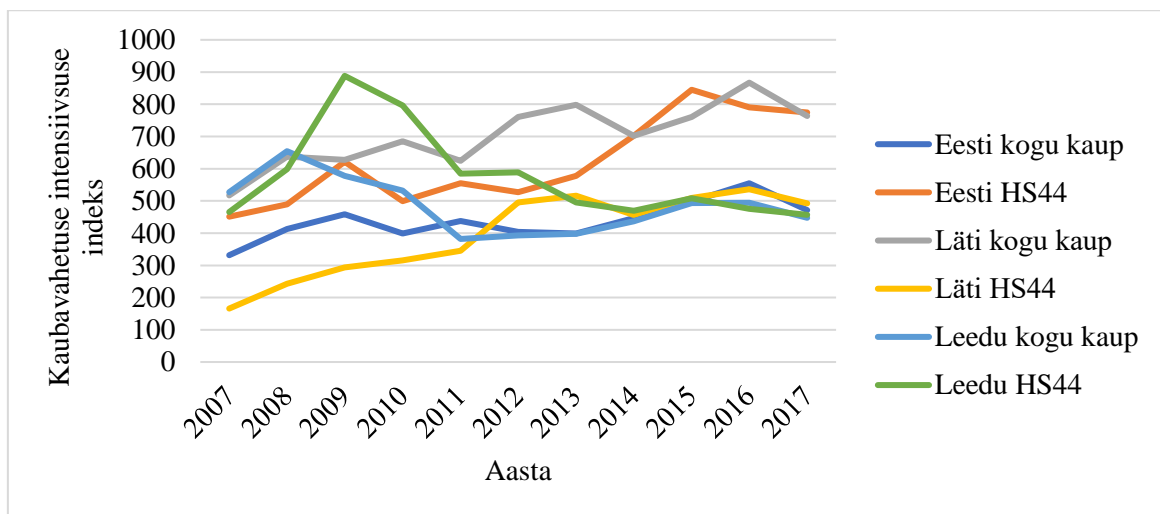
Joonis 23. Eesti, Läti ja Leedu eksporditavate kaupade intensiivsus Saksamaale aastatel 2007-2017 (WITS andmebaas, autori koostatud).

Joonisel 24 on näha, et Ühendkuningriikide suunal on kaubavahetuse intensiivsus suurim Läti puit ja puittoodete kaubagrupil. Samuti tuleks ära märkida, et vahemikus 2009-2016 oli Läti HS44 kaubavahetus igal järgneval aastal intensiivsem. Samuti HS44 kaubagrupile on ka Läti kogu kaubavahetuse intensiivsus kasvava trendiga. Sarnaselt Lätile on Leedu puit ja puittoodete kaubagrupp intensiivsema kasvuga kui kogu Leedu kaubavahetuse intensiivsuse indeksid. Leedu HS44 kaubagruppi intensiivsuse tulemus möödus kogu kauba indeksist aastal 2015 ja Eesti puit ja puittoodete intensiivsusest möödus 2016. aastal. Eesti on ainukene sellest vaadeldavast grupist, kelle HS44 kaubagrupi kaubavahetuse intensiivsuse indeks on langeva trendiga.

Joonis 24. Eesti, Läti ja Leedu eksporditavate kaupade intensiivsus Ühendkuningriikidesse aastatel 2007-2017(WITS andmebaas, autori koostatud).

Joonisel 25 on kujutatud Eesti, Läti ja Leedu kaubavahetuse intensiivsuse tulemused, mis paistavad silma oma intensiivsusega. Eesti ja Läti riigi nii kogu kaubandus kui ka puit ja puittoodete kaubagrupi kaubavahetuse intensiivsuse tulemuse trendid olid kasvavad. Leedu mõlemad näitajad on langeva trendiga, kuid jätkuvalt head kaubavahetuse intensiivsuse indeksi teooria järgi. Eesti kogu kauba kõige suurem kaubavahetuse intensiivsus oli 2016. aastal. Eesti puit ja puittoodete kaubagrupi kaubavahetus Taani suunal oli vaadeldud perioodil oluliselt kõrgem kui on kogu kauba kaubavahetuse intensiivsus. Eesti puit ja puittoodete kaubagrupi kaubavahetuse intensiivsus kasvas 60% aastatel 2012-2015, millest viimane aasta oli ka kogu vaadeldud perioodi kõrgeima intensiivsusega. Läti kogu kauba kaubavahetuse intensiivsus on kõrgem kui Läti puit ja puittoodete sektoril. Läti kogu kauba ja HS44 kaubagrupi kaubavahetuse kõige intensiivsem aasta oli 2016. aastal. Leedu puit ja puittoodete kaubavahetuse intensiivsuse indeks on kõrgem kui kogu kaubal. Leedu puit ja puittoodete kaubagrupi kõige intensiivsem aasta oli 2009. Aastaks 2017 toimus langus 49%.

Joonis 25. Eesti, Läti ja Leedu eksporditavate kaupade intensiivsus Taani aastatel 2007-2017(WITS andmebaas, autori koostatud).

Lisas 2 on välja toodud Eesti kogu kauba kaubavahetuse intensiivsus Läti suunal. Aastal 2007 oli see kõige intensiivsem. Lätile järgneb kaubavahetuse intensiivsuse poolest Soome ja Leedu. Puit ja puittoodete kaubagrupi kõige intensiivsem kaubavahetus toimub Eestil Soome riigiga. Kõige intensiivsem periood HS44 kaubagrupil oli samuti Soomega, mis toimus 2012. aastal. Järgmised intensiivsema kaubavahetusega riigid on Läti ja Rootsi. Eestil on Taani suunal kõige suurem küttepuidu kaubavahetuse intensiivsus, mille kõige

intensiivseim periood jääb 2015. aastasse. Taanile järgnevad intensiivsuse indeksi tulemuste järgi Rootsi ja Soome. Eestil on Rootsiga kõige suurem kaubavahetuse intensiivsus töötlemata puidu osas. Vaadeldava perioodi kõige intensiivsem aasta Läti suunal oli 2016. aasta. HS4403 kaubaartikliga on kaubavahetuse intensiivsed riigid Läti ja Soome. Eestil on Lätiga kõige intensiivsem pikikiudu lõigatud ehk HS4407 kaubaartikkel. Kõige kaubavahetuse intensiivseim aasta selles kaubagrupis oli Lätiga 2013. aastal. Pärast Lätti on Eestil kõrge kaubavahetuse intensiivsus Rootsi ja Soomega. Pidevprofiiliga puidu ehk HS4409 kaubavahetuse intensiivsus on suurim Soomega, millest kõige intensiivsem kaubavahetus toimus 2009. aastal. Soomele järgnesid Läti ja Rootsi. Sarnaselt HS4409 oli Eestil Soome suunal puidust tisleri ja puusepa tooted ehk kaubaartikkel HS4418 kõige suurem kaubavahetuse intensiivsusega. Vaadeldud perioodi viimane aasta ehk 2017 aasta oli ka eesti jaoks kõige intensiivsem. Soome ja Läti on kaubavahetuse intensiivsuse osas Eestile kõige olulisemad sihtriigid, aga suur intensiivsus ei kajasta otseselt kaubavahetuse mahte, vaid kaubavahetuse suhet ühest riigist teise. Näiteks on eksport Rootsi suurem kui Läti (VK2). Autori hinnangul on võimalik järeldada kaubavahetuse intensiivsuse indeksiga, kuhu riiki konkreetne riik oma ekspordi suunab aga seda pigem ainult geograafiliselt lähedal asuvate riikide puhul.

2.3 Diskussioon

Antud magistr töö raames analüüsiti puit ja puittoodete kaubagruppi koos Eesti jaoks viie kõige suurema kaubaartikliga selles grupis. Analüüsi käigus leiti Eesti, Läti, Leedu, Soome, Rootsi, Saksamaa ja Ühendkuningriikide ilmutatud suhtelise eelise indeksid ning Eesti, Läti, Leedu kaubavahetuse intensiivsuse indeksid Soome, Rootsi, Saksamaa ja Ühendkuningriikide suunal. Samuti leiti eraldi Eesti kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemused lisaks eelmainitutele Läti ja Leedu suunal.

Autori hinnang ühtib Keskkonnaministeeriumi arengukava täitmise aruandes (2016) väljatooduga, et metsamajanduses ei kasutata ära täielikku potentsiaali. Optimaalne aastane raiemaht on 12-15 miljonit tihumeetrit metsa, et tagada jätkusuutlik juurdekasv. 2016. aastal oli raiemaht (SMI) hinnangul 10,7 miljonit tihumeetrit metsa (MM03). Sellegi poolest on väljastatud piisavas ulatuses metsaraie raiedokumente, mis 2016. aastal lubas teha kuni 14,3 miljoni tihumeetri eest metsaraied. Sellest võib järeldada, et erinevatel põhjustel ei

teostatud kõiki taodeldud metsaraideid ning seetõttu jäi nii riigil kui ka ettevõtjatel puidu müügist tulu saamata.

Eesti puit ja puittoodete kaubagrupi ilmutatud suhtelise eelise teooria järgi on Eestil antud valdkonnas eelis, kuna puit ja puittoodete kaubagrupi indeks oli 2017. aastaks 1,175. Ainuke vaatlusalune kaubaartikkel, mis ei ole konkurentsivõimeline on HS4407. Kui vaadata ekspordi konkurentsivõime näitajat, siis HS4407 on kõrge konkurentsivõimega, aga selle kaubaartikli kõrged impordimahud Eestis on viinud selle näitaja tulemuse alla. Kaubavahetuse intensiivsuse järgi on puit ja puittooted parema kaubavahetuse intensiivsusega kui üldine kogu kauba eksport valitud riikide suunal.

Valitud riikide seast oli Eesti kõige konkurentsivõimelisem kõige väiksema lisandväärtusega toodete osas. Kõige suurem eelis on küttepuidu ekspordil ning on näha, et Läti ja Leedu on selles valdkonnas järkjärguliselt vähendanud oma suhtelist eelist. Sellegi poolest on Eesti ekspordis kõige suuremad mahud just HS4407 ja HS4418 kaubaartiklitel, millel on kõrgem lisandväärtus. Töödeldud toodete osas on Eesti riigi jaoks oluline nii saadav tulu kui ka sellega kaasnev tööhõive tööstuses.

Üldistades saadud tulemusi saab öelda, et geograafiliselt lähedal asuvate riikidega on üldjuhul palju kõrgem kaubavahetuse intensiivsus kui geograafiliselt kaugemal asuvate riikidega. Saadud tulemusi saab võrrelda ka naaberriikidega, sest kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemus muutus võrreldavamaks sihtriikide puhul, mis ei olnud vahetult naaberriigid. Samuti saab üldistada, et Eesti riigist puit ja puittoodete eksportijad on tõstnud kaubavahetuse intensiivsust kõrgemale väärindatud toodete osas, kuid olenevalt sihtturust on vähem väärindatud toodetel intensiivsus suurem. Kaubavahetuse intensiivsuse järgi on näha langevat trendi lähedal asuvate riikidega, mis viitab sellele, et Eestist soovitakse eksportida kaugematesse riikidesse, kuna sealt on võimalus teenida kaubalt suuremat marginaali. Turgude ümber kujunemist toetavad kasvavad ekspordimahud. Eesti kaubandusintensiivsuse indeksi tulemuste järgi saab järeldada, et naaberriikidesse eksporditakse pigem kõrgema lisandväärtusega kaupu, aga kaugemal olevatesse riikidesse, nagu näiteks Saksamaa ja Ühendkuningriigid, madalama lisandväärtusega.

Ilmutatud suhtelise eelise teooria järgi on võimalik erinevate riikide tulemusi võrrelda, isegi kui reaalsed ekspordimahud erinevad üksteisest kümne kordselt. Selline teooria ei arvesta riikide vahelisi poliitilisi suhteid, kuid näiteks Läti ja Eesti konkurentsivõimet Euroopa Liidus on hea võrrelda, sest mõlemad riigid töötavad Euroopa Liidu ühtsete nõuete järgi.

Kaubavahetuse intensiivsuse indeksi tulemusest on näha, et naaberriikidega on intensiivsus palju kõrgem kui geograafiliselt kaugemal olevate riikidega. Kaubavahetuse intensiivsuseindeksi tulemusi saab selgitada teatud juhtudel geograafilisest lähedusest (Chen & Li, 2014, lk 327). Üldjuhul naaberriigid kauplevad omavahel tihedamini kui kaugemal asuvate riikidega, kui pole kaubanduspiiranguid. Sellegi poolest on võimalik üksteise kõrval olevate riikide kaubavahetuse intensiivsust võrrelda, kui sihtriigiks on võetud üks riik, mille juurde ei pea minema läbi võrreldava riigi. Näiteks Eesti ja Läti võrdlus Rootsi suunal.

Varasemalt tehtud uuringu tulemus võttis kokku puit ja puittoodete sektoris toimuva 1996-2001. aastal selliselt, kus toodi välja, et kõigil puitplaatide tootekategooriatel on kõrge konkurentsieelis (Lättemägi R. Vahter P, 2004, lk 119). Sarnane tendents on jätkunud ka 2007-2017. aastatel, kui erinevates puit ja puittoodete kaubagrupis on kõrge konkurentsivõime näitajad.

Kaubavahetuse intensiivsuse indeksi ja ilmutatud suhtelise eelise indeksi tulemustel saab öelda, et kaubavahetus toimib Eesti puit ja puittoodete sektoris hästi, sest on näha konkurentsivõime kasvu ning samuti ka kõrget kaubavahetuse intensiivsust. Pikaajalise perioodi kasvude põhjal saab öelda, et ka tuleviku trend on sarnane, kui välismõjud jäävad samale tasemele.

KOKKUVÕTE

Eesti metsad katavad üle poole maismaast, mis on oluliselt suurema osakaaluga võrreldes maailma tasemega. Metsal on kolm põhilist funktsiooni, nendeks on sotsiaalne, majanduslik ja ökoloogiline, mis omavahel konkureerides tagavad parima metsa kasutuse. Tänapäeva suur metsa osakaal Eestis on tingitud 20. sajandil toimunud II maailmasõja järgsest keerulisest perioodist, kus ei pööratud metsadele nii palju tähelepanu. Tänu sellele metsastus palju põllumaid, mida hiljem enam põllumaadeks tagasi ei haritud. Nõukogude Liidu poliitika 1960-1970. oli tõsta metsade tootlikkust, tänu millele kuivendati palju soid. Nendele lisandusid 1990. aastatel erinevad standardid ja tekkisid ka huvigrupid, tänu millele majandatakse metsasid järjest säästlikumalt.

Eesti maismaa pinnast katab 51,4% ulatuses 2017. aastal mets. Eesti riik on loonud metsanduse arengukava 2010-2020. aastani, mille üldine eesmärk on toetada metsamajandamist selliselt, kus juurdekasv ületaks raiemahte, metsauuendustöid tehakse vähemalt poolel uuendusraie aladest ja erinevate liikide säilitamiseks on vähemalt 10% metsamaa pindalast range kaitse all ja parandatud on kaitstavate metsade esinduslikkust.

Metsamaa on kasvanud hoolimata kasvavatest raiemahtudest 2010-2017. aastal. Samuti on metsatagavara kasvanud peaaegu igal aastal, mis näitab, et Eestis ei raiuta rohkem metsa kui seda juurde kasvab. Kuigi Eesti raiemahud jäävad optimaalsele raiemahu piirile (12-15 miljonit tihumeetrit) jätkuvalt alla, on riik väljastanud igal aastal vastava koguse raiemahu dokumente, mille alusel oleks saanud vastava koguse uuendusraieid teostada. See näitab, et ettevõtjad ja riik ei suuda piisavas mahus metsa majandada ja igal aastal jääb saamata suurem tulu.

Samal ajal kui raiemahud kasvavad, on metsamajanduses, metsavarumises, puidu töötlemise ning puit- ja korktoodete tootmise tööhõive osakaal oluliselt madalam kui on puit ja puittoodete ekspordi osakaal kogu Eesti ekspordist vaadeldud perioodil. Kuigi osakaal on kõikuv, siis selles valdkonnas on töötajate arv kahanenud 2017. aastaks võrreldes 2007. aastaga.

Puit ja puittoodete sektor on Eesti ekspordi osakaalult 2017. aastal kolmandal kohal, mistõttu oli oluline uurida seda sektorit ja selle väljavaateid. Eesti puit ja puittoodete sektor on

peaaegu igal aastal kasvatanud ekspordi mahte. Sellest lähtuvalt on oluline, et Eesti oleks selles valdkonnas võimalikult konkurentsivõimeline. Konkurentsivõime uurimise jaoks valiti puit ja puittoodete sektoris välja viis kaubaartiklit, millede ekspordi maht eurodes oli kõige suurem. Nendeks kaubaartikliteks on:

- HS4401 küttepuit palkidena, halgudena, okstena, haokubudena;
- HS4403 töötlemata puit, kooritud või koorimata, kantimata või kanditud;
- HS4407 pikikiudu saetud või lõhestatud ja spoonhööveldatud või -kooritud puit;
- HS4409 puit pidevprofiiliga;
- HS4418 puidust tislari- ja puusepatooted (puidust kärgpaneelid, katusesindlid...),

Viis kõige olulisemat kaubaartiklit moodustasid 2017. aastal 77% kogu puidu ja puittoodete kaubagrupi ekspordimahust. Kõige enam nendest kaubaartiklitest eksportis Eesti pikikiudu saetud või lõhestatud ehk HS4407 tooteid 2017. aastal, kui eksporditi 296,99 miljoni euro eest tooteid. Samas suurusjärgus on järgmine kõrge mahuga puidust tislari- ja puusepatooted, mille ekspordimaht 2017. aastal oli 294,36 miljonit eurot. Nendele kahele kaubaartiklile järgnes kahanevas järjekorras küttepuit, puit pidevprofiiliga ja töötlemata puit (VK200).

Eesti kogueksport on suunatud valdavalt geograafiliselt lähedal olevatesse riikidesse. Põhilised sihtriigid on Soome, Rootsi, Läti, Saksamaa, Venemaa, Leedu, Norra, Holland, Ameerika Ühendriigid ja Taani. Eesti impordib valdavalt rohkem oma sihtriikidest kui sinna ekspordib. Eesti põhilised puidu ja puittoodete ekspordisihtriigid on kahanevas järjekorras Rootsi, Taani, Soome, Saksamaa, Norra, Suurbritannia, Läti, Hiina, Holland ja Poola. Nendest valiti välja Rootsi, Taani, Soome, Saksamaa, Suurbritannia, Läti ja Leedu, kellega uurimus läbi viidi. Välja valitud riikide ekspordimahu osakaal on 59% kogu Eesti puit ja puittoodete ekspordist. Uurimusse kaasati ainult Euroopa Liidu riigid, et ümbritsev poliitiline keskkond oleks võimalikult sarnane.

Konkurentsivõime hindamiseks kasutatakse kahte levinud ja natuke sarnast meetodit. Ilmutatud suhtelise eelise meetod arvestab nii riigi eksporti kui ka importi ning võrdleb seda maailma keskmise tasemega, välja valitud sektoriga või kaubaartikliga. Kaubavahetuse intensiivsuse indeks kasutab riigi ja maailma eksporti, aga pigem läheneb turuosa suuruse jälgimisele. Selle jaoks kaasati põhilised ekspordi sihtriigid ja geograafiliselt lähedal asuvad naaberriigid.

Ilmutatud suhtelise eelise indeksi järgi on 2017. aastal puit ja puittoodete kaubagrupis kõige konkurentsivõimelisem Läti. Kuigi Läti on kõige konkurentsivõimelisem, siis trend puit ja puittoodete kaubagrupis on langev. Samal ajal on Eesti konkurentsivõime kasvav ja on

ilmutatud suhtelise eelise indeksi järgi 2017. aastal vähem konkurentsivõimelisem kui Läti. Viie kõige suurema ekspordimahuga toodete hulgas oli 2017. aastaks Eesti kõige konkurentsivõimelisem HS 4401, HS 4407 ja HS 4409 kaubaartiklites. Ilmutatud suhtelise eelise indeksi järgi on Eestil kõige suurem konkurentsivõime küttepuidu ehk HS4401 kaubaartikliga. Sellele järgneb puit pidevprofiiliga, töötlemata puit ja puidust tiseri ja puusepa tooted. Pikikiudu lõigatud ehk HS4407 kaubaartikkel ei ole ilmutatud suhtelise eelise indeksi järgi Eesti riigi ekspordis konkurentsivõimeline.

Võrreldes Läti ja Leeduga on Eesti kogu ekspordi kaubavahetuse intensiivsus nendest suurem Soome ja Rootsi suunal. Vaadeldud riikide seast on Lätil kogu kauba ekspordi intensiivsus Ühendkuningriikide, Saksamaa ja Taani suunal kõrgem kui Eestil ja Leedul. Valitud riikide seast ei olnud Leedul mitte ühegi riigiga suuremat kaubavahetuse intensiivsust. Võrreldes Läti ja Leeduga on Eesti puit ja puittoodete kaubagrupi kaubavahetuse intensiivsus suurem Soome, Rootsi ja Taani suunal. Lätil on puit ja puittoodete kaubagrupil suurem kaubavahetuse intensiivsus Ühendkuningriigiga ja Leedul Saksamaaga.

Saadud tulemustele põhinedes on Eesti riik konkurentsivõimeline puit ja puittoodete sektoris ning uurimuses kajastatud HS4401, HS4403, HS4409 ja HS4418 kaubaartikliga. Samuti saab järeldada, et Eesti jaoks positiivne konkurentsivõime kasvu trend puidu ja puittoodete kaubagrupis jätkub.

VIIDATUD KIRJANDUS

1. **Aitsam, V.** (2012). Metsaomaniku käsiraamat. Tallinn: AS Ecoprint. 288 lk.
2. **Alas, R.** (2001). Strateegiline juhtimine. Tallinn: Külim. 200 lk.
3. **Arrak, A., Eamets, R., Karm, T., Mets, T., Omel, R., Rand, R., Trasberg V., Vigla H., Viiol A., Vörklaev, E.** (2002). Majanduse ABC. Tartu: Avatar OÜ. 396 lk.
4. **Balassa, B.** (1989). Comparative Advantage Trade Policy and Economic Development. New York: New York University Press. 343 lk.
5. **Cashore, B., Auld, G., & Newsom, D.** (2004). Governing Through Markets: Forest Certification and the Emergence of Non-state Authority. London: Yale University Press. 352 lk.
6. **Chen, B., & Li, Y.** (2014). Analyzing Bilateral Trade Barriers under Global Trade Context: A Gravity Model Adjusted Trade Intensity Index Approach. Review of Development Economics Volume 18, Issue 2. lk 326-339.
7. **Eamets, R., Haldma, T., Kaldaru, H., Masso, J., Mets, T., Paas, T., Reiljan, J., Sepp, J., Türk, K., Ukrainski, K., Vadi, M., Vissak, T.** (2008). Eesti majanduse konkurentsivõime hetkeseis ja tulevikuväljavaated. Tallinn: Eesti Arengufond. 67 lk.
8. **Ekmen-Özçelik, S., & Güzin, E.** (2014). Turkey's Comparative Advantages and Dynamic Market Positioning in the EU Market. Emerging Markets Finance & Trade volume 50 issue 5. lk 18-41.
9. Ernst & Young Baltic AS. (2015). Eesti eksportööride konkurentsivõime uuring https://www.mkm.ee/sites/default/files/2015-1126_mkm_eksportoortide_konkurentsivoime_uuringu_lopparuanne.pdf (08.05.2019)
10. Forest Stewardship Council. (22. Juuli 2015. a.). FSC Principles and Criteria for Forest Stewardship. <https://ic.fsc.org/en/document-center/id/59> (08.05.2019)
11. Keskkonnaministeerium (2010). Eesti metsanduse arengukava. https://www.envir.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/mak2020vastuvoetud.pdf (08.05.2019)
12. Keskkonnaministeerium (2017). Eesti metsanduse arengukava aastani 2020 täitmise aruanne 2011-2016. https://www.envir.ee/sites/default/files/metsanduse_arengukava_taitmise_aruanne_2011-2016.pdf (08.05.2019)
13. KK51: Metsavaru riikliku metsainventeerimise (SMI) hinnangul. (Uuendatud: 14.12.2018). *Eesti Statistika andmebaas*. <https://www.stat.ee/> (06.05.2019)

14. **Kojima, K.** (1964). The pattern of international trade among advanced countries. Hitotsubashi Journal of Economics, vol. 5, no. 1, lk 16-36.
15. **Laas, E., Uri, V., & Valgepea, M.** (2011). Metsamajanduse alused. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 862 lk.
16. **Laursen, K.** (2015). Revealed comparative advantage and the alternatives as measures of international specialization. Eurasian Business Review volume 5, issue 1, lk 99-115.
17. **McFetridge, D. G.** (1995). Competitiveness: concepts and measures. Occasional paper no 5. <http://publications.gc.ca/collections/Collection/C21-23-5E.pdf> (08.05.2019)
18. Metsavaru metoodika (2018). *Eesti Statistikaameti andmebaas*. http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Keskkond/06Loodusvarad_ja_nende_kasutamine/08Metsavaru/KK_51.htm (08.05.2019)
19. MM03: Metsaraie riikliku metsainventeerimise (SMI) hinnangul. (Uuendatud: 14.12.2018). *Eesti Statistika andmebaas*. <https://www.stat.ee/> (06.05.2019)
20. MM04: Metsaraie raiedokumentide alusel maakonna ja metsamaa liigi järgi. *Eesti Statistika andmebaas*. <https://www.stat.ee/> (06.05.2019)
21. Online Trade Outcomes Indicators – User’s Manual. (2013). World Trade Bank. Allikas: <http://wits.worldbank.org/WITS/docs/TradeOutcomes-UserManual.pdf> (06.05.2019)
22. **Parobek, J., Paluš, H., Loučanová, E., Kalamárová, M., Glavonić, B.** (2016). Competitiveness of central european countries in the eu forest products market with the emphasis on slovakia. Acta Facultatis Xylologiae Zvolen volume 58, issue 1. lk 125-136.
23. **Pilat, D.** (1996). Competition. Productivity and efficiency. OECD Economic Studies No. 27. lk 107-143. <http://www.oecd.org/eco/reform/17985473.pdf> (08.05.2019)
24. **Porter, M. E.** (1990). The Competitive Advantage of Nations. London: The Macmillan Press LTD. 855lk.
25. **Rametsteiner, E., Peck, T., Pajari, B.** (1998). Potential Markets for Certified Forest Products in Europe. Joensuu: European Forest Institute. https://www.efi.int/sites/default/files/files/publication-bank/2018/proc25_net.pdf (08.05.2019)
26. **Reiljan, J., & Roolah, T.** (2000). Rahvusvaheline ettevõtetmajandus. Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus. 267 lk
27. SA Erametsakeskus. (2019). SA Erametsakeskus. Allikas: Mis on metsaühistu: <https://www.eramets.ee/metsauhistud/> (08.05.2019)

28. Statistikaamet (2018). Kombineeritud nomenklatuur 2018.
http://metaweb.stat.ee/view_xml.htm?id=4440285&selectedRow=4547523&siteLanguage=ee (08.05.2019)
29. Statistikaamet (2018). Kaubavahetus oli mullu rekordtasemel.
<https://www.stat.ee/pressiteade-2018-016> (08.05.2019)
30. Statistikaamet (2018). Ülevaade Eesti sotsiaal- ja majanduselus toimunust. Eesti Statistika kvartalikiri. (08.05.2019)
31. Statistikaamet. (2019). Eelmisel aastal kaubavahetus suurenes.
<https://www.stat.ee/pressiteade-2019-018> (08.05.2019)
32. The World Bank. (2019). Forest area (% of land area).
<https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.FRST.ZS> (08.05.2019)
33. **Tiits, M.** (2007). Kaupmeeste riik. Tartu: Eesti Teaduste Akadeemia. 141 lk.
34. TT0200: Hõivatud tegevusala (EMTAK 2008) järgi. (Uuendatud: 14.02.2019). *Eesti Statistika andmebaas*. <https://www.stat.ee/> (06.05.2019)
35. TT02001: Hõivatud tegevusala (EMTAK 2008) järgi. (Uuendatud: 14.02.2019). *Eesti Statistika andmebaas*. <https://www.stat.ee/> (06.05.2019)
36. Trade Data (UN Comtrade) - *World Integrated Trade Solution Database*.
<https://wits.worldbank.org/> (06.05.2019)
37. **Utkulu, U., & Seymen, D.** (2004). Revealed Comparative Advantage and Competitiveness: Evidence for Turkey vis-à-vis the EU/15
<http://www.sbe.deu.edu.tr/dergi/cilt12.%20say%C4%B12/utkulu.pdf> (08.05.2019)
38. **Varblane, U., & Ukrainski, K.** (2004). Eesti Puidusektori konkurentsivõime. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. 367 lk.
39. **Veske, R.** (2019). Eesti puitmajatööstuse rahvusvaheline konkurentsivõime. (Magistritöö). Tartu Ülikool. Tartu.
40. VK2: Kaupade eksport ja import kaubagrupi (KN 2-kohaline kood) ja riigi järgi (kuud). (Uuendatud: 09.04.2019). *Eesti Statistika andmebaas*. <https://www.stat.ee/> (06.05.2019)
41. VK200: Kaupade eksport ja import kaubakoodi (KN 4-kohaline kood) ja riigi järgi. (Uuendatud: 11.03.2019). *Eesti Statistika andmebaas*. <https://www.stat.ee/> (06.05.2019)
42. **Vollrath, T., & Vo, H.** (1988). Investigating the nature of the world agricultural competitiveness. Washington, DC: United States Department of Agriculture. 52lk.

SUMMARY

Estonian forests cover more than half of the land, which is significantly higher than the world average. The forest has three main functions, social, economic and ecological, which, in competition with each other, ensure the best use of the forest. Today's large forest share in Estonia is due to the difficult period of the 20th century after World War II, which did not pay so much attention to the forests. Thanks to this, the afforestation of many arable lands, which was later not cultivated into farmland. Soviet Policy 1960-1970. was to increase the productivity of forests, which resulted in the draining of many marshes. Various standards were added to them in the 1990s, and interest groups also emerged, resulting in more sustainable management of forests.

In 2017, 51.4% of Estonian land is covered by forest. The Estonian state has established the Forestry Development Plan 2010-2020. The overall aim is to support forest management in such a way that the increment would exceed the harvesting rate, forest regeneration work will be carried out in at least half of the areas of regeneration and at least 10% of the forest area is under strict protection and the representativeness of protected forests is improved. Cutting volumes have increased every year, but the forest land is 2011-2017. increasing every the year. Forest reserves have also grown almost every year, which shows that there is no more forest cutting in Estonia than it is growing. The Estonian felling volumes remain below the optimum cutting capacity (12-15 million cubic meters) and the state has issued annually a corresponding amount of logging volume documents, on the basis of which it would have been possible to carry out the respective cutting volumes. This shows that entrepreneurs and the state are not able to manage the forest to a sufficient extent.

While felling volumes are growing in forestry, logging, wood processing and employment in wood and cork products, the share of wood and wood products exports is significantly lower than the share of Estonian exports in the observed period. Although the share is volatile, the number of employees in this area has decreased by 2017 compared to 2007.

The wood and wood products sector is in third place in Estonia in 2017, which is why it was important to study this sector and its prospects. The Estonian timber and timber products sector has grown its export volumes almost every year. Accordingly, it is important that Estonia is as competitive as possible in this area. For competitiveness research, five product articles were selected for timber and timber products, with the highest volume of exports in euro. These items are:

- HS4401 firewood in the form of logs, cracks, twigs, hawks;
- HS4403 rough wood, whether or not stripped of its bark or merely roughed down;
- HS4407 sawn or chipped lengthwise, sliced or peeled;
- HS4409 wood with continuous profile;
- HS4418 wooden joinery and carpentry products (wooden cellular panels, shingles...),

In 2017, the five most important commodities accounted for 77% of the total export volume of wood and timber products. Of these items, Estonia exported the lengthwise sawn or chipped HS4407 products in 2017, when products were exported for EUR 296.99 million. In the same order of magnitude, the following high-volume wood joinery and carpentry products, with an export volume of EUR 294.36 million in 2017. In descending order other commodities were firewood, wood with continuous profile and untreated wood (VK200).

Estonia's total exports are directed to countries that are predominantly geographically close. The main target countries for export are Finland, Sweden, Latvia, Germany, Russia, Lithuania, Norway, the Netherlands, the United States and Denmark. Estonia imports more from it's target countries than it exports to them. Estonia's main export countries for timber and timber products are in decreasing order Sweden, Denmark, Finland, Germany, Norway, Great Britain, Latvia, China, the Netherlands and Poland. Of these, Sweden, Denmark, Finland, Germany, Great Britain, Latvia and Lithuania were selected to conduct the research. The share of exports from selected countries is 59% of the total exports of Estonian timber and timber products. Only the countries of the European Union were involved in the study, so that the surrounding political environment would be as similar as possible.

Two common and somewhat similar methods are used to assess competitiveness. The reported revealed comparative advantage method takes into account both national exports and imports and compares this with the world average selected sector or commodity. The trade intensity index uses country and world exports, but rather approaches market share monitoring. For this, the main export destinations and geographically neighboring countries were involved.

According to the relative advantage index, Latvia is the most competitive wood and timber product group in 2017. Although Latvia is the most competitive, the trend in timber and timber products is falling. At the same time, Estonia's competitiveness is growing and, according to its relative advantage index, but it is still less competitive in 2017 than Latvia.

Among the five products with the highest volume of exports, by 2017, Estonia was the most competitive in the articles of HS 4401, HS 4407 and HS 4409. According to revealed comparative advantage. Estonia has the highest competitiveness with the article of firewood or HS4401. This is followed by wood with continuous profile, rough wood and wood joinery and carpentry products. The long-cut or HS4407 item has not been shown to be competitive according to the revealed comparative advantage index of Estonian state exports.

Compared to Latvia and Lithuania, the trade intensity of Estonia's total exports is higher than that of Finland and Sweden. Among the countries surveyed, Latvia has a higher export intensity of goods in the United Kingdom, Germany and Denmark than Estonia and Lithuania. Among the selected countries, Lithuania had no greater trade intensity with any country. Compared to Latvia and Lithuania, the trade intensity of the Estonian timber and timber product group is higher in Finland, Sweden and Denmark. In Latvia, the timber and timber product group has a higher trade intensity with the UK and Lithuania with Germany.

Based on the results obtained, the Estonian state is competitive in the wood and wood products sector and the article is covered by articles HS4401, HS4403, HS4409 and HS4418. It can also be concluded that the positive trend of competitiveness in Estonia in the group of timber and timber products will continue if there is nothing that would significantly affect the economic environment.

LISAD

LISA 1. Ilmutatud suhtelise eelise tulemused riigiti ja kauba grupiti aastatel 2007-2017

Kood	Riik/Aasta	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
HS 44	Eesti	1,069	1,251	1,207	1,177	1,223	1,166	1,226	1,258	1,249	1,182	1,175
	Läti	1,960	2,252	2,530	2,499	2,479	2,319	2,184	1,936	1,789	1,680	1,654
	Leedu	-6,007	-6,184	-6,122	-6,042	-6,066	-6,180	-6,141	-6,128	-6,086	-6,078	-6,160
	Soome	-6,038	-6,073	-6,031	-5,959	-5,920	-5,905	-5,829	-5,831	-5,820	-5,800	-5,848
	Rootsi	-6,334	-6,325	-6,198	-6,270	-6,327	-6,302	-6,280	-6,272	-6,340	-6,418	-6,436
	Saksamaa	-7,814	-7,692	-7,581	-7,647	-7,676	-7,773	-7,792	-7,842	-7,915	-7,960	-7,907
	Suurbritannia	-9,242	-9,274	-9,337	-9,393	-9,392	-9,388	-9,531	-9,425	-9,554	-9,506	-9,518
HS 4401	Eesti	3,516	3,144	2,717	2,970	2,813	2,656	2,317	2,501	3,475	3,604	3,932
	Läti	3,222	3,708	5,022	5,005	4,267	3,868	3,762	3,243	2,875	2,650	2,741
	Leedu	1,263	1,170	1,741	1,501	1,499	1,339	1,465	1,246	1,116	0,904	1,040
	Soome	-0,463	-0,660	0,000	-0,198	-0,306	-0,671	-0,763	-0,735	-0,661	-0,892	-0,857
	Rootsi	-0,299	-0,173	-0,454	-0,673	-0,545	-0,503	-0,753	-0,509	-0,398	-0,417	-0,509
	Saksamaa	-0,079	-0,193	-0,317	-0,472	-0,388	-0,298	-0,360	-0,394	-0,610	-0,741	-0,696
	Suurbritannia	-2,193	-1,678	-2,304	-1,650	-1,509	-1,525	-2,030	-1,910	-2,288	-2,403	-2,181
HS 4403	Eesti	0,611	1,303	1,362	1,919	2,058	1,930	2,241	2,512	2,031	2,150	2,180
	Läti	1,668	2,259	3,816	2,873	2,872	2,081	1,725	1,458	1,060	0,981	1,100
	Leedu	2,609	1,900	1,202	2,156	2,452	2,352	2,345	1,559	1,014	1,094	1,288
	Soome	0,809	1,057	1,233	0,746	0,971	0,968	1,282	0,953	1,412	1,210	1,013
	Rootsi	0,169	-0,054	-0,419	-0,480	-0,929	-0,857	-0,925	-1,195	-0,880	-1,169	-0,615
	Saksamaa	-0,911	-0,857	-1,166	-1,361	-1,384	-1,627	-1,577	-1,472	-1,303	-1,319	-1,447
	Suurbritannia	-1,900	-1,823	-2,210	-2,598	-2,409	-2,321	-2,242	-2,435	-2,330	-2,241	-2,564
HS 4407	Eesti	0,466	0,518	0,467	0,384	0,254	0,220	0,212	0,204	0,322	0,191	0,245
	Läti	2,125	2,510	2,939	2,737	2,894	2,624	2,560	2,175	2,119	1,874	1,721
	Leedu	-0,397	-0,266	-0,089	0,241	-0,353	-0,032	-0,104	-0,021	0,431	0,940	1,823
	Soome	1,981	1,895	1,958	3,494	3,117	2,303	1,266	1,315	1,371	2,192	2,333
	Rootsi	3,489	3,593	4,257	3,488	3,084	3,658	3,164	1,334	2,425	2,128	3,841
	Saksamaa	-0,070	0,173	0,266	0,548	0,494	0,464	0,197	0,129	0,068	-0,083	0,377
	Suurbritannia	-2,618	-2,718	-2,120	-2,084	-2,659	-2,945	-3,293	-3,026	-2,848	-2,862	-3,478
HS 4409	Eesti	2,541	1,966	1,959	2,406	2,717	2,640	2,927	3,138	3,039	3,077	3,032
	Läti	2,146	2,178	2,434	2,445	2,307	2,377	2,302	2,422	2,243	2,026	2,001
	Leedu	0,065	-0,553	-0,457	-0,095	0,066	-0,022	0,142	0,075	0,015	0,035	-0,100
	Soome	1,111	0,381	0,457	0,127	0,210	-0,004	0,568	1,232	1,015	1,302	1,132
	Rootsi	0,389	0,192	0,227	0,073	0,280	0,605	0,567	0,680	0,784	0,734	0,665
	Saksamaa	-0,573	-0,449	-0,380	-0,447	-0,309	-0,479	-0,420	-0,422	-0,535	-0,538	-0,356
	Suurbritannia	-0,023	-0,528	-1,092	-0,712	-1,041	-0,917	-1,231	-0,950	-0,735	-0,640	-0,195
HS 4418	Eesti	2,026	2,198	2,416	2,370	2,454	2,399	2,386	2,362	2,364	2,271	2,058
	Läti	1,577	1,660	1,924	1,948	1,892	1,856	1,591	1,394	1,643	1,461	1,548
	Leedu	2,921	2,484	2,691	3,018	3,106	2,640	2,599	3,141	3,205	3,202	2,940
	Soome	1,719	1,741	2,011	2,080	2,329	2,022	2,022	1,893	1,820	1,941	1,805
	Rootsi	1,098	0,600	0,654	0,920	0,903	0,514	0,813	0,746	0,894	0,973	0,784
	Saksamaa	-0,605	-0,421	-0,372	-0,576	-0,666	-0,432	-0,286	-0,269	-0,327	-0,349	-0,418
	Suurbritannia	-0,962	-1,181	-1,132	-1,365	-1,793	-1,456	-1,485	-1,378	-1,368	-1,209	-1,404

LISA 2. Kaubavahetuse intensiivsuse Eestist valitud riiki koguekspordi ja kaubaartiklite tulemused 2007-2012. aastal

Eesti kogu kaubavahetuse intensiivsused valitud riiki							
Aasta	Soome	Taani	Rootsi	Saksamaa	Suurbritannia	Läti	Leedu
2007	2286,72	331,54	1028,6	61,86	52,57	7480,88	3085,96
2008	2415,45	413,04	1160,8	61,4	54,3	5252,37	2950,19
2009	2986,47	458,77	1153,42	74,16	41,42	6829,15	3175,82
2010	3061,45	399,33	1509,03	70,82	46,17	6614,43	3666,6
2011	2852,23	437,82	1583,83	66,23	50,18	4981,95	2681,56
2012	2832,98	404,39	1677,51	65,12	49,29	4815,14	3067,81
2013	3316,3	398,96	1871,32	68,51	60,41	5906,01	3238,74
2014	3205,88	446,38	2026,21	72,65	60,09	5776,97	3136,16
2015	3809,08	498,1	2185,26	79,4	68,34	6889,04	3728,33
2016	3884,35	554,74	2019,33	87,29	56,75	6837,47	3651,34
2017	3663,86	471,62	1470,17	104,91	55,01	6591,16	3237,42

HS44 – Puit ja puittoodete kaubagrupp							
Aasta	Soome	Taani	Rootsi	Saksamaa	Suurbritannia	Läti	Leedu
2007	1181,17	451,2	779,44	109,71	161,44	910,56	554,97
2008	1144,46	489,11	920,24	104,68	118,08	1275,61	503,37
2009	1848,04	621,09	943,79	111,16	112,65	1688,28	548,46
2010	1685,64	499,46	1070,91	122,1	144,64	1408,7	490,13
2011	1770,98	555,25	1031,51	125,18	138,07	1704,28	428,93
2012	1918,56	527,24	1100,03	131,37	123,95	1765,63	493,89
2013	1726,46	577,55	1094,75	131,99	106,11	1873	402,8
2014	1715,95	701,81	1089,04	125,18	111,23	1759,75	407,08
2015	1735,77	845	1061,34	120,77	147,7	1789,06	390,93
2016	1801,9	789,97	1167,87	118,99	136,87	1740,9	308,19
2017	1580,53	774,87	1068,99	128,79	132,33	1474,39	280,19

HS4401 küttepuit palkidena, halgudena, okstena, haokubudena							
Aasta	Soome	Taani	Rootsi	Saksamaa	Suurbritannia	Läti	Leedu
2007	926,62	834,5	195,16	62,28	47,78	2628,64	0,62
2008	799,01	826,99	279,34	5,74	144,46	2713,88	13,52
2009	542,06	754,96	451,91	5,68	434,94	305,3	35,2
2010	583,66	596,35	598,89	82,29	228,03	228,85	272,55
2011	678,78	762,96	461,93	53,08	180,56	768,43	136,61
2012	680,05	730,8	757,13	62,81	62,69	740,7	4,56
2013	651,01	731,23	566,89	97,11	43,1	802,09	215,31
2014	803,57	924,35	519,89	84,34	61,41	420,94	105,36
2015	754,74	1068,16	423,92	76,83	158,48	525,04	21,36
2016	751,15	909,98	767,76	70,53	138,1	731,47	5,55
2017	588,62	804,16	622,13	108,06	126,38	134,66	1,69

HS4403 töötlemata puit, kooritud või koorimata, kantimata või kanditud							
Aasta	Soome	Taani	Rootsi	Saksamaa	Suurbritannia	Läti	Leedu
2007	467,69	19,53	876,62	18,28	70,61	12,15	0
2008	396,16	34,63	979,96	7,97	5,26	114,66	0
2009	1321,34	44,53	1396,42	33,97	3,76	1144,21	0
2010	1070,14	6,41	1218,51	113,31	0	724,8	0
2011	1235,06	22,65	1095,5	190,83	6,54	804,97	0
2012	1389,35	11,02	1193,17	333,08	3,7	919,28	0
2013	1060	0,46	1054,39	328,92	18,35	615,87	0,97
2014	924,72	24,56	1159,28	298,49	0	560,58	3,51
2015	801,3	0	1373,28	304,74	50,14	787,2	115,1
2016	755,26	18,12	1460,89	250,51	0	1504,99	4,02
2017	769,1	0	1449,88	327,82	0	1035,73	10,87

HS4407 pikikiudu saetud või lõhestatud ja spoonhööveldatud või -kooritud puit							
Aasta	Soome	Taani	Rootsi	Saksamaa	Suurbritannia	Läti	Leedu
2007	1246,85	82,85	799,56	147,72	328,18	795,89	400,54
2008	1703,93	200,76	1217,96	158,98	272,55	2318,26	528,46
2009	2270,16	129,93	1202,6	159,81	190,75	3865,55	517,06
2010	2019,59	184,34	1521,44	148,47	282,33	2879,65	330,94
2011	2476,13	195,95	1489,71	196	274,55	4348,33	375,09
2012	3281,31	185,23	1407,02	176,52	258,42	4588,29	347,45
2013	3236,33	222,6	1829,73	195,22	250,69	5193,45	343,48
2014	2858,22	191,5	2013,78	193,97	252,74	4581,08	250,53
2015	2504,8	158,9	1819,59	185,69	239,65	4074,68	156,74
2016	2156,22	162,93	2123,94	224,88	219,93	3014,05	178,97
2017	1500,28	185,42	2064	209,91	211,3	2296,47	217,24

HS4409 puit pidevprofiiliga							
Aasta	Soome	Taani	Rootsi	Saksamaa	Suurbritannia	Läti	Leedu
2007	2147,66	1094,22	211,73	97,37	196,96	1518,11	690,62
2008	3074,58	977,98	137,3	128,65	200,2	1587,02	375,91
2009	4193,33	851,07	213,81	174,51	87,75	561,92	553,96
2010	3148,8	57,35	461,07	119,37	72,46	1960,87	310,69
2011	3033,95	34,22	511,39	85,27	89,15	2613,28	180,12
2012	2885,92	85,98	673,65	86,66	86,02	3095,06	338,47
2013	3022,3	68,41	818,13	76,49	54,99	2129,63	430,98
2014	2703,25	52,04	643,58	89,13	27,16	1895,94	499,42
2015	2624,75	16,05	889,35	48,81	57,85	2011,68	450,94
2016	2113,31	22,23	795,52	46,14	43,29	2041,35	353,81
2017	1951,81	28,7	700,47	34,44	37,46	1605,89	433,95

HS4418 puidust tisleri- ja puusepatooted (puidust kärgpaneelid, katusesindlid...)							
Aasta	Soome	Taani	Rootsi	Saksamaa	Suurbritannia	Läti	Leedu
2007	1839,34	503,95	574,57	62,18	38,11	1554,7	583,16
2008	1827,87	476,43	704,3	54,68	42,69	1419,53	518,8
2009	2035,57	497,49	726,49	66,15	53,79	1299,26	293,75
2010	1610,06	466,69	706,6	59,84	52,61	903,93	204,58
2011	1614,84	406,1	722,55	57,84	61,04	857,87	403,72
2012	1888,39	279,99	751,02	55,58	68,47	929,52	569,68
2013	1619,83	228,53	776,52	44,78	66,61	990,47	361,88
2014	1389,14	448,9	812,97	37,04	56,08	1190,61	318,15
2015	1850,05	535,8	772,73	40,7	46,88	1446,12	553,54
2016	2031,2	556,22	709,25	38,79	33,75	1474,69	395,89
2017	2062,54	540,32	710,13	38,27	39,59	1434,57	373,77

LIHTLITSENTS

Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Mina, Rait Põldsamm,

sünniaeg 16.02.1992,

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda koostatud lõputöö „Eesti puidu ja puittoodete ekspordi konkurentsivõime 2007-2017“, mille juhendaja on Raul Omel,
 - 1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,
 - 1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja
 - 1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemisekskuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor _____
(allkiri)

Tartu, 09.05.2019

Juhendaja kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

(juhendaja nimi ja allkiri)

(kuupäev)